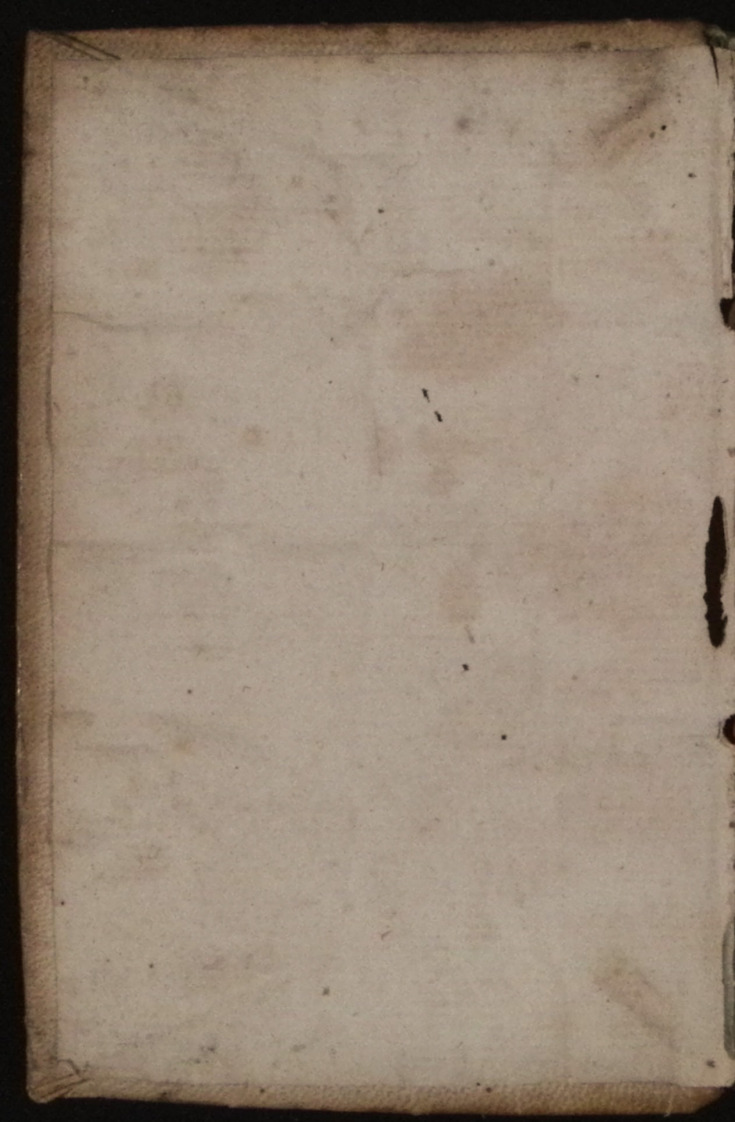

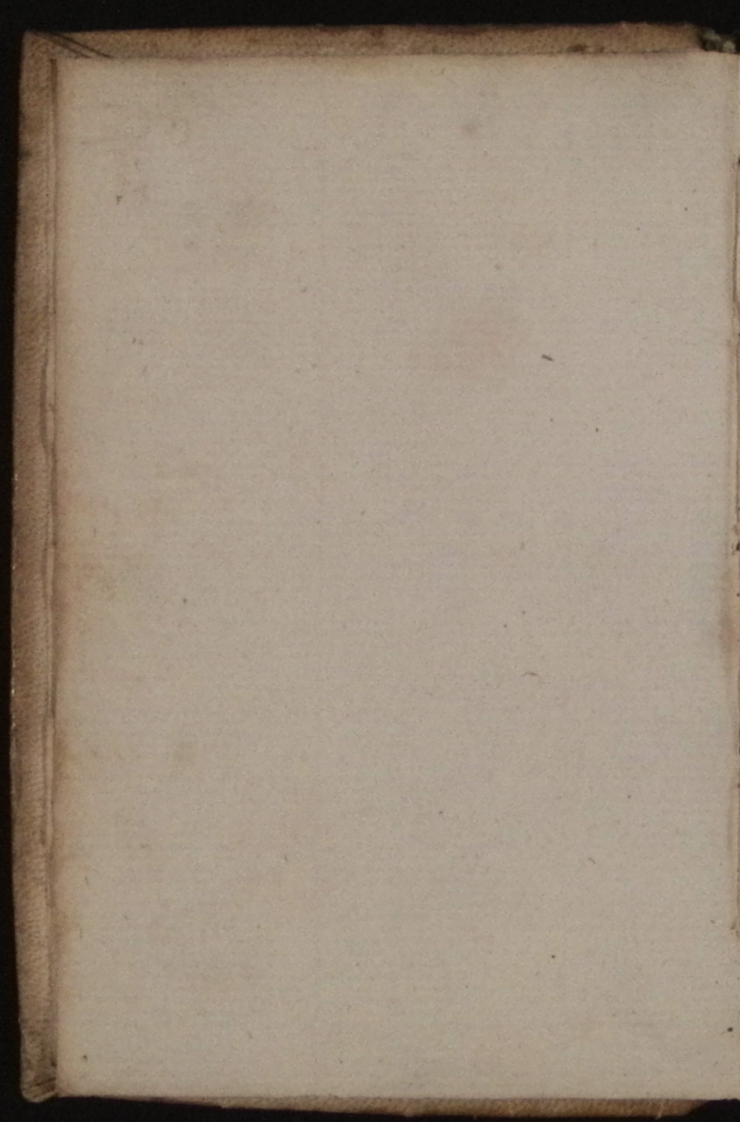
EO

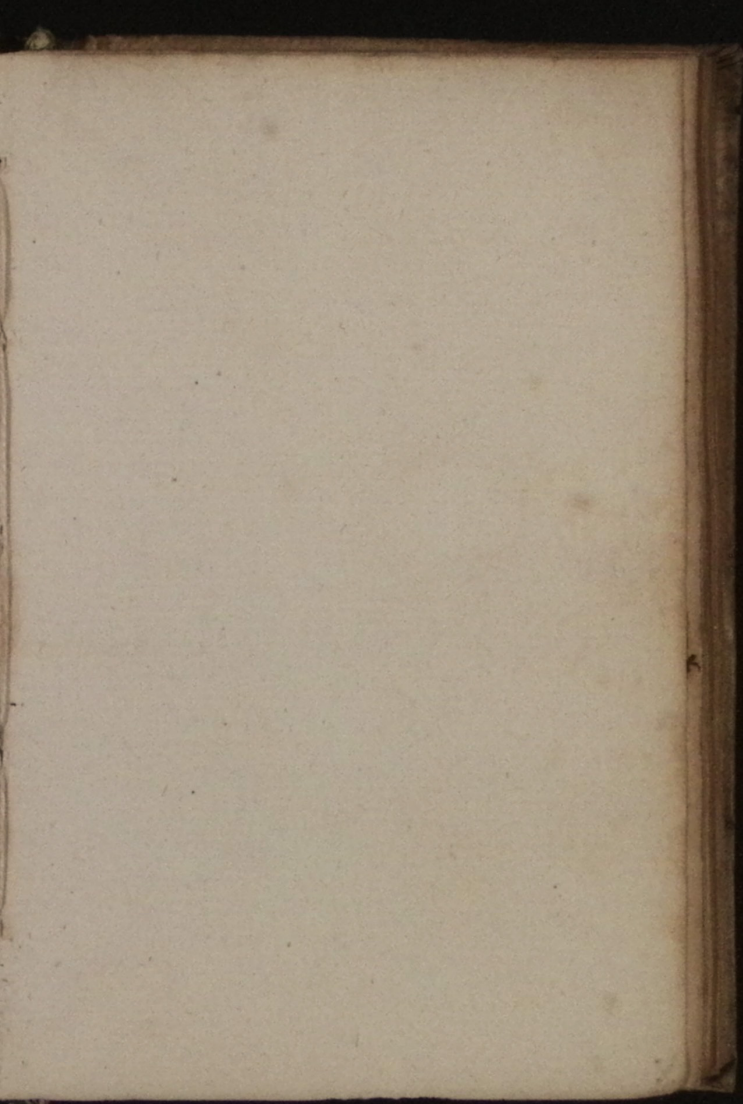
VENETO

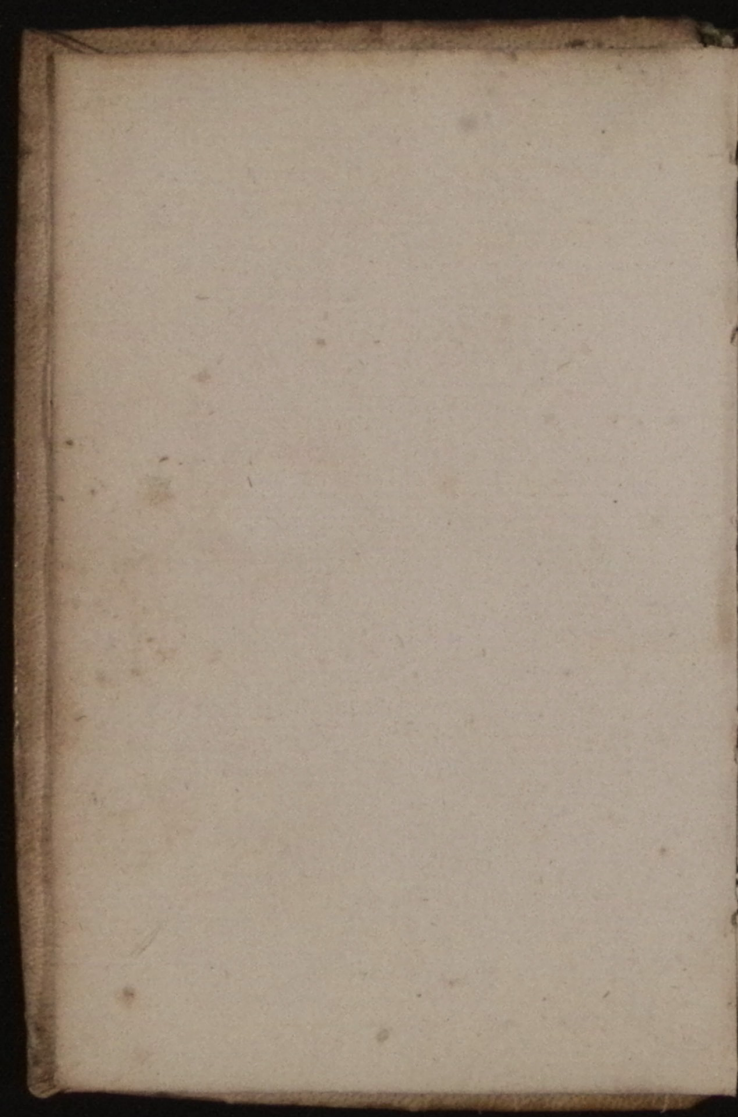
A

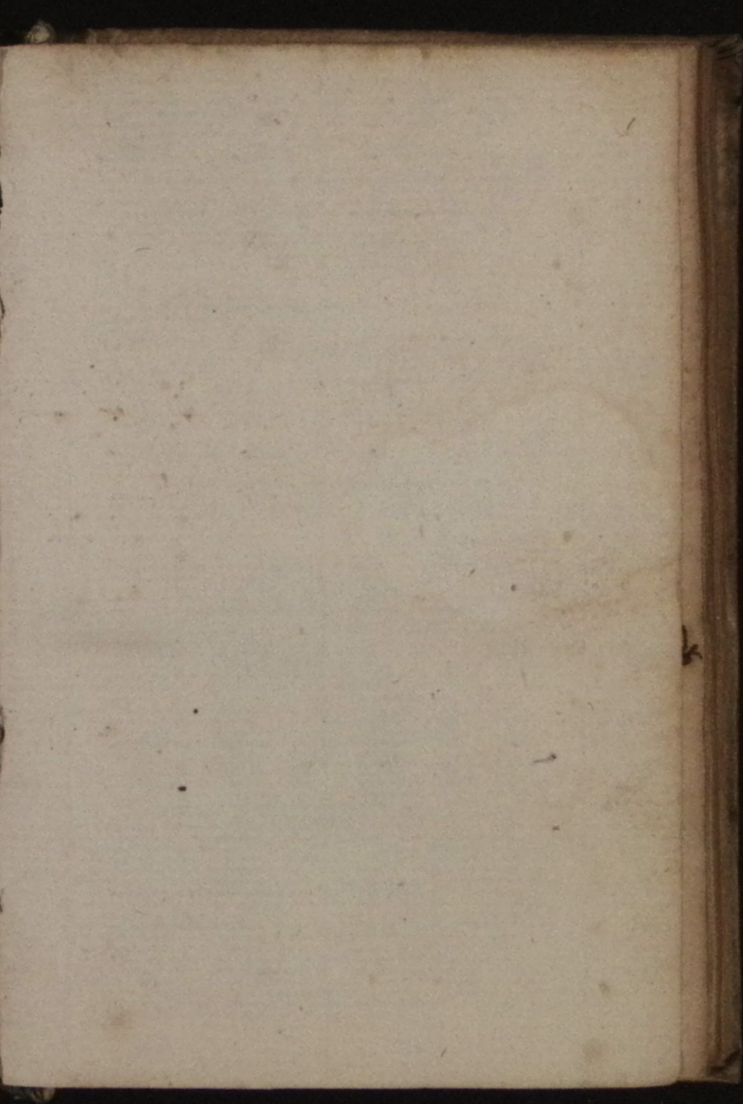

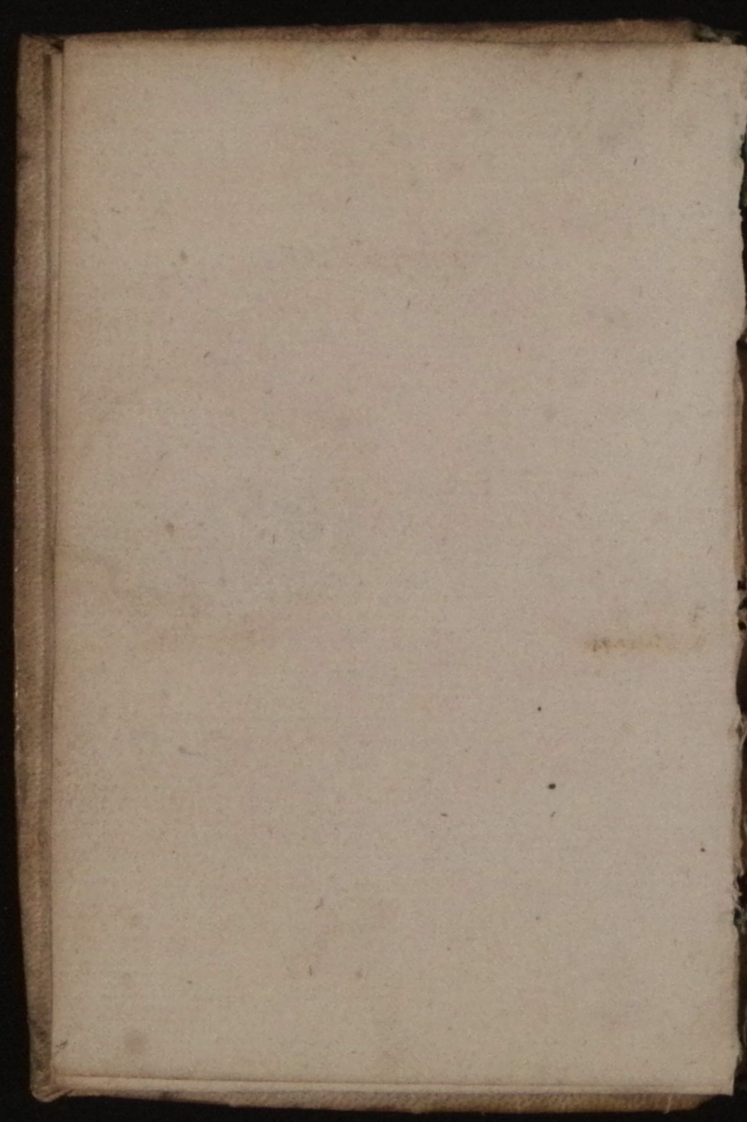
7.A.261

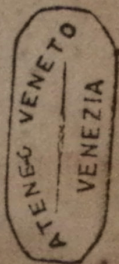

DE ALTERA-
TIONE, CONCO-
CTIONE, DIGESTIONE,
PRAEPARATIONE, AC
PURGATIO-
NE,

Ex Hippocratis, & Galeni
sententia

METHODVS,
DONATO ANTONIO
ab Altomari Philosopho, ac
Medico Neapolitano
Autore.

REM MAXIMAM SIBI

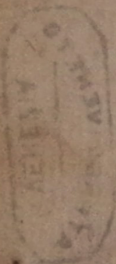

PROMITTIT PRUDENTIA.

LVGDVNI,

APVD GVLIEL. ROVILLIVM,
SVB SCVTO VENETO.

1648.

3

DONATVS

ANTONIVS AB AL-

tomari Illustrissimo Vesp̃a=

siano Consage Co=

lumne,

S. P. D.

CRIPSERAM Nuper
Vesp̃. Illustrissime opu-
sculum quoddam de re
medica, Artis Medicæ
studiosis nō minus uti-
le (ni fallor) quā necessariū: quod cum
in multorum reprehensiones, atque ca-
lumnias incursum esse compertum ha-
berem, non aliter, quā puerum orpha-
num, qui in manus iniquissimorum ho-
minum inciderit, nequaquam in lucem
edendum constitueram. Veritus ne ma-
leuolorum maledictis libellus hic pro-
scinderetur, quibus ut nihil est gratum,
nisi quod ipsi nugantur, ita aliorum ho-
nesto labori stulissimè detrahunt, scri-

bere tamen paucorum illorum causa
 aggressus sum, qui ea, quæ dicuntur acci-
 pere rectè ac dijudicare possunt, atque
 ad eos præsens lucubratio pertinebit:
 præsertim cum in mentem reuocarem
 posse uigilias nostras tuo princeps opt.
 patrocinio uel tutissimas prodire. Quã
 ob rem consilium mutare non dubitauì,
 ac tibi dicatum opus imprimendum cu-
 rare, cum mihi constanter persuaderem
 te, pro tua singulari in omnibus clientes
 ac literatos humanitate, opus nostrum
 ab omnium calumnijs facillimè uindi-
 caturum. Nam siue armis, ac manu res
 agenda sit, quis te promptius arma ca-
 piet? Siue ingenij uiribus, quis te foelicius
 tuebitur? qui unus cum græcis, cum la-
 tinis literis adeò ornatus es, ut non so-
 lùm eos, qui tibi ætate pares sunt uin-
 cis, sed etiam prouectiores longo post
 te interuallo relinquis. Quæ de re lu-
 lie Confuge Amite tuæ fœminæ qui-
 dem lectissimæ gratias agas duntaxat,
 quæ

que in te undequaque ornando omnem
operam, omnem laborem, omne stu-
dium fixit, & locauit: ut nihil tibi de-
esset ad perfectam summi principis lau-
dem, ut unus inter tot Consagæ domus
Heroas eniteres, unus ueterum memo-
riam Auorum factis illustrares, quæ
mater amantissima in filium tot contulit
unquam officia? Cui, præterquam quod
innumeris, cum animi, tum corporis uir-
tutibus pollet, Deus Opt. Max. in spi-
rauit tam piam mentem, ut illi se iam
pridem religiosissimè dicarit, contem-
ptis diuitijs, ablegata ambitione, quæ
plerosque omneis transuersos agit: sed
stultus ego, qui maris arenas audeam
enumerare. Tu igitur Vesp. princeps
partum nostrum manibus istis tuis fo-
uendum atque tuendum suscipe, nam &
fides in te mea iure opt. postulat, & tua
dignitas ac fortuna præstare potest,
atque debet. Illud interim te etiam at-
que etiam oro, ut ne quicquam de tuo

in me amore absens minuas, quando ego
 te præsentem absentemq; ut Nu=
 men, colo & ueneror. Va=
 le. Neapoli pridie
 Nonas Apri=
 lis,

M. D. XLVI.

DON

⁷
DONATO AN

TONIO AB ALTO=

mari. philosopho ac medico

præclaro, Marinus Spi=

nellus medi=

cus, s.

LIBELLUM tuum acce=

pi Altimare clarissime,
in quo nō minus arduas,
quā utiles medicæ ar=

tis materias, à te concin=

natas inueni. Siquidem passim hac tem=

pestate, morbos è plenitudine ortos cō=

spicimus, ac medicos in eorum curis ni=

hil aliud clamantes, quā ut materiam

alterent, concoquant, digerant, præpa=

rent, aut purgent, propriam (ut aiunt)

uocem ignorantes. At tu inter primos

Hippocrate, ac Galeno ducibus, huius=

modi hæc ita dilucidasti, ac medullitus

enucleasti, ut non modò prouectis, sed

eius farinæ tironibus, omni caligine de=

testa, pateant, ac elucescant. Quòd ue-
 rò id multò fœlicius alijs consequutus
 fueris, autoritatum copia, ac rationum
 claritate, omnibus est in confesso. Cæte-
 rum quanto humano generi futurum sit
 emolumento, ne longioribus agam,
 res ipsa monstrabit. Sed cum his
 laudibus uir laudatissimus
 non indigeat, hic desi-
 stam, libellum igi-
 tur nō emen-
 datum,
 sed
 summopere commenda-
 tum remicto.
 Vale.

DONATO AN=

TONIO AB ALTO=

mari Medico ac uiro optimo,

Afcanius Sanctinus me=

dicus, S.

CCEPI abs te uir do=

ctissime opusculum de

re medica, oppidò quā

nouum, quā doctum,

quā expolitum, Dij

boni quantum in eo doctrine, quan=

tum inuentionis inesse cognouimus,

quod quidem nihil protritum, nihil

triuiale continet. Eius planè lectio mi=

rifice me delectauit. Cum non modo te

omnes flosculos illos cum Galeni, tum

Hippocratis deprompsisse, & beata

quadam foelicitate adauxisse cognoue=

rim, Sed uerba etiam exculca, nihil per=

peram: Sed dilucidè omnia, grauesq; in

primis sententiae in eo relucere uidean=

tur: ut gratulari possim huic seculo ui=

rum tanta doctrina, tantaq; eruditione:
 & si plures essent tales, non haberent
 hæc secula cur inuiderent Antiquitati:
 Tu etenim (faceffet adulatio) alios tum
 illustras tum uincis, nonnullisq; para-
 sangijs anteuertis, & uix arbitror futu-
 rum, ut tibi similem posteritas sit habi-
 tura. Ita ut facile possim cum Poëta di-
 cere.

Verum hæc tantum alias inter caput
 extulit urbeis,

Quantum lenta solent inter uiburna cu-
 pressi.

Perge igitur Vir eximie, & hos fructus
 tuos iucundissimos in lucem æden

dos curabis, ut tuo doctissi

mo stilo, atque crudi

tiõe, citius frui

ualeamus.

Et me,

ut facis, Ama,

Vale.

DE ALTERA-
TIONE, CONCOCTIO-
ne, Digestione, præparatione,
ac purgatione ex Hippo-
cratis & Galeni sen-
tentia

METHODVS,

DONATO ANTO-
nio ab Altomari
Autore.

IPPOCRATES, quem
primum omnium medi-
corum ac philosophorū,
qui ad eius manus perue-
nerunt, Galenus ubiq; fa-
tetur: non ab re Epicuri

Leucippi atque Democriti opinionem, qui
ex atomis, insectilibus ac incompactilibus
corpora nostra compaginata esse asse-
runt, libro de natura humana primo hoc pa-
cto destruere nifus est, asserens, Mea verò
est sententia, si vnum sit homo, nullo vn-
quam dolore afficiatur, neque enim esset à
quo doleret, vbi vnum tantum foret: quòd
si doleret, etiam necessario vnum quoque
med

medicamentum esset. Quam Hippocratis sententiam Galenus libro de constitutione artis medicæ confirmavit: cum dixit, Nam vnum immutabile in aliud est, cū in quod transmutetur non habet, at immutabile, inalterabile est, atque impatibile, quod verò est impatibile, id vacat dolore: ergo quod vnū est, id impatibile esse necessariò sequitur. Qua de re, si vnum specie est elementum, nihil in omnibus vnquam dolebit: at verò dolet: non est igitur elementum vnū. Ad hæc libro primo de elementis dicebat, nulla atomus aut alterari, aut sentire natura apta est, si igitur ex atomis corpora nostra constarent, aut ex tali aliqua natura vniiformi, non doleremus, atomi nanque omnes, corpora exigua sunt, qualitatis expertia. Pari ratione ab eodem Hippocrate eorum opinio refellitur, qui vnum tantum, ex quatuor primis, elementum esse asserebant, ex quo corpora nostra, & cætera oriri volunt, quorum quidam hominem, aëre esse, aut ignem: quidam aquam, aut terram putabant. Nec minus idem ipse Hippocrates, eodem libro, nonnullis rationibus eorum placita destruit, qui hominem vnum tantum succum esse existimabant: quorum aliqui sincerum sanguinem, aliorum succorum expertem, vtriusque vide-

licet bilis & pituita, quidam pituitam, aut bilem tantum esse dicebant. Quibus sic destructis, ac penitus euersis, ad alteram prauam haresim diruendam accedit, quæ Empedocles erat, his verbis. Proinde qui verisimile est, aliquid ab vno generari, cum nec à pluribus generentur, nisi mutuo temperamento conueniant? Voluit enim Empedocles ipse corpora nostra, ac cuncta alia ex quatuor elementis ficta esse, non tamen inter sese confusis, sed frustulatim compactis, & sese attingentibus, quæ sententia eisdem argumentis conuincitur, quibus ea conuincebatur, quæ ex insensilibus & impatilibus primis corporibus, corpora nostra sensilia gigni asseriebant, quam etiam opinionem Galenus reprobauit, libro de constitutione artis medicæ. Quibus ita confutatis, Hippocrates ipse primus inter omnes, mox eodem libro de natura humana, statuit elementa quatuor esse, eaque in mixto commisceri ac temperari (vbi ab Empedocle discrepat, qui elementa nec commisceri, nec confundi in generatione asserbat, vt diximus, sed frustulatim tantum compaginari, ac sese attingere) ex quibus, inquam, elementis quatuor simul, modo & æquabilitate commixtis, corpora
nost

nostra generari decretum reliquit, cum, si alterum alteri longè præstaret, & valentius infirmiori, nihil generaretur, quatuor ergo supradicta prima, omnium corporum quæ generantur & intereunt, simul commixta, ac inter sese mutuò temperata, nedum hominum, elementa communia esse statuit, quæ summas ac sinceras qualitates habent primas. Et propterea quadam excellentia calida, frigida, sicca & humida appellata sunt, propriæ autem horum substantiæ nomina sunt ignis, aqua, terra, & aër, summa caliditas igni, aëri humiditas, algor aquæ, ac siccitas terræ inest, vt testatur Galenus in commentario de natura humana primo. Nimirum ergo, vt diximus, prædictas peruersas opiniones Hippocrates destruxit, suamque veram statuit, cum nec ab vno aliquid generari valeat, nec à pluribus, nisi mutuo temperamento conueniant, ac commisceantur, modoque & æquabilitate respondeant. Quodere cum omnium corporum, quæ interitui ac generationi subiacent, tum etiam hominis natura eiusmodi sit, necessarium est ipsum hominem non ex vna re constare, imò non tantum ex quatuor his elementis, verum ex peculiaribus, quamuis non propriis,

priis, sed omnibus sanguinem habentibus animalibus, communibus, sanguine videlicet, pituita, flaua, tum atra bile constat, hæcque illi sunt natura corporis, & propter hæc ægrotat & valet: valet quidem, cum ea inter se virtutem & copiam mediocriter habent temperatas, & potissimum si permixta sint: contra laborat, cum eorum quicquam fuerit minus ampliùsve, aut in corpore secretum, neque cum omnibus confusum: prout decretum reliquit idem Hippocrates, eodem libro de natura humana. Et si omnes nostri corporis partes ex sanguine generantur, ut voluit Galenus octauo de Hippocratis & Platonis decretis, & primo de natura humana: tamen non ex eo sincero atque impermixto, puro seu integro, & aliis humoribus non confuso, cum hic nunquam ytero gerentibus insit: sed ex eo, qui per excellentiam id nomen sortitus est, vtriusque bilis & pituitæ particeps, corpora nostra genita sunt, & demum edita in lucem, ex ipso incrementum & perfectionem accipiunt, ex quadam quasi materia, ut idem Galenus sentit eodem libro octauo de Hippocratis & Platonis decretis. Hinc patet quod si ex supradictorum tempe-
ratu

ratura, sanitas in humano corpore efficitur: & contra, ex horum intemperaturis, morbi accidunt: nec corpus nostrum impatibile omnisque affectionis expers est, velut adamas, aut quiduis id genus, teste Galeno primo de sanitate tuenda: vtrum alteratur, corrumpitur & vertitur, neque eundem seruat prioris status tenorem, propterea auxilium desiderat, nam si impatibile atque inalterabile esset humanum corpus, semper optima constitutio perduraret, neque artis praesidio indigeret, vt ait Galenus libro artis medicinalis, duabus autem transformationibus cum subiiciatur, alterata simul ac fluente eius substantia: (alteratur enim refrigerata, calfacta, exiccata, & humectata: fluit autem, & secundum sensibiles excretionis, ac per occultam transpirationem) duplici quoque eget restauratione, altera quae excedentes temperet qualitates: reliqua, quae locum repleat inanitum, vt voluit Galenus primo de elementis. Atque hinc quarto de simplicium medicamentorum facultatibus, duplex innuit esse nostris corporibus iucundum, alterum quod impleat id quod euacuatum est, cuius modi est nutrimentum: alterum quod medeatur ei quod alteratum est, quod quidem

dem est medicamentum. Nostra denique substantia cum impatibilis non sit, imò continuò oporteat per se totam alterari, illudque ratione primarum qualitatum effectricium elementorum, caliditatis videlicet, frigiditatis, humiditatis & siccitatis, vicissim inter se agentium & patientium: necessum est ut corpora nostra praesidia desiderent, ac auxiliis indigeant: cum si ex toto integrum illatumque corpus duraret, taleque quale ipsum ab initio creator fabricatum reliquit, nequaquam correctore eguisset; at nunc cum diffluat semper ac dispereat, aliquo observatore indiget, qui & quod dissipatur, quantum qualeque sit, cogniturus est: illicoque tale ac tantum vicissim reponens, instaurabit, & ut semel dicam, quod discutitur atque evanescit, ingeri paulatim atque reponi opus est, ut ait Galenus libro, an tuenda sanitas spectet ad medicum vel ad gymnasticum, velut si eorum substantia alteratur, indiget aliquo quod exedentes temperet qualitates, eodemmet Galeno teste libro primo de elementis: Quocirca ars quaedam non ab re, quæ medicina nominatur, inuenta est, corporis humani gubernatrix: & licet à prima eius constituta parte denominetur, ut idem Galenus

ait eodem libro ad Thrasybulum, tamen
 eam et ars, quæ vna est relatione ad vnum
 intentum finem, qui sanitas est, circa quem
 omnes artes versantur, cum vnum in sin-
 gulis artibus, isque bonus finis sit, eodem
 autore eodem libro ad Thrasybulum: hanc
 inquam sanitatem medica ars perpetuò pro-
 curat, siue eam tueatur, siue perditam re-
 cuperet in humanis corporibus, cum in sa-
 nis ægrotisque, vna hæc ars medica mo-
 do vno vitia emendet, ea videlicet corri-
 gens, in nullo siquidem alio eadem vitia
 discrepantia, quam secundum quantum.
 At cum ipsa perpetuò corporum vitia emen-
 dat ac corrigit, propterea correctrix ars
 appellatur. Quod si exactè perfecteque
 valentem hominem accipiat, in hocq; gra-
 du ipsum conseruet, euecticen eam, id est
 boni habitus seruatricem vocamus. Si ve-
 rò eos qui iam morbum euaserunt refi-
 ciat, analepticen seu refectricem vel in-
 stauratricem. Inter quas ea quoque collo-
 catur, quæ à medicis salubris propriè dici-
 tur, ac conseruatiua simul. Hæc quidem
 tres partes sub ea medicinæ parte conu-
 merantur, quæ exigua vitia corrigit, in-
 ter se autem ratione maioris minorisque
 diuidentur. Estque insuper quædam alia
 prædictæ artis pars, quæ à medicis pro-
 priè

*Euectice
 Analeptice
 Instauratrice
 Salubris
 Propriè*

priè prophylactice vocatur. Cui succedit illa, quæ magna vitia tollit, quæ propriè curatiua dicitur. Cum ergo cunctæ hæ partes circa vnum ac idem propositum finem versentur, qui nil aliud est quàm sanitas, vt voluit Galenus eodem libro ad Thrasymbulum, sequitur quòd vna tantum sit ars, medica per quam humani corporis vitia corriguntur, in nonnullas partes diuisa, prout magis & minus est vitium quod corrigitur: hæcquæ præsidia atque auxilia quibus indigent porrigit, relatione tantum ad vnum finem, qui vt diximus, sanitas est: corpori videlicet, aut aliquid vt superuacuum detrahens: aut aliquid quod deficiat adiiciens, naturalemquæ modum ei comparans, qui nil aliud est quàm sanitas ipsa. Hinc rectè arbitror ab Hippocrate relatum fuisse, quòd medicina est appositio & detractio, appositio quidem deficientium, detractio autem redundantium, verùm sicut non vnus artis est opus facere, & alterius vitiatum corrigere, sed eiusdem, vt ait Galenus libro, an tuenda sanitas spectet ad medicum vel ad gymnasticum: ita nec vnus opificis est corpora nostra creare, alterius verò eorundem corporum vitia corrigere. Atqui cum natura pri-

maria sit humani corporis opifex, nos autem ab initio animal creare non potuimus, nec primam eius formationem institueret: ipsa quæ iterum natura ægotis sanitatem comparat, nec alia profecto ratione fortui in præsentia in lucem edito alimentum suppeditat, quin etiam similiter nunc operatur, alit, digerit, excernit, omnia quæ, ut semel dicam, in præsentia ut prius eadem ratione ministrat, ars ergo primaria naturæ est. Quæ de re ritè à priscis sapientibus dictum est, naturam in omnibus auxiliari, naturam morbos indicare, naturam morborum esse medicatricem, medicum autem eiusdem esse ministrum: ut testatur Galenus eodem libro ad Thrasybulum, necnon libro primo de diebus decretorii autoritate Hippocratis asserit, quod natura omnino sufficit: pariter quæ medicum ibi appellat naturæ ministrum, non pharmacopolam quendam ex triuio, sed re vera medicum. Cum denique naturæ morborum sunt medicatrices, ut ait Hippocrates libro sexto de morbis vulgaribus: ac ipsa natura corpus alit, digerit, excernit, & omnino sufficit, ut superius diximus ex Hippocratis & Galeni mente, eaque est artifex & animalibus consulit, ut idem Galenus testatur sexto de morbis vulgaribus

ribus: cum hoc commentariolo nil aliud dicendum proponam, quàm quot, & quibus mediis, ac quando possit ipsi naturæ à reuera medico, ac ipsius ministro cum oportet opitulari, præcipuè in curandis morbis: prius quid per naturam ipsam intelligendum est, quidque ea sit, ac quo pacto omnino sufficiat, primum explanare licebit: deinde quomodo ea pro quibusdam functionibus perfectius obeundis, ac quibus mediis iuuanda sit, dilucidare non grauabor. At quoniam ad artem maximè necessaria sunt, quæ hic conscribimus præsertim quia pro tironibus laborem hunc suscepimus: si qua sæpius repetimus (cum hoc melius sit autore Galeno in commento aphorismi vigesimi secundi quarti libri) culpandi minimè erimus.

De natura.

VNIVERSAM hominis naturam esse sanguinem, pituitam, & bilem geminam, flauam videlicet & atram ab Hippocrate, vt supra retulimus, primo de natura humana decretum est: nam licet, vt diximus, humana corpora ex sanguine conformentur, non tamen ex eo sincero, cum hic

prægnantibus nunquã inſit, verũ vt particepe vtriusque bilis & pituitæ. Hæc quis inſicias ibit, corporis pleraſque partes ex ſemine gigni Galeno apertum eſſe? nam ſeminis parua in vterum deiecta moles eſt, nutriturque & amplificatur ex ſanguine. Nec verò id incognitum eſt, ex ſanguine quoque ſemen genitum eſſe, qua de re qui ex ſanguine corpora humana generari aſſerunt, at non ex eo mero, & aliorum humorum experte, ſed ex eo qui per excellentiam id nomen ſortitus eſt vtriusque bilis & pituitæ particepe, nihil Galeno pugnat, vt lucidè videre licet apud eum lib. 1. de natura humana. Quam quidem hominum naturam duplicem quoque eſſe, videlicet tum omnium communem, tum cuiusque propriam, ab Hippocrate primo de morbis vulgaribus decretum eſt, qua de re, cum apud eundem ipſius naturæ eſſentia in quatuor elementorum temperatione poſita ſit, ſequitur humani corporis naturam idem eſſe, quòd temperamentum ſeu temperaturam quatuor elementorum, humidi, ſicci, calidi, & frigidi, vt patet Galeno ſecundo de natura humana, & in commento aphoriſmi ſecundi libri 111. & xxxiiii. libri 11. quæ quidem natura, licet quæ opus eſt efficiat, inerudita &

indocta, vt ait Hippocrates sexto de mor-
bis vulgaribus: tamen à Galeno ponitur
eam esse artificem, animalibus consulere,
ac vim quandam esse inhabitantem in ip-
sis corporibus, quæ ab ea reguntur eodem
libro sexto de morbis vulgaribus, idque
de mente Hippocratis. At quæ sit ipsius
naturæ substantia, quæ nos & finxit, &
gubernat, ipse Hippocrates non ausus est
pronuntiare, quanquam nostræ creatio-
nis autorem naturam appellat, prout o-
mnibus hominibus mos est teste Gale-
no, nono de Hippocratis & Platonis De-
cretis; at idem Galenus libro de tempe-
ramentis tertio, naturam ait esse vniuer-
sam substantiam ac temperiem, quæ ex
primis elementis conflatur, calido, fri-
gido, humido, & sicco. Quod autem
hæc eadem natura, quæ humani corpo-
ris particulas effinxit, ac sensim adan-
get, omnino per eas totas sit extensa,
vt quæ totas eas per totas non tantum
extrinsecus fingat, nutriat, atque adan-
geat, dilucidè idemmet Galenus declara-
uit secundo de naturalibus facultatibus, hanc
cuiusque hominis particularem naturam,
vt dilucidius loquamur, subdividere licet
in totius corporis temperamentum, & cu-
iusq; particulæ eiusdem corporis naturam

seu proprium temperamentum, ipsam quidem gubernans, qua diuisione Galenus, vti tur in plerisq; locis, præcipuè libro primo de compositione medicamentorum secundum locos in principio: verum ipsius primæ nostræ naturæ seu temperamenti tria sunt quæ substantiam compleuerunt, spiritus scilicet, sanguis, & seminalis humiditas, vt ait Galenus in commento aphorismi x v. primi libri. Et libro vndecimo methodi medendi fatetur, naturam ex tribus partibus constare, ex spiritus videlicet, & ex solidarum partium substantia, quæ partes ex gentali semine conditæ sunt, & tertio ex carnosâ substantia quæ ex sanguine gignitur. Et si superius relatum sit à nobis, cunctas nostri corporis partes ex sanguine, non tamen sincero, formari, idque Galeno minimè pugnare: distinctius si loqui velimus, partes quæ carnosæ magis sunt, ex sanguine: quæ verò solidiores in primo ortu, ex semine fieri atque formari fatebimur, prout patet ex Galeni mente libro primo de semine, idq; aduersus Aristotelem concludit. His sic dilucidatis, cuilibet vel parum in arte medica exercitato patet, quid per naturam tum communem omnium hominum, tum cuiusque propriam, ac demum singularum partium, ex Hippocratis & Galeni senten-

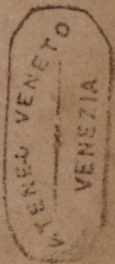
tia intelligere debeamus. Verum quia superius relatum est, naturam ipsam ab initio fuisse animalis opificem, ei que demum alimentum suppeditare, digerere, excernere, ac omnino ipsi ministrare, ut patet Galeno ex Hippocratis mente libro nono de Hippocratis & Platonis Decretis, & libro num tuenda sanitas spectet ad medicum vel ad gymnasticum: nec minus apud Galenum saepenumero reperimus, calidum innatum hæc eadem in animantibus perficere, ut patet in commento aphorismi x v. primi libri sub his verbis, Neque enim aliud quicquam animal ab initio affirmavit, sic uti neque rursus adauxit, aut usque ad mortem enutriuit, præterquam iste calor innatus, de quo nunc habetur sermo, hic igitur est omnium operum naturalium causa. Verum quoniam in nonnullis locis, ut superius diximus, & pariter in commento aphorismi tertii primi libri asseruit semper naturam, coctionem, alimenti distributionem, sanguinis generationem, adiectionem, agglutinationem, atque assimilationem operari, velut maxime necessarium, discutendum videtur num Hippocrati & Galeno, velut natura & temperamentum, ut supra retulimus, idem sunt: ita quoque calor innatus, & naturalis, an in aliquo discrepant.

Et cum ad amussim ostensum sit, quid per naturam sibi velint, pari ratione succinctè quoad possumus, quid per calidum innatum ex eorum mente intelligendum sit dilucidabimus: quò facilius quisque discere valeat, num natura & calor innatus idem sint, vel in aliquo discrepent.

De calido innato.

NE QVIS decipiatur, de calido innato, pro substantia ac corpore calido, non autem pro qualitate differere proponimus, appellatur autem hæc substantia innatum calidum, ab efficacissima, quæ in eo est, qualitate: vt sentit Galenus in commentario aduersus Lycum, id autem nil aliud est quàm sanguis & semen, vt eodem loco ab eo asseritur, necnon ab eodem autore in commento aphorismi x v. primi libri, facultas nos gubernans, calor innatus appellatur: cuius essentia in spiritu vnà cum sanguine sanguineisq; visceribus reposita est, vt idem Galenus quoque testatur sexto de morbis vulgaribus, & in commento x v. Aphorismi primi libri. Qua de re eius substantia aërea est, & aquea seu in sanguine & pituita substitit: qualitate verò est congruè, ex frigidityte & caliditate temperatus, prout Galenus asserit octauo, de Hippo-
cra

eratis & Platonis Decretis. Hinc Galenus ipse libro de palpitatione tremore, rigore, & conuulsione, ipsum calidum innatum, essentiam seipsam mouentem, semperque mobilem esse fatetur. Et quia semper mobilis est, non intra tantum extrave mouetur. Sed alius alium motum semper excipit, quoniam si intra solum moueretur, immobilis otius euaderet: extrorsus vero si tantum moueretur, dissiparetur & periret, nunc autem modicè succensus, ac modicè adauctus, perpetuò mouetur. Succenditur quidem ad ima corporis lapsus, quo alatur appetens, obtinet enim & ipse ex sanguine perseverantiam, quemadmodum ex lignis idoneis, qui in foco est ignis, eodem Galeno teste libro de curandi ratione per sanguinis missionem. At auctus & expansus assatim, fermè extingueretur quòd autem extrorsus exeat à principio proprio, id obtinuit: quia calidum natura est, at interiori & infernum statum possidet, quòd frigoris alicuius sit particeps: quandoquidem mixtum ex calido & frigido existit, prima itaque caliditatis ratione, est sibi met motor. Magnū verò vsum ei frigiditas adiungit, nam nisi frigus obstar, cum sursum ferri calor aptus natus est, summa peteret, simulque cum eo alimenta ferret, hunc ei gomo

motum caloris, ne longius protensus per-
eat, frigiditas ipsa impedit, dubium nanque
esset, ne sua leuitate, & ad superna impetu,
corpora defereret, quare detinet frigiditas,
& impedit, & vehementis elationis impe-
tum moratur. Verum cum asseruimus calo-
rem hunc innatum semper mobilem esse,
seipsumque mouere duplici motu, tum ad
intra ab extra, tum ad extra ab intra: ho-
rum motuum quidem caloris innati pri-
mus dicitur, teste Galeno libro tertio de
causis pulsuum, cum videlicet mouetur fo-
ras & extra: secundus verò eius motus est,
cùm intro & in seipsum mouetur. Nec ab
re vnus istorum motuum primus dicitur,
nam à proprio principio, vt diximus, quia
calidus natura est, obtinuit vt foras, sursum,
& extra moueatur. Secundus autem mo-
tus, propterea secundus appellatur, quia in-
tro & in seipsum mouetur: non propter a-
liud, nisi propter alimentorum confectio-
nem, & non quia calidus natura fit, quin
imo in alimenta conficerentur, ipseque in-
tus detineretur diu, vbi absolute succi con-
fecti sunt, neque proprium suum motum
primum quo fertur foras repeteret: intra fir-
mus, immobilis ociosus euaderet, cum vtrin-
que esset ociosus: atque ita permanens nil
aliud esset quàm via ad mortem, ac eius ex-

inctionem: substantiæ enim semper mobili mors est quies. Hinc patet calidum innatum, ex Hippocratis & Galeni sententia, nil aliud esse, quàm essentiam seipsam mouentem, semperque mobilem, vt supra retulimus: nec quicquam aliud esse naturam animalium, præter hoc calidum secundum Hippocratis opinionem, quam Galenus asserit in commento xv. aphorismi primi libri, & commento aphorismi xxxvii. quarti libri, ex mente eiusdem Hippocratis asserit, quæ nostra corpora regit natura, nihil aliud est, quàm calor naturalis: qui etiam nil aliud est quàm sanguinea substantia, simulque aërea, seu seminalis, vnà cum spiritu, vt idem Galenus ait quinto de simplicium medicamentorum facultatibus, quod iterum de natura superius dictum est. Quæ de re indubitanter, nil aliud esse calorem innatum concludamus, quàm naturam atque animam, imò natura atque anima, de mente Hippocratis, nihil præter ipsum est, vt Galenus asserit libro de tremore, rigore, palpitacione & conuulsione, calidum ergo innatum, naturam, atque animam idem esse ex Hippocratis sententia, vt supra ostendimus, nemo asserere vereatur: velut & corporis naturam, idem quod temperamentum, eodem Galeno autore libro de natura

tura humana, & libro primo de usu partium: nosque de eorum intentione illud citra controuersiam fateamur, & si vt Christi allecla, & vt rei veritas est, aliud de nostra anima sentiam, quam incorruptibilem & immortalem firmiter teneo, licet Galen. de ratione cinatricis animæ essentia assertiuè loqui perpetuò veritus sit.

Quod ars medica, ac medici necessarii sint.

VERVM cum supra relatū sit, ex Hippocratis & Galeni mēte, naturam in omnibus auxiliari, naturam morbos iudicare, naturam morborum esse medicatricem: & in summa, naturam summa quadam prouidentia corpori nostro prospicere, ac prorsus sufficere: forsitan quispiam ex his suspicabitur, artem medicam, ac medicos ipsos tanquam superfluos, tolli debere, cum natura ipsa omnino sufficiat, cuncta administrando seruandi animalis causa, cuius quoque primaria hæc est ars, vt diximus. At si quis verba Galeni perlegerit sexto de morbis vulgaribus, dilucidè percipiet, non mendacem esse, qui asserit à medicis morbos curari: nec eum, qui artem medicam laborantium sanatricem esse testatur: eadem
rati

ratione nec illum, qui naturam primum languoribus mederi existimat, verum ergo est dicere, naturam morbis mederi rectè quoque, & artem medicam, ac medicum: verè insuper, & eius esse ministrum, ac auxilia ipsa congruenti qualitate, copia, & tempore exhibita, cum auxilia in tempore aegrotis adhibere, solius medici sit, isque autor ac occasionis inuentor, distinguens optimè per artem quam didicit, salubria atque insalubria. Quæ ergo primo languoribus medetur, omnia cōgruentia in animalium corporibus operans, alens quidem cum alimento opus est, ipsisq; sanguinem præparans, per quem egenas particulas nutriat, cibum in ventriculo conficiens, iterum vt sanguis ipse creari possit: & in summa quæ quatuor facultatibus animal regens, omnia molitur ac perficit, non modo sanum animal tuendo, sed etiam ægroto sanitatem restituendo, natura quidem est: dignitate antecellens cum etas alias sanitatis effectrices causas, cum omnes materiã sibi parent ac suggerant. Postquam secundo loco dignitate succedit ars ipsa medica, per quam medici fiunt, cuius artis vi medici ipsi vtentes, morbos pellunt, ac auxilia ipsi naturæ parant & ministrant. Tertium locum medicus obtinet, nam ars ipsa medica medicis dignitate præstat, vt
asle

asserit Galenus eodem citato loco: & pro-
pterea dignitate ultimos esse eos qui medi-
cis ministrant ad sanitatem comparandam,
& eos qui materias præparant, quos herba-
rios vocant. Hinc concludamus, naturam
omnium artium ac artificum ad meden-
dum primariam, ac potissimam esse, post-
quam, vt diximus, sequitur ars ipsa medi-
catua, quæ naturæ ministra est: succedit &
medicus tertio loco, quem vbiq; tum na-
turæ tum ipsius artis ministrum Galenus
appellat, præcipuè primo de morbis vul-
garibus, & libro primo de diebus decreto-
riis: post quem sequuntur ipsorum medico-
rum ministri, materias atque instrumenta
ipsis medicis parantes, hi verò sunt herba-
rii, vnguentarii, coqui, venam scindentes,
clysteris immittentes, cataplasmata adhi-
bentes, & similes alii. Qua de causa licet su-
perius relatum sit, naturam omnino suffice-
re, eamq; morborum esse medicatricem,
ac ipsius primariam eam esse artem, tamen
quoniam ars ipsa medica in numero est ea-
rum, quæ effectrices nuncupantur, repara-
tritium tamen ac correptritium, in quibus
duo præcipuè inspiciuntur, efficientis cau-
sæ videlicet potentia & impotentia, & ma-
teriæ copia vel inopia, vt ait Galenus, libro
de constitutione artis medicæ: rarumq; est
artem

artem aliquam effectiuam inuenire nulla alia egentem, quæ aut instrumenta fabricetur, aut materiam operi idoneam reddat: hac de re, licet natura ipsa vt efficiens causa sanitatis tum conseruandæ tum recuperandæ, admodum potens esset cuncta perficere quantum ex se est, indigebat tamen & materiæ copia, quam extrinsecus suscipere debebat, cum in se non haberet. Huic non ab re ipsi naturæ succurrunt & alii ministri, præsertim cum quædam in humanis corporibus fiant, quæ ipsi quidem naturæ non tamen eius ministris negata sunt: vt superflua carnis abscissio aut luxati articuli repositio. At cum inter eos, qui naturæ ministrant, quidam sint qui potius mediatè quam immediatè, ei ministrare videntur (vt hi qui materias tantum, aut instrumenta parant, potius medicis ipsis immediatè quam ipsi naturæ ministrant.) quidam verò sunt, qui non tantum instrumenta, aut materias: verùm qualitatem, quantitatem, occasionem, & vt edidit modum ipsarum materiarum dignoscentes, ea ratione naturæ ministrant: vt potius auxiliorum ac occasionum inuentores sint, quàm materiæ auxiliorum, tunc enim auxilia dicimus naturæ ministrare, cum auxiliorum materiæ in tempore atque vt decet, ab aliquibus hu-

manis corporibus applicantur, Galeno teste vndecimo methodi medendi. Hinc nõ ab re Galenus primo de diebus decretoriis, eum medicum appellat naturæ ministrum, qui reuera medicus est : & non qui pharmacopola ex triuio, cum hic tantum absit à iusta appellatione ministri naturæ, vt etiã maximè contrarium nomen ipsi conueniat magis, iniquo videlicet, & ipsius naturæ & ægrotantium hoste iure appellato. Is ergo qui reuera medicus est, distinguereque per artē didicit salubria ab insalubrib. quique vi eius artis ac auxiliis vtens morbos pellere valet, quamuis non primo vt natura ipsa, sed veluti ipsius naturæ adminiculator atque minister : præterea nec ars ipsa medica, nec reuera medicus tolli debēt pro humani corporis sanitate tum seruanda, tū recuperanda, quamquam ars ipsa, vt diximus, per quam verè medici fiunt, dignitate prior ipsis sit, vt ait Galenus sexto de morbis vulgaribus. Cuncti verò alii, qui medicis ministrant, materias auxiliorum parantes, aut instrumenta idonea, potius medicorum, quàm naturæ ministri appellandi sunt: cum nec qualitatem, nec quantitatem, aut occasionem, vel vtendi modum cognoscant. Quare eis digniores sunt medici ipsi, velut etiam & auxiliis : medicis
verò

verò ars medicatiua : quæ rursus, vt retuli-
mus, naturæ ministra est, eius videlicet qui
vel curatur, vel præferuatur, vel conserua-
tur. Tunc ergo naturæ medicus auxiliatur,
vt sæpius diximus, cum auxilia in tempo-
re, atque vt decet, ei porrigit atque pro-
pinat: quòd si importunè oblata fuerint,
non amplius salubres causæ, neque auxi-
lia dicentur. Porro cum in his adhiben-
dis nonnullos nostri temporis iuniores
medicos hallucinari inspiciam: qui intem-
pestiuè materias aliquas auxiliorum naturæ
propinantes, ei opitulari se autumant, cum
potius eam impediant quàm ipsi ministrèt,
prauosque errores committunt: non solùm
quia intempestiuè auxiliorum materias na-
turæ propinant, verùm qui etiam cuncta
cōfundūt, nam sæpe numero alterantia aut
præparantia propinantes auxilia, se naturæ
adminiculari in concoctione, vel in dige-
stione opinantur: & contrà, coctioni vel
digestioni, cum forte fortuna auxilièntur,
asserūt se parare expulsionem, aut præter præ-
parationem tantum alterare putant, ro-
gantibus amicis, vt quando & quibus au-
xiliis naturæ opitulandum sit, præcipuè
in propulsandis morbis, aut in sola alte-
ratione perficienda, aut concoctione, si-
mul cum ea alteratione, vel digestionem,

seu præparatione ac purgatione, dilucidare vellem, subii, vt eis gratificarer, libèter hoc onus : simulque vt ad propositam materiam styllum exercerem. Itaque de alteratione primò differere decreui, tanquàm quodam communi genere ad cuncta alia, nam absque alteratione, nec concoctio, nec digestio, nec præparatio, aut purgatio fieri valet.

De Alteratione.

VELVT cùm corpus aliquod ab his, sub quibus antea fuit, in nullo est immutatum, quiescere id dicimus, vt Galenus asserit primo de naturalibus facultatibus: ita equidem si in aliquo ab iis recesserit, secundum illud id moueri dicimus, & cùm nonnullis modis corpus à statu in quo erat, recedat : pari ratione multis etiam modis moueri dicetur. At quoniam motum prioris esse habitus mutationem à Galeno asseritur, libro primo methodi medendi, ea verò immutatio dupliciter fit, eodem autore libro secundo methodi, & libro primo de locis affectis: quorum vnus latitudinis, alter alterationis dicitur, atque ea mutatio quæ in loco agitur, latitudo appellatur: quæ verò in qualitate, alteratio. Latitudo ergo prioris loci mutatio erit, at alteratio,

rio, à Galeno secundo methodi medendi, asseritur quòd est generatio qualitatis aut affectus, seu dispositio vel mutatio eius quòd prius fuit, hæc autem fit, cum quæ prior in corpore qualitas erat, mutatur & nunc noua gignitur, erit ergo alteratio mutatio in qualitate, seu demutatio eius quæ prius fuit qualitatis, prout Galenus asseruit primo methodi medendi, hæc ergo sunt primæ duæ simplicesque motus differentie quamquam enim lationis motus prior simpliciorque sit, cum auctio, diminutio, & generatio, licet in his quoque motibus prioris habitus sit inmutatio, veluti in prædictis: tamen compositi sunt, & non simplices motus, vt ait Gal. i. de naturalibus facultatib. Verùm in quacunque re alterationes fuerint, in ipso fieri essentiam suã possident: cum si quis ex albo niger, aut ex nigro fiat albus, is in colore mouetur: & si quid prius dulce, postea fiat austerum, vel ex austero dulce, eum in sapore motum esse dicimus, amboque in qualitate moueri: veluti qui ex calidiori, frigidior fit aut ex frigidiori, calidior: vel ex sicco, fiat humidus: aut ex humido, siccus: eum quoque moueri affirmamus, communeque his omnibus nomen alteratio est. Quoniam verò corpora nostra, velut cuncta alia quæ ortui ac

interitui obnoxia sunt, vt superius retulimus, duabus transmutationibus subiiciuntur: vna fit eam eorum substantia alteratur, quæ nõ nisi calfacta, refrigerata, exiccata, & humectata alteratur: nam solæ hæ qualitates totam transmutant per totam substantiam, teste Galeno libro primo de elementis, & libro de constitutione artis medicæ: cuiuslibetque nostri corporis propria substantia, in supradictarum primarum qualitatum quadam temperie est, ac proinde substantia facultatum, quibus ea reguntur, proprietas est temperamenti, prout Galenus asserit libro de multitudine. Altera verò transmutatio efficitur, fluente eorum substantia, quæ non tantum per sensibiles excretiones fluit, verum & secundum illam, quæ occulta nominatur transpiratio: nimirum si duplici quoque egeant restoratione, vna quæ excedentes temperet qualitates: altera, quæ locum repleat exinanitum, vt superius dictum est. Verum quæ excedentes qualitates temperat, seu exuperantiam destruit, contraria debet esse qualitas excidenti atque exuperanti: quæ verò defectum supplet, non est quidem contraria, sed magis simillima esse debet substantiæ prius euacuatae, nam vicem illius in animalibus obtinere oportet, hoc
verò

verò efficitur, cum ex substantia deperdi-
tæ simili corpora enutriuntur, quam sub-
stantiam, alimentum nominamus, licet hæc
quoque quæ corpora nostra nutriunt, ea
alterent atque mutent ferè omnia, vt ait
Gal. tertio de temperamentis, hoc autem
alimentū à Gal. primo, de simpli. medica. fa-
cultatibus, dicitur esse quicquid substantiã
nostri corporis augere potest, quamquam
autore Hippocrate, id tripliciter dicatur, nã
nutrimentum ipse appellat, quod nutrit: nu-
trimentum quoque, quod veluti nutrimen-
tum est: pariter & nutrimentū, quod nutri-
turum est, vt ait Galenus primo de naturali-
bus facultatibus. Illud verò, quod secundum
solam qualitatem substantiam nostri cor-
poris alterat, medicinam seu medicamen-
tum appellamus, quod medicamentū à Ga-
leno, primo de simplicium medicamento-
rum facultatibus, omne id dicitur, quod na-
turam nostram alterare potest, absque hoc
quòd substantiã corporis augeat. &, vt vno
verbo dicam, ea quæ assimilantur, omnia
nutrimenta vocantur: reliqua verò omnia,
medicamēta appellātur. Est porrò & horū
medicamentorum natura duplex, teste Ga-
leno tertio de temperamentis, quippè vel
cuiusmodi sunt assumpta, eiusmodi etiam
permanentia vincunt, ac corpus mutant. &

hæc prorsus tum venenosa, tum naturæ animalis corruptricia pharmaca sunt. Vel mutationis initium ab animalis corpore consequuta, postea corpus nostrum alterāt: quæ multis modis dicuntur, vt patet Galeno eodem libro tertio de temperamentis, nos autem de prima medicamentorum natura penitus loqui non intendimus, nec de cunctis quæ in secunda medicamentorum natura continentur: verum secundam in duas species diidentes, quarum vna est, quæ secundum solam qualitatem substantiam alterans, enutrire tamen animal non valet, seu substantiam augere, aut exinanitum locum replere, velut de nutrimento diximus. Altera species est, quæ non tantum nostri corporis substantiam alterat, cum hoc quod neque exinanitum corpus replet, verum de corpore eam educit, per quamcunque viam sensibilibiter euacuans: quæ medicamenta purgantia à medicis nominari solent, redundant nanque in corpore quædam in quantitate, & quædam in qualitate, vt Galenus asserit vndecimo methodi medendi. Cum ergo de alteratione ac medicamentis alterantibus in hoc capitulo differere proposuimus, de eis loqui intendimus, quæ corpus alterare possunt absq; substantiæ diminutione aut augmento, nam licet nonnullæ alia

aliæ alterationes dici possent: & ea quæ naturæ in ipsis actionibus opitulantur, alterationia quoque nominari, nomine generis: hic tamen de ea, quæ excedentes in corporibus temperat qualitates: absque hoc quod corporis substantiam augeat aut minuat, sed eadem manente ac seruata, intelligendum est propriè sumpta, pro mutatione tantum eius qualitatis quæ prius fuerat in corpore, & generatione alterius contrariæ, absque hoc quod assimilet, seu distribuât, dissipet, atque substantiam euacuet. Hæc autem excedens qualitas erit, cum nostri corporis substantia alteratur, refrigerata, calfacta, exiccata & humectata, aut cum ex harum qualitatum diuersis combinationibus afficiatur, quod si vnâ valeremus sine substantia qualitatem inuenire, ea sola vteremur, ac eam solam adhiberemus, vbi alterare necessitas vrgeret: nunc verò, cū nec vna qualitas sine substantia inueniri possit, vt Galenus asserit libro primo de elementis, cogimur eas qualitates vnâ cum earum substantiis corporibus adhibere, vt contraria qualitas in ipsis exuperans ab eis destruat. Et si quandoque exuperans ipsa qualitas in corporibus summa sit, corpora accipimus, in quibus contraria qualitas in summo reperiatur, præcepto Galeni tertio de tem.

peramentis, velut si in corpore summa sit
superabundans frigiditas, ignē adhibemus:
quòd si superabundans qualitas summa sit
caliditas, aquam afferimus, quo tempore ele-
mentis pro medicamentis vtimur, vsumque
ea medicinæ præbent, vt Galenus præci-
pit libro primo de elementis. Si verò à sum-
mo paulum recedat, aut plus à summo ab-
sit ipsa superabundans præter naturam in
corpore qualitas, non amplius ipsis elemen-
tis pro medicamentis vtimur, sed mixtum
aliquod ex eis eligimus veluti si calface-
re intendimus, medicinam eligimus in qua
maior sit portio ignis, quàm contrarii ele-
menti: vbi verò frigefacere volumus, vi-
ce versa medicinam eligimus, in qua ma-
ior sit portio aquæ quàm ipsius ignis, quæ
à summo quidem paulum vel multum de-
clinans sit ad portionem ipsius recessus,
autoritate Galeni tertio de temperamentis,
sæpenumero verò contingit, quòd vtrius-
que simul opus est, alterare videlicet &
enutrire, tuncque substantiam quærimus,
quæ & alimenti & medicamenti afferat vti-
litatem, hæc autem veluti medicamenta
corpus nostrum alterant, ac afficiunt toto
eo tēpore, quo concoquuntur: at vbi conco-
cta ac assimilata sunt, prorsus calorē natura-
lem augendo, vt alimenta omnia nutriunt,
Gale

Galeno autore tertio de tēperamētis. Cūm ergo duæ sint primarum indicationum differētiæ, vt testis est Galenus tertio methodi medendi, quod secundum naturam se habet, videlicet sui custodiam indicās, & propterea quæ sibi similia sunt postulans: & quod præter naturam est, sublationem sui, eo quæ contraria requirens, perit enim quicquid in contrarium, & à contrario vt idem Galenus eodem loco, & libro vndecimo eiusdem, hinc non mirum, si ab Hippocrate hoc aureum aternæque veritatis præceptum recepimus, nempe contraria contrariorum esse remedia, hoc etenim neglecto, omnem medendi methodū confundemus, vt eodē libro vndecimo methodi medendi Galenus asserit, nā omnia quæ præter naturam sunt, ab his quæ ipsis sunt contraria curantur, siue morbi sint, siue morborum causæ, siue symptomata morbi, quamquā morbus, solus per se subsistens, solus quoque curationem propriam suscipit, isque præcipuè contraria postulat remedia. At ne quis decipiatur, cum contraria contrariorum esse remedia dicimus: non tantū ea, quæ potestate contraria sunt intelligi volumus, verū etiam quæ actu aut ex accidenti sunt talia: & hoc de intentione Galeni, vndecimo methodi medendi, licet quod potestate seu
sec

secundum potētiā tale sit, præcipuè à medicis audiatur, veluti cū febris dicimus perpetuò remedia esse frigida, eo q̃ ipsam sanare, per frigidum intelligendum est, non tantū aqua frigida, quæ talis est in actu, sed alia quæ partim potestate, partim. ex accidenti refrigerant, autore Galeno vndecimo methodi. auferuntur ergo quæ præter naturam sunt omnia à suis contrariis, præcepto Hippocratis, verū quoniam quæ præter naturam sunt, cuncta immoderata dicuntur: quæ verò secundum naturam moderata: necessum est in omnibus immoderatis, à contrariis immoderatis (vt diximus.) ad commodatum regressionem moliri, nam veluti viam quandam ire quod præter naturam se habet, dum ad naturam redit, eandem quidem, sed contrario itinere remeare oportet, vt ait Galenus libro de cōstitutione artis medicæ, & libro artis medicinalis, pariter libro primo de articulis dicebat, necesse autem est, vt qui in pristinum statum rediturus est, is eadem via, vnde est digressus, reuertatur, quod perindè est ac si dicamus, vt contrarium iter faciat. Eatenus verò iubet Galenus contraria immoderatione vti, pro sublatione eorum quæ præter naturam sunt, vt tum primum definas vbi ad commodatum perueneris.

Hoc

Hoc insuper communissimum, ac generalissimum Hippocratis præceptum, contrariorum contraria esse remedia, sempiternæ veritatis est, in instrumentalium partium præter naturam affectibus, vt Galenus fatetur libro de constitutione artis medicæ. Verùm quoniam non licet vllius artis scientiam nancisci, nisi & methodum quandam habueris, per vniuersalia vocata theoremata, & in particularibus te exemplis exercueris, autoritate Galeni nono methodi mendendi (cum cuilibet particulari dispositioni præter naturam corporis contraria particularia inueniantur, quibus ea dispositio auferri debet, eodem Galeno teste libro de constitutione artis medicæ, loco præallegato, & libro artis medicinalis,) vt in particularibus exerceamur, relictis eis dispositionibus, quæ in instrumentalibus partibus eueniunt: de eis tantum quæ in similibus, verba facientes, dicimus, quòd cum calido affectui frigidum auxilium contrarium existat, frigido autem calidum, eodem modo sicco humectans, & humido exiccans, pariter calido simul ac sicco morbo, frigidum & humectans: veluti frigidum & humido, calidum & exiccans contraria sunt, & eadem ratione de cæteris intemperaturis, quæ in vniuersum octo sunt,

qui

quibus simplicia corpora sunt obnoxia, vt patet ex Galeno libro nono, & septimo methodi medendi, & primo de temperamētis, his vtendum esse censemus, pro eorum affectuum curatione, quæ per alteratiã propriè dicta perficitur, quem curationis modum Galenus docuit secundo, de naturalibus facultatibus, & septimo methodi. At cum duplex corporum intemperies sit, alia sanitatis videlicet, & alia morbi: sanitatis quidem, quæ paulum à media tēperie: morbi verò, quæ longissimè abest ab ea, vt ait Galenus secundo de temperamentis: nos de morbosa intemperie, & non de ea quæ sanitatis est, hic verba facimus. Ea ergo alteratione bellissimè vtimur, in eis præter naturam affectibus, qui amplius ab aliqua causa non fouentur. v. g. in hectica & diaria febre, quæ tantum contrariorum auxiliorum adhibitione curantur, nam quæ contraria eis adhibentur, etiam si qualitatem seu qualitates excedentes transmutent in alias qualitates contrarias, illud tamen perficiunt absque vlla alia concoctione, digestionē, præparatione, seu purgatione, & hoc pacto natura ipsa, siue calor innatus, à medico in hisce morbis adiuuandus est, quod auxilium propriè alteratio dicitur, hanc autem alterationem per ea molimur,

mur, quæ vel tota substantia, vel qualitate vna duabûsve contraria sunt, teste Galeno libro de constitutione artis medicæ, & quinto de simplicium medicamento-
rum facultatibus. Supradictas quidem qualitates cum suis subiectis, non tantum vt materias præparando, ac ministrando, sed vt auxilia, prout decet. Quicunque ergo iam facti sunt morbi, & causa quæ hos creauit iam abiit, supradictam simplicem primam curationis indicationem habent: velut & illi, qui alteratis tantum qualitatibus in partibus morbi sunt, nempe contrarium. Semper enim pro eo quod exuperat inducendum eo vsque contrarium est, quoad particulam in symmetriam & naturalem habitum vindicaueris, vt præcepit Galenus septimo methodi medendi, hac insuper alteratione, ac auxiliorum præparatione, sæpenumero vtinamur in febribus, quæ ex putrescentibus excitantur humoribus: quandoque frigidam adhibentes, nanque ipsius febris, prout febris est, aqua frigida pota perpetuò est remedium, vt Galenus vndecimo methodi medendi asserit: præcipuè, cum febris ipsa fuerit ardentissima, & magna, cunctæq; vires egroti valentes, ac concoctionis notæ planè euidentes sint, tunc nanque frigidam homini
pu

putrida febre laboranti tribuere audacter debemus, decreto eiusdem Galeni eodem loco, & Pauli secundo de arte medendi cap. xviii. quinimò id magis audebis, si frigida potioni insueuerit, nullaque laborantis fuerit interna particula, princeps præsertim, inflammata aut imbecilla, præcepto eiusdem Galeni nono methodi. nam licet tria præcipuè sint, quæ in propositis febribus ob putredinem ortis, agendorum indicationem nobis præbeant: vna, videlicet febris ipsa: altera, effectrix eius causa: & tertia, vis ipsa naturalis, vt decimo methodi Galenus decretum reliquit, tamen si intolerabilis ægro magnitudo febris sit, relicta causa, à qua prima sumitur pro earum curatione indicatio (teste Galeno eodem decimo methodi medendi) ad frigidam exhibendam, febrisque extinctionem acceleramus, quæ, nisi occurras, sui magnitudine præsentem perniciem afferret. At ipse (cùm perpetuò in frigida exhibitione cuncta quæ requiruntur haud faciliè sit in febricitantibus reperire) si febris magnitudo insitet, tutius cum oportet aqua hordei vtendum esse censerem: cum hæc non tantùm febribus ardentibus accommodatissima sit, quia omni ex parte ei opponitur, refrigeras & humectans: inò quia sitim magis quàm
aqua

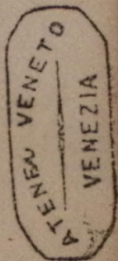
aqua sola extinguit, cum citius digeratur, nonnullaq; alia commoda ipsam sequantur, vt patet ex Galeno libr. de ptisana, est enim ipsa aqua hordei, complicata quaedam res ex hordeo & aqua, cū proba cōcoctio-
ne, velut ptisana ipsa: licet minus hordei quā ipsa ptisana, & plus aquae assumat, quā Hip-
pocrates pro extinguenda siti summopere fiticulosis approbat, quarto de ratione vi-
ctus in morbis acutis, & Gal. in eius com-
mento. At cum vniuersi febriū generis in-
temperies sit calor, vt Gal. asserit x i. me-
thodi medendi, nimirum si ea intemperies
per frigida sanabitur, non tantū per ea quae
actu talia sunt, verū per ea quoq; quae po-
testate & interdum, per ea quae ex acciden-
ti refrigerant, aut etiam omnia simul com-
mixta. Non ab re igitur febre ipsa indican-
te, vt retulimus, quae potestate refrigerant
adhibentes, eam curamus: quae curatio, al-
teratio tantum dici potest quibusdā syru-
pis vtentes, qui alterare valent, vt sunt viola-
ceus, rosaceus, ex nimphaea, papauere, & eis
qui ex vtroq; cichorio domestico vel agre-
sti parantur, quāquam hi extergendi quan-
dā vim habeant, ac constringendi, vt ait
Gal. octauo de compositione medicamen-
torum secundum locos, his siquidem solis,
tum quibusdā eorum simul textis, ac sae-

penumero quoque frigidam permiscentes, aut quorundam infrigidantium decoctum: quorum sylua satis admodum apud medicos nota est, hac eadem alteratione interdum vtimur, cum aduersus harum febrium causam pugnamus, à qua prima indicatio sumitur, quam causam putredinem esse testatur Gale. lib. x. methodi medendi, & x i. eiusdem, ait, humorum putredinem antecedentem causam esse ipsius febris. Quare qui febrem curare volet, necesse est putredinem inhibeat, vt autem cuilibet liquidum constet, quo pacto putredinem inhibeamus, aduersus eam alteratione tantum pugnant: primo, de ipsius putredinis natura. secundo de eius speciebus & causis differemus. Quantum attinet ad primum, relicta opinione Aristotelis, qui quarto meteororum textu sexto hoc pacto naturam putredinis exponit, inquit, Putrefactio est corruptio quædam in vnoquoque humido, propriæ secundum naturam caliditatis, ab aliena caliditate, hæc autem est, quæ ambientis, ad eam, quæ à Gal. ponitur, definitionem veniemus, ipsi namque tanquam medicorum principi, pariter quæ Hippocrati addicti sumus. Gale. ergo x i. methodi medendi, hoc pacto putredinis naturam describit, nempe mutatio totius putrescentis corporis substantiæ ad
cor

corruptelam, à calido externo, nam cum geminum, de intentione Hippocratis, vbiq̃ fateatur in corpore calidum esse, alterum, quod ingenitum seu innatum vocatur, alterum verò adscititium seu non naturale & alienum: à primo quidem coctiones fieri vbiq̃ asserit, præcipuè sexto de morbis vulgaribus, & secundo de differentiis febrium, cōtrā verò calor ipse alienus ac præter naturam, habet corrumpere, primum quidem si in corporibus fuerit excitatus, succos ipsos propter humiditatem & putrefacit & corrumpit: spacio verò tum adipem inuadit, tum etiam carnem, vt Galenus asserit vndecimo methodi, nimirum si putredinem ab aliena ac externa caliditate oriri diximus: non autem à natua, cuius munus est concoquere, & non corrumpere, hæc autem humorum putredo vt habetur à Galeno libr. 1. de differentiis febrium, duorum generum est: licet vt ipse refert, ex horum duorum generum miscella alia tertia euariet, quæ quidem multiplex existit, quoniā & innumerabiles miscellæ modi reperiuntur, cum alterum genus maioris minorisq̃ ratione superet & superetur, Supradictorum autem duorum generum putredinis alterum fit superante natura, alterum verò superata & euicta: superante quidem,

in inflammationibus & similibus collectioni tumoribus omnibus pus gignitur: in humoribus autem, qui in venis aut arteriis continentur, quiddam, quod puri proportionem respondet, subsidens in urinis. Verum hæc putredo, non simpliciter putredo existit, sed aliquid in se continet coctionis, imò, ut dicemus de mente Galeni, potius concoctio quam putredo est appellanda, cum sit putrescentis corporis substantiæ mutatio, potius ad perfectionem quandam, quam ad corruptionem. Alterum verò genus putredinis est, cum vis concoquendi adeò imbecillis facta est, ut nullam amplius facere possit in putrescente superfluitate ad optimum transformationem, in qua superfluitatis putredine, secundum substantiam efficitur permutatio, ac multis modis euariat illud quod putrescit. Tertium verò genus putredinis est, quod velut semiputridum appellatur: non quidem superante omnino natura ipsa, ut in primo genere, neque superata ut in secundo, sed utrisque adhuc cooperantibus, neutro tamen euicto, quod genus putredinis multiplex est, ac multiplex, innumerabilesque differentiae, pro eo quod magis & minus concoctionem suscipit. Attamen in commento aphorismi. xvi. secundi libri, Galenus duo tantum genera dinumerat: unum quod pot

potius secundum qualitatem transmutatio appellatur, parua scilicet alteratione, ab alio calore in humoribus ipsis effecta, nondum tamen habente maxime effatu dignam euerfionem, ad naturam suam contrarium. Aliud verò genus est, quod tam effatu dignam habet eam quam ad propriam naturam est contrarium euerfionem, ut non possit iterum ex naturae coctione ad primam eius redire bonitatem, adeò scilicet imbecilla facta concoquedi vi, ut nullam amplius possit facere transmutationem ad perfectionem, & hæc propriè corruptio ab eo appellatur, namque non amplius ad habitum naturalem redit. At quoniam cuncta quae putrescunt, ex calido & humido sic afficiuntur, teste Galeno quarto methodi medendi, ea quoque quae putrescunt, tum calida tum humida esse debent, eodem autore nono methodi, & insuper tertio de morbis vulgaribus, idem Galenus dicebat, putredinem ex materia igni humida, ex causa verò efficiente, extraneo & præter naturam calore: & propterea quae omni ex parte sunt sicca putrescere non videmus, ut Aurum & argentum: differendum planè est, quo pacto putredo ipsa, quae causa antecedens est ipsius febris ut diximus, alterari valeat simplici alteratione, absque hoc quod concoquatur, di-

geratur, seu præparetur putrescens ille fucus: hoc tamen prius pro certo habito, nos non de eo putredinis genere velle loqui, quod velut corruptela humorum est, vi concoquendi omnino euiſta, seu adeò imbecilli, vt ab ea nulla mutatio ad benignũ putrescentis excrementi fieri poſſit, nam talis putredo seu humorum corruptela, euacuanda potius quàm alteranda eſt, vt præcipit Galenus nono methodi, & vndecimo, nam quod corruptum iam eſt, id alienum à natura eſt, quod tale eſt, id ſe auferendum dictat: ac quàm primum id educere tentandum eſt, cum nulla ratione fieri poſſit vt naturæ gratiam recipiat, velut idẽ Galenus aſſerit, quarto de ſanitate tuenda, verũ de altero genere, in quo veluti ſemiputrescens ſeu ſemimalus humor eſt, & in quod adhuc tum innatæ caliditatis tũ alienæ operatio efficitur, vnus quidem concoquendo, alterius putrefaciendo & corrumpendo, hoc ergo genus putredinis, in quo humor veluti ſemiputrescens ſemimalusq; eſt, alterandum eſſe alteratione, quæ alia à concoctione, digeſtione, ſeu præparatione ſit, intrepidè aſſerimus, nam ſi putrescentes humores, ex quibus febris accenditur, duo hæc indicant immutationem eorum, videlicet manente ſubſtantia, & euacuationem, teſte

teste Gal. libro artis medicinalis: ab eo, qui has febres curare volet, inhibenda prius putredo est, quæ antecedens causa earum febrium existit, ut diximus, hæc autem inhibitiō, manente tamen humorum substantia ut perpetuò loquimur, non nisi dupliciter fieri potest, aut adhibitis contrariis qualitatibus ipsius putredinis, aut per aliam immutationem ipsum putrescentem succum, non tantum in contrarias qualitates alterando ac immutando, verum perficiendo quodam modo, ac assimilando, quæ quidem immutatio seu alteratio, concoctio dicitur: & propterea Galenus x i. methodi decretum reliquit, in humorum putredine, & excretionem, & refrigerationem, & ventilationem, & semiputridorum concoctionem ex aduerso respondere. Nunc verò, cum de prima immutatione loquamur, dicimus, quod cum quicumque succus putrefit, de mente Gal. calidus præter naturam & humidus efficiatur, ac à calido & humido id perpetiatur ut retulimus, necessum est (communissimi Hipp. præcepti perpetuò veritate seruata, quod contrariorum contraria sint remedia) tales succos semimalos seu putrescentes à medico ad contrarias qualitates, manente eorum substantia, immutari, quæ immutatio à frigidis ac siccis medicamentis ipsi naturæ paratis, & corporibus

adhibitis optimè perficitur. Hinc aceto sita-
tem citri, succum malorum punicorum aci-
dorum, ac pomorum acidorum limoncelii
& limonum, omphacium atque acetum &
similia, pro ea immutatione perficienda, pu-
tredineq; inhibenda ac pro eius malæ qua-
litatis transmutatione facienda, eligimus ex
dictis nonnulla medicamenta, seu syrupos
parantes, quam alterationem, aliam à con-
coctione, Galenus præcepit, libro vndeci-
mo methodi medendi, cum dixit, putrescen-
tia seminaliaque sanare possunt, tum ea que
alterare, tum ea quæ concoquere valēt: ex-
citando ac firmando eius naturæ faculta-
tem, qua naturaliter concoquit. Nec minus
videtur eundem Galenum, libro artis medi-
cinalis, præallegato loco, per alterationem,
qua putredo inhibetur manente substan-
tia, duo hæc voluisse intelligere: & eam vi-
delicet, quæ propriè alteratio dicitur, & cō-
coctionem, quam tanquàm magis vtilem
atque præcipuam immediate exponit, præ-
sertim cum cunctæ aliæ, præter has altera-
tiones, substantiam euacuent, siue digestio-
nes fuerint, siue præparationes, seu purga-
tiones vt infra declarabimus. Hinc patet
nonnullos iuniores expositores in exposi-
tione supradictorum Galeni verborū, fuisse
hallucinatos, nanque autumarunt, tan-
tūm

tum de ea alteratione, quæ cōcoctio appel-
latur, Galenum intellexisse, cum si de ea so-
la loquutus ibi fuisset, falsum pœnitus asse-
reret, solam eam putredinem tollere manen-
te substantia, nam hæc alteratio putrescen-
tis succi, quæ per cōtrarias qualitates putre-
dinis efficitur, idem perficit, ac putredinem,
quæ in generatione adhuc est substantia
manente, inhibet. Insuper nec illud effuge-
ret, quin de insufficientia damnetur, aut
pugnantia assereret, cum non tantum pu-
trescens succus concoctione & euacuatio-
ne curetur, imò alteratione alia ac infrigi-
datione, de qua libro vndecimo methodi
medendi verba fecit, vt superius diximus
& propterea vbi græcus codex habet
*ἀλλὰ ὅτι μὴ ἐκφυμίνον εἶδος τῆς ἀλλοιώσεως, πρὶ-
ν ὅτι*, quod latinè sonat, sed dicta quidem
alterationis species concoctio est, fortè de-
prauatus existens, melius diceret, *ἀλλὰ ὅτι μὴ
τῆς ἐκφυμίνου ἀλλοιώσεως εἶδος πρὶν ὅτι*, id
est sed dictæ quidē alterationis species, con-
coctio existit, quòd si velint per alteratio-
nem solam concoctionem eo loco. Gale-
num intellexisse, si valeant, eum ab insuffi-
cientia aut pugnantia absoluant: quam-
quàm neque hoc quicquam nostræ opinio-
ni ac veritati aduersetur, quæ Galeni au-
toritate, vndecimo methodi medendiful-

cita ac confirmata est. Quidam alii concoctionem cum prædicta alteratione confundentes, frigida & sicca propriè concoquentia esse asserunt: cum ea putredinem inhibeant, contrarias qualitates putrescentibus humoribus inducendo. At quantum isti à veritate deuiant cum de concoctione tractabimus, liquidò ostendemus: frigida enim & sicca, & si putrescentis humoris qualitatibus opponantur: putredinemq; quodammodo alterando inhibeant, concoquentia appellari haud possunt: nec concoctionem iuuare nisi quodammodo ex accidenti: immutatis videlicet putredinis qualitatibus, ex quarum immutatione concoctrix facultas fortè valentior redditur. Hinc concludamus, putredinem, de qua modò loquimur à medico alterari posse, per immutationem earum qualitatum, quæ ipsi putredini propriè insunt à contrariis qualitatibus vt dictum est, ac per ea quæ dictas contrarias qualitates possident, putredinem posse sisti ac inhiberi manente substantia in qua ea consistit, cum eis quæ superius conscripsimus, quæ alteratio alia est à concoctione, digestionem, seu præparationem. Et si Galenus concoctiones interdum alterationes appellat, & vim concoctricem alteratricem: nunquam tamen eas cū prædicta alteratio-

ne confundit, quinimo secundo & tertio de naturalibus facultatibus, cōcoctionem per alterationem diffiniuit, tertio etiā artis medicinalis concoctionem alterationis speciē esse dixit. Sed mox obiiciet quispiam, si putredinis occasio vna est transpirationis prohibitio, quo pacto ea putredo inhiberi possit per frigida & sicca, cum ea causam putredinis meatus obstruendo adaugeantur. Cui responsum sit, primo, nō immoderātū debere esse in frigidantium & exiccantium vsum: secundo, quod ex his maius sequitur commodū quā in commodum. Ad hæc quod eis vti debemus frigidis & siccis, quæ acidam qualitatem participant, tenuisque sint substantiæ, ac humiditatis multæ admixtionem habeant, qualia sunt ea quæ supra narrauimus, aut quæ acrimoniam possideant, vt acetum, & non eis quæ valde adstringentia sunt, terrenæ ac crassæ corporis consistentiæ seu substantiæ. Qua de re cum acidus sapor potissimum gignatur, dum quid à calido mutatur incipiente concoquere, nō tamen perfecte id superante, vt Galenus asserit quarto de simplicium medicamentorum facultatibus, acidamq; qualitatem frigidū subtile efficiat, tenuiumq; partium sint acida, eodē autore eodē libro: sequitur, quod quā primum penetrantia nō obstruant, cū hoc q̄
put

putredinem inhibentia, maximum comparent commodum, ac ex pauca adstrictione vasa corroborentur, potiusquàm propter osculorum exiguitatem lædantur. Vterius ea permisceri possunt cum aliquo infrigidantium decocto, aut aliquo quod liberare obstructions valeat, quorū copia magna penes medicæ artis autores reperitur: & hoc pacto ne dum putredinem non adaugent, ac transpirationem prohibebunt verum & causam oppugnabūt, & febrem pariter extinguent, illud quod sine cunctatione agendum est præcepto Gal. x. methodi medendi, quod si ea putredo per se sola subsistat, vt sæpius est videre, ipsiusq; putredinis efficiētes causæ non adsint, quid prohibeat prædictis auxiliis vti pro ea immutanda? nihil sanè, & hæc de alteratione sint dicta satis.

De concoctione.

CVM tres in animalibus corporibus fiāt alterationes, vt Galenus alierit li. v. de simplicium medicamentorum facultatibus, quarum vna secundum naturā est, cum videlicet in ventre cibus coquitur, aut in visceribus & vasis qui inibi generatur succus, vnde pars vnaquæque nutriatur: altera contrā planè præter naturam, nempe in putrescentibus omnibus ab aliena caliditate:

tertia media est, ac ex vtraque mixta, partim primæ particeps ac naturalis, partim humius contrariæ quæ est præter naturam, dictumque satis in præcedentibus fuit, tam de ea alteratione quæ præter naturam est mutatio ab aliena caliditate superante ac vincente, quàm de ea quæ ex vtraque alteratione mixta est, quæ mutatio tam à calore ingenito quàm ab alieno provenit: restat modo differere, cum de ea alteratione quæ secundum naturam est, & ab ingenito tantum calore perficitur, quam alterationem cōcoctionem propriè dicimus: tum de alia alteratione: quæ ab ipso etiam calido innato, sed non omnino vincete, verum superante quodammodo efficitur, quàm etiam alterationem concoctionem nominamus, nempe hæc quoque alteratio à calido innato superante in humoribus putrescentibus perficitur, & si putredinem eam dixerimus esse: ac inter putredinis species di numeraverimus, cum in ea actio quædam quamvis modica alienæ sit caliditatis, tamen quia in ea alteratione naturalis caliditatis actio superat, concoctio potius quam putredo appellari meretur, Galeno autore libro primo de differentiis febrium. Verum ut dilucidius loquamur, haud ignorandum est, primo illud quod græci pepsin, quidam abusive dig

digestionem vocant, nos qui per digestionem aliud quoddam Galeno intelligi volumus, clarioris doctrinae gratia, pepsin quod graeci dicunt, concoctionem appellabimus, quae concoctio licet ab Aristotele quarto meteororum hoc pacto diffiniatur, concoctio est perfectio à naturali & proprio calido ex oppositis passivis, eaq; in tres species diuidatur, maturationem videlicet, elixationem, & assationem: ac eis tres insuper species cruditatis seu inconcoctionis contrarias tribuat, nos cum medici simus, Hippocrati ac Galeno adherentes, de ea velut de cunctis aliis ad eorum mentem differemus. De duplici autem concoctione, quae in corporibus nostris efficitur à calido innato, Galenum loqui reperi: quarum una est, quae penes alimenta perficitur, similis quidem existens hepsefi seu elixationi, & propterea elixatio metaphoricè appellatur: altera verò, quae maturatio metaphoricè ab eo dicitur, similis existens pepansi seu verae maturationi. At de prima concoctione, quae attenditur penes alimenta elixationi simili, Galenus tractauit libro tertio de naturalibus facultatibus, eamque hoc pacto describit: quòd nihil aliud est, quàm alteratio in propriam eius quod nutritur qualitatem. Verùm luce clarius, de intentione

Hip

Hippocratis, ab eodem Galeno diffinitur, secundo de naturalibus facultatibus: vbi ait, concoctionem alterationem quandam esse, ac nutrientis in propriam qualitatem eius quod nutritur mutationem. De altera verò concoctione, quæ maturatori similis est, Galenus verba fecit, secundo de ratione victus in morbis acutis, & libro de constitutione artis medicæ circa finem. Verùm cum vtrique à calido innato perficiatur, de vtriusque simul loquutus est libro primo de morbis vulgaribus, his verbis, Concoctio enim naturalis maturatio est morbi, hæc autem concoctio in concoquentis substantiam deductio quædam est, eius quod concoquitur: ergo vbi corpus bene habet, cumque ei quod concoquitur naturæ intercedit familiaritas cum concoquente, mutatio fit & alteratio totius concoquendæ materiæ, aut maximæ partis eius, minimūque superat semicocti, at verò quando præter naturam affecta sunt (quod accidit vbi sint à natura immutantis & alterantis aliena) id quod assimilatur paucum est, semicoctum verò excrementum multum. Iam sicut in corporibus sanis, coctionem indicant excrementa: nō secus in corporibus affectis indicabūt, in quibus verbis, vt liquidò constat, voluit Galenus, vtriusque concoctionis con

conuenientiam ac differentiam propalare. Nos autem de ea alimentorum concoctione, quæ ab Aristotele quarto meteororum elixationi assimilatur, & propterea metaphoricè elixatio dicitur, hic loqui non intendimus. At quòd hæc alimentorum concoctio similis sit elixationi, Galenus cum Aristotele concordat vt patet apud eum libro sexto de morbis vulgaribus, & tertio de naturalibus facultatibus. Verùm cùm de concoctione loquimur, de ea intelligere volumus, quæ maturatio dicitur, metaphoricè, per similitudinem eius quam Græci pepasin dicunt, Latini propriè maturationem appellant: quæ in pericarpis efficitur, vt patet apud Aristotelem eodẽ libro quarto meteororum, hæc autem penes excrementa attenditur ac crudos succos, ex sententiâ Hippocratis lib. i. de morbis vulgaribus, & Galeni eodem loco. Hanc autem maturationem, metaphoricè sic appellatã, bisariam in humanis corporibus fieri posse Galenus asserit, secundo de ratione vietus in morbis acutis, nam aut qui concoquantur redundantes succi in corpore, verè crudi sunt, vt acida vel dulcis pituita, nec putrefactio in eis magna existit, imò quædam naturæ familiaritas cum concoquente, qui quidem crudi succi. existentes, reliquum perfè .

perfectiōnis à calore innato assequuti, ac prorsus concocti, & exquisitè assimilati nutrire valent: plus minúsve, pro modo putrefactionis, cum nec ipsi nutrire valeant quamuis concocti sint, si omnino præter naturam fuerint, seu à natura alieni, vt testis est Galenus tertio de causis symptomatum. Verùm harum duarum pituitæ specierum altera facilius concoquitur, vt quæ dulcis est, teste Galeno libro de constitutione artis medicæ. Itaque prædicti succi in bonum sanguinem versi, demùm in membrorum substantiam conuertuntur, in toto seu in parte, & hæc à Galeno propriè maturatio dicitur, natura enim semper nititur, suis viribus vtens, assimilare partibus nutriendis quicquid fieri vtile potest: excernere autem id, quod minimè istius modi est, eodem Galeno teste libro secundo de differentiis febrium. Aut quæ redundant excrementa alia à prædictis succis, in corpore: præter naturam affecta sunt, ac à natura immutantis & alterantis aliena, quæ quidem, licet mutata atque à natura ipsa euicta sint (cum videlicet ipsa eis fortior fuerit, ac suo robore ea permutauerit) mutari tamen in substantiam aliti non valent, eo quæ maximè, si magna in eis fuerit putrefactio, & si similia ad quendam mo-

dum fiant membris solidioribus, verum nō adeo vt in substantiam conuertantur, cum non exquisitè assimilari valeāt, vel quia eorū natura assimilationi exactæ pugnant, vt bilis tum flaua tum atra: ant quia susceperunt putredinis qualitatem magnam ab aliena caliditate. Ergo cum putrefactio magna est in aliquibus succis, aut excrementum natura sua tale, vt assimilari corpori humano exquisitè, ac conuerti in eius substantiam omnino nequeat: id quidem ad quendam modum ab ipsa calido innato perficitur, immutatur, ac similis fit aliquo pacto solidioribus membris, verum non adeo vt diximus, vt in eorum substantiam conuertatur, sed à natura ipsa superatum per talenti concoctionem aptum redditum vt expellatur, & si non propterea vt expellatur ab ea promptius, aut à medico: id euincere, concoquere, ac assimilare tentat: sed vt apponatur, ac nutriat, quod cum exactè perficere nequeat, velut superfluum ac excrementosum secernit, & ad expellendum properat, quæ concoctio, licet etiam maturatio dici possit, non tamè propriè, vt superius dicta, quæ penes crudos succos attenditur: sed generaliiori ac vniuersaliori vocabulo concoctionis vtentes. Talis denique naturæ sunt vtraque bilis, & qui Græcè ichores dicuntur,

tur, teste Galeno secundo de ratione victus in morbis acutis, in quo causam reddidit, cur neutra bilis in sanguinis substantiam redire valeat, eiusdem naturæ est pituita falsa, ex mente eiusdem Galeni libro de constitutione artis medicæ. Ob id Hippocrates cocta quidem consuevit vocare huiusmodi excrementa, quæ à natura ipsa euicta sunt: cruda verò, quæ non sunt euicta. Pariratione & pus in phlegmonis, quæ cōcoquantur, fieri ait, quamquam pars nulla ex pure alimoniam accipiat, veluti accipit ex crudis iam dictis humoribus appellatis, cū concocti sunt, eadem ratione & vrinas crudas cōcoqui dicimus, & si corpus ex coctis vrinis ali non possit. Sputū quoque in pulmonis seu thoracis affectibus, lippitudines oculorum, & alia similia excrementa, de quibus Galenus mentionem fecit libro de totius morbi temporibus. Cōcoctio ergo & pro generaliori ac vniuersali significato, seu propriè sumpta, quam metaphoricè maturationē nos appellamus, ea est apud Galenum, vt diximus. Proinde cum hæ quoque concoctiones opus sint naturæ, teste Galeno primo de morbis vulgaribus, & quinto de simplicium medicamentorum facultatibus, necnon prædicti succi semipuridi seu excrementa talem maturationē à

solidis corporibus conſequantur, ab ea vi
naturæ quæ per ſolida corpora protenſa
eſt, nimirum ſi aliquo pacto ea extremen-
ta ſolidioribus quodammodo aſſimilan-
tur corporibus, cùm ab ipſa natura euicta
ſunt, & propterea concocta appellantur, li-
cet ex eis corpus nutriri non valeat : vt pus,
ac quod puri ſimilatur candidum ſedimen-
tum in vrina, aliaque nonnulla, vt diſertè
declarauit Galenus libro primo prognosti-
corum. At quoniam de hac concoctionis
ſpecie loquimur, quæ metaphoricè matura-
tio appellatur, ſiue propriè dicta, ſiue vni-
uerſaliori ſignificato ſumpta, cum eam di-
xerimus eſſe quandam deductionem, mu-
tationem, ſeu alterationem, ac quodammo-
do perfectionem, actionesque omnes, pari-
terque & alterationes, in quacunque re fue-
rint, in ipſo fieri eſſentiam ſuam poſſideant,
vt ait Galenus libro ſecundo methodi me-
dendi noſque perpetuò de ea, tanquam in
fieri eſſentiam ſuam poſſidente, intelliga-
mus, & non in alterationis ſeu in mutatio-
niſtermino, hiſtaliter ſuppoſitis, licet hæc
mutatio ſeu alteratio, actio ſit ipſius natu-
ræ : quoniam in fieri eſſentiam ſuam poſſi-
det, vt diximus, videndum eſt, an poſſit iu-
uari à medico, & ſi poſſit, cum quibus.
At quòd concoctio, licet à calore innato
præc

præcipuè efficiatur, ab aliquo tamen exteriorum auxiliorum iuuari possit, satis dilucidè Aristoteles quarto meteororum demonstrauit, & Galenus in cōmento aphorismi. x x i i. quinti libri: verùm quòd vna concoctionis species quæ propriè maturatio dicitur, tum ab ingenito calido, tum ab externo perficiatur, si tamen ipsorum naturæ conueniens ac familiare fuerit, vt caliditas solis, penes omnes fructus, clarum est videre apud Galenum libro quarto de simplicium medicamentorum facultatibus. At quòd tum naturales alterationes, quæ ab innato proueniunt calore, elixationi similes, cùm videlicet in ventre cibus concoquitur, aut in visceribus & vasis succus, ex quo rursus vnaqueque pars nutritur, tum etiam & maturaciones, quas metaphoricè sic appellari diximus, vt quæ videlicet in mouendo pure efficiuntur, à simili extrinsecus calore, pro ea concoctione perficienda, iuantur: ac naturæ medicus in hoc opituletur, cum his quæ modicè calfaciant, decretum reliquit Galenus libro quinto de simplicium medicamentorum facultatibus, & quarto de ratione victus in morbis acutis, & libro de constitutione artis medicæ. Non verendum est ergo, maturaciones ex Aristot-

telis Galenique mente, extrinsecus à me-
dico iuuari posse. Verum quoniam con-
coctioni perpetuò calidum opitulatur ac
confert, frigidum verò renititur & aduer-
satur, teste Galeno tertio de ratione vi-
ctus in morbis acutis, differendum planè
est, à quibus calidis natura ipsa extrinse-
cus in maturacionibus iuuari possit. Si-
ue hæ fiant in dulci, vel acida pituita, si-
ue in aliis excrementis: vel puris gene-
ratione, quod quidem insuper ipsemet
Galenus optimè nos docuit eodem li-
bro quinto de simplicium medicamen-
torum facultatibus asserens, quòd velut
ventris concoctioni conferunt ea quæ co-
piam innatæ caliditatis cibos concoquen-
tis adaugent, non tamen qualitatem: pari-
ter illud quoddam mouendum pus adhibe-
tur medicamentum, talem debet caliditatem
possidere, qualis est in naturis temperatis ca-
lor natiuus. At si iusto calidior natura fue-
rit, in eo corpore medicamen quod pus mo-
uebit, calidius sit oportet, tanto nimirum
temperato calidius, quanto & natura eius
temperatam in caliditate exuperat. Hinc
concludit, cuiusque singulatim hominis
suum proprium esse puris mouendi me-
dicamentum, licet emplasticum quoque
eius generis medicamentum esse debeat,
eod

eodem Galeno autore quinto de simplicium medicamentorum facultatibus. Quæ de re, temperatura eorum auxiliorum, quæ naturam in maturationibus iuuant, com-
modata, ac similis ei corpori cui admoue-
tur, esse debet. Proinde non parum nostri
temporis quidam chirurgici decipiuntur,
qui cunctis corporibus, naturis, & ætatibus,
ac particulis eisdem medicamentis, pro iu-
uanda natura circa puris generationem vtū-
tur: iubente Galeno, quod hæc medica-
menta, quæ pus mouent, cuiusque singula-
tim hominis propria esse debent. At cum
nostra natura humida sit et calida, humida,
calidaque medicamēta huiusmodi esse de-
bent: non tamen corporis natura humidio-
ra ac calidiora, imò cognatam ac simili-
mam corporibus nostris caliditatem ac hu-
miditatem possidentia, hinc tum cibos, tum
fomenta ac cataplasmata frictiones modi-
cas: & balnea, quæ mediocriter calfaciant,
maturationes efficere Galenus asserit pri-
mo de morbis vulgaribus, & libro de con-
stitutione artis medicæ ait, perducunt au-
tem ad concoctionē quies & calfactio mo-
derata, bonique succi modicorum esus ci-
borum, & modicè calefaciētis vini potus: at
caliditatem modicā efficere possunt frictio
mediocris, & commodia quarū calidarum

vsus, cibariaque & medicamenta quæ haud
magnopere calfaciant, quamquam eo lo-
co de maturatione propriè dicta loqua-
tur, quæ tum dulci tum acidæ pituitæ com-
petit, & idem Galenus libro quarto de sa-
nitate tuenda iussit, semicrudos humores
tum vino, tum quiete ac somno concoque-
re, ac vtilis reddere, & eodem libro, nihil
esse asserit quod æquè concoquat ea quæ
concoqui possunt, vt somnus à Balneo.
Proinde toto cælo hallucinati sunt, qui
quibusdam nominatis syrupis, concoctio-
ni opitulari asseruerunt: cùm tantum ea
ad concoctionem conferant ac quodam-
modo adiuuent, quæ calorem naturalem
vel fouent, vel in substantia augent, at cùm
paucis aut ferè nullis hoc datum sit syru-
pis, sequitur vt pauci sint aut ferè nulli in-
tere eos, quibus nostris temporibus vtimur,
qui possint calori naturali ex seipsis ali-
quod adminiculum ferre, pro concoctio-
ne seu maturatione perficienda, nisi fortè
is, qui ex corticibus citri conficitur, cùm
cortex citri concoctioni non nihil conse-
rat, si vt medicamento eo quis vtatur: licet
vt alimentum coctioni renitatur, teste Ga-
leno secundo de alimentorum facultatibus.
alii verò syrupi, cum quidam calidi ultra
quàm oportet, alii frigidi, alii humidi vel
sic

sicci sint: quidam eorū corpus alterare, quidam præparare, digerere, seu euacuare, aut per ventrem, aut per vrinā, aut per cutis occultos meatus materiam educentes, valent, quamquam ex accidenti quidam sint qui quodammodo coctioni deseruiant, vt hi qui adstringendi vim possident, aut hi quibus somnum conciliamus: per se autem ac verè, intrepidè asserimus, tantum ea quæ calidum innatum vel fouent vel in substantia augent, ad concoctionem conducere: cū hæc actio seu perfectio solius calidi innati sit, & propterea sola ea, quæ temperatè calida sunt, vt diximus, per se ei opitulantur ac conferunt: velut etiam, nostris temporibus, sunt inter alimenta gallinarum iuuenum, seu gallinaceorum pullorum carnes per elixationem liquefactæ, quod ius conformatū medicorum vulgus appellat, aut fortiter contusæ, alteratæ præcipuè ex hordeacea ptisana simul permixta, ac cū eis decocta, magis & minus pro naturæ corporū ratione, secundū quam, vt diximus, concoctia euariari debent, præcipuè cū vires quodāmodo imbecilles fuerint, & quæ redūdant in corpore excrementa in substantiā concoquentis mutari non valeant. Nec minus hallucinati sunt, qui asseruerunt à frigidis concoctionem fieri, siue syrupi sint, vt

violaceus, rosaceus, ex nimphea, & vtroque
cichorio, & alii nonnulli similes: siue aqua
ipsa frigida, cum Galenus ipse decreuerit, fri-
gidum perpetuò concoctioni aduersari, li-
bro tertio de ratione victus in morbis acu-
tis, quinimò nec humor biliosus ab eisdem
concoquitur vt aiunt, bene alteratur, at
hæc alteratio nullo pacto nec concoctio,
nec maturatio dici meretur. Verùm cum
suprà relatum sit, maturationem in acidâ
vel dulci pituita, seu aliis putrescentibus hu-
moribus, ab ea vi naturæ, quæ per solida
corpora protēsa est, perfici: ac proinde cum
maturantur solidis ipsis corporibus quo-
dammodo assimilari, nunquid quodlibet,
quod eo pacto maturatur, crassius redda-
tur, quæret quispiam? At cui dubium est
Aristotelem quarto meteororum asserere,
ex subtilibus semper crassiora fieri, pepan-
sin hoc est maturationem passa omnia. Pa-
riter & Alexander ait, vniuersaliter quæcū-
que pepan sin passa, ex tenuibus crassiora
reddantur, & Galenus libro primo de mor-
bis vulgaribus ait, humores qui tenues sunt,
omnes esse crudos: & vt concoquantur, ro-
bustam desiderare naturam, & libro de to-
tius morbi temporibus asserit, tum saniem
ipsam, tum vrinam, tum sputum, lippitudi-
nē, & quæcūq; & humores, qui à cerebro
per

per p̄latum & narēs defluunt, & deniq; cun-
cta excrementa in initio aquea tenuiaq; ef-
fe: cū verò quandam temporis processu
concoctionem accipiunt, crassiora euade-
re, atque pauciora, potissimū in his mor-
bis, ex quibus agri seruantur, & libro secun-
do prognosticorum ferè idē ait, quòd
concoctio crassiorē reddit, non solum vri-
nam sed etiam deiectionem, item scretio-
nem, atque etiam pituitam per distillatio-
nes & grauedines, necnon per lippitudi-
nem, & pus quoq; in vlceribus. Ex quibus
omnibus infertur, quod quæcunq; matura-
tionem suscipiunt, cū quodammodo so-
lidioribus membris assimilentur, necessariò
crassiora ac pauciora euadunt: non tantum
ex Aristotelis, & Alexandri mente, verū
etiam Hippocratis & Galeni. At nō statim
sequitur, cuncta quæ crassiora reddūtur, ea
esse cōcocta: cū crassitudinis duæ sint cau-
sæ, autoritate Galeni secūdo prognostico-
rum, calidum videlicet, & frigidum, cali-
dum quidem, euaporando & frigidum, ad-
stringendo: cæterū à calido
innato crassiora redduntur, ea cōcocta esse
dicimus, & non quæ à frigido seu nō natu-
rali calore: quæ quidē ne dum coctioni opi-
tulantur, imò penitus aduersantur, pariter &
ea, quæ ab ipso crassiora sunt reddita. At

etc

iterum obstrependo, insurget aduersarius, dicens, si cuncta quæ pepansin patiuntur, hoc est maturatione crassiora euadere necessum est, frustra pituita ipsa ac succus melancholicus maturantur, cum crassiores per eam maturationem redditi, ad eorum expulsionem valentius reniterentur atque aduersarentur. Cui respondemus, pituitam ipsam, siue dulcis siue acida fuerit, quibus propriè pepansis hoc est maturatio tribuitur, ex maturatione, crassiorem reddi: quoniam pepansin passa, in concoquentis substantiam transire valet, & hoc pacto solidis membris assimilata, nulli dubium, quod crassior redditur, præcipuè si in ea putrefactio non sit. Quod si in ea aliqua putrefactio magna sit, aut salsa fuerit pituita, vel atra bilis, siue aliud excrementum, licet eis maturatio propriè non competat, tamen quia vniuersaliori vocabulo intelligentes ipsam maturationem, dicuntur quoq; hæc maturari, asserimus quod quodammodo pepansin passa à solidis ipsis particulis, licet ab earum natura sint aliena, cum nutrire non valeant, tamen quodammodo eis assimilantur ac crassiora redduntur: quoniam talia cum natura ipsa maturat, necessum est vt euincat cum que euncta sunt, maturata vocare consueuimus, & cum

cum concoctio omnia, vt diximus, cogat,
& incrasset, teste Galeno quarto de ratione
victus in morbis acutis, necesse est ea quo-
que cum concoquantur ac vincuntur, cogi
& incrassari: alia tamen ratione, cum à cali-
do innato id perpetiantur, verum enimue-
rò ne quis decipiatur magnam cum dico pu-
trescentiam, non de ea intelligere volo,
quæ omnino aliena sit, ac nulla ratione
possit naturæ gratiam recipere (cum eam,
vt supra retulimus, quamprimum educere
sit tentandum, teste Galeno quarto de sani-
tate tuenda,) verum de ea intelligimus, in
qua natura ipsa adhuc non est euicta. Ma-
gnam autem & paruam nominamus, ratio-
ne maioris vel minoris operationis calidi-
tatis alienæ: nunquam tamen ipso calido
innato euicto, imò semper cooperante ac
demum vincente. Verum si ea excremen-
ta taliter alterata, ac crassiora reddita, valen-
tius expulsionì repugnant, cum ea in con-
coquentis substantiam transire non valeant,
ad quid natura seu medicus huic alterationi
vacabit, non propter aliud dicimus, quam
quòd concocta medicari iubet Hippocra-
tes, nec ea crassitudo, quam à calido innato
acquirunt, ineptitudinem eius parat expul-
sioni, velut ea quæ à frigido seu calore im-
modico: quinimò taliter alterata ac euicta

cum

cum nutrire non valeant, ocyus secernuntur, nam vt Galenus asserit, in commento aphorif. x x i i. quarti libri, cum cruditas humorum adest, tunc aliquid bene euacuari est impossibile: Cuius rationem reddens ait, oportere medicum naturae ministrum ipsam perpetuo imitari. Verum cum ipsa non ante humores discernat quam prius concoxerit, nec prius expellat quin prius discreuerit, eodem autore aphorismo x x i i. primi libri, opus est vt bona excrementorum euacuatio fiat, tum ab ipsa natura quam à medico, vt prius ea ab eadem natura secernantur ac separentur à bonis succis: quae segregatio seu discretio exacte fieri non valet, si coactio ipsam non praestet, tunc namque hoc est post coactionem, naturam ipsam habemus euacuationi adminiculantem: & cum ipsi eucti sint, ac nutrire non valeant, tanquam excrementosos ac alienos ab eo quod familiare est segregas, expellere tentat, quod quidem prius, cum permixti essent cum familiaribus, infortuniter tentaret, nec id esset naturae sed casus ratione, nimirum denique si praedicti succi seu excrementa, licet vt alieni à natura immutantis ac alterantis, in eius substantiam verti non valeant: in ea tamen immutatione, cum ab ea eucti sint, crassiores aliquo pacto redduntur, non enim

vt crassiores reddat natura, ipsos immutat, ac alterat : nec medicus ipse, cum ei in hoc opitulatur: verum, vt superet ac euincat & denique assimilet, quibus superatis ac euctis cum nutrire non valeant, nec perfectè assimilari, promptius ac facilius à familiari- bus succis eos segreget atque discernat, eis- que segregatis commodius à natura seu à medico expellantur, quod quidem ægrius, & non absque magna vi ac noxa ipsius natura, perficeretur, si prius videlicet quam concocti ac eucti essent ac segregati, tentarentur expelli: Simulque familiarium cum alienis expulsio fieret, vt liquidò quisque percipere valet, de mente Hippocratis & Galeni in præallegatis locis. Ex quibus manifestè patet, quantum delirarunt, qui asseruerunt maturationem, seu vt ipsi dicunt abusiue loquentes, digestionem, in aliquo fieri posse, cum eius subtiliatione: cum perpetuò Hippocrate & Galeno constet cuncta quæ maturantur, crassiora euadere, vt diximus. Et si de falsa pituita, quam Galenus libro de constitutione artis medicæ purgare iubet, oppugnare quispiam, eam saltem concoqui non debere: Respondemus, Calenum eo loco de maturatione propriè dicta, quæ cum acidæ, tum dulci pituitæ competit, velle

velle loqui, de qua insuper maturatione propriè dicta verba fecit quarto de sanitate tuenda, cum dixit: crudis & semicoctis humoribus qui ante sanguinis perfectionem fuerunt per coctionem, acribus verò ac mordacibus, educationem competere, at noluit eo loco de maturatione communiter dicta intelligere, quæ non tantum salsæ pituitæ, verum non penitus corruptæ vt idemmet asserit quinto methodi medendi: verum & utræq; bili ac ichoribus ipsis tribuitur eo met autore secundo de ratione victus in morbis acutis. De vitrea verò pituita, licet frigidior sit acida, tamen quia acidæ qualitatis est particeps, acida quoque appellari potest, & propterea non est habenda alia ratio quàm de ipsa acida, licet difficilius concoquatur quia frigidior est, vt tãtùm tria sint pituitæ genera, eodem Galeno teste, secundo de differentiis febrium, & quarto de ratione victus in morbis acutis. At mox instabit, & non ab re, aduersarius, dicens, nunquid humores ipsi biliosi, qui cum calidi & tenues sint, & ea de re paratissimi ad excretionem, vt Galenus asserit libro tertio prognosticorum, concoctione prius egeant, quàm excernantur. Circa quod digladiantur nonnulli nostri temporis medici, quidam asserentes, concoctione non indigere,

re, nam cum mordaces sint, calidiores ac tenuiores, transfluunt ab vna parte in aliam, ægrum grauitèr infestant, acquiescere non permittunt, cùm ergo ipsi per corpus moueantur, naturamque ad eos expellendos proritent, priusquam in aliquam partem decumbant, præcipuè principem, statim euacuandi sunt, concoctione eorum non expectata, præcepto Hippocratis & Galeni aphorismo x x i i. primi libri, & sexto de morbis vulgaribus. Vterius, si crassos atque tenaces humores fluxui paratos reddimus, eos tenuando, ac incidendo, meatusq; referando, vt patet Galeno aphorismo x x i i i i. libri primi, & nono libri secundi cur biliosos humores tenues fluxuiq; paratos existentes, ac nullum lentorem participant, priusquam purgemus concoquere tentabimus: cùm ex ea concoctione, crassiores reddantur, quibus rationibus concludunt biliosos humores concoqui non debere. Quidam verò autoritate Galeni primo de morbis vulgaribus, vbi ait, humores tenues omnes esse crudos, & vt concoquantur robustam desiderare naturam, inter quos biliosum succum, tum Hippocrates tum Galenus dinumerat: nec non autoritate Hippocratis secundo de ratione vietus in morbis acutis, vbi biliosa cruda ap-

pellat: non ab re opinantur biliosos succos priusquam expurgentur concoqui debere, cum non mouere cruda idem Hippocrates iubeat aphorismo xxi. libri primi. Hisce rationibus quidam flauam, seu pallidam bilem, antequam è corpore excernatur, concoqui præcipiunt. Alii, concoctione non expectata, statim circa initia purgare iubent, vtrique suam fouentes opinionem Hippocratis & Galeni autoritatibus, prout ex prædictis apparet. Verùm vt tanti quaesiti veritas dilucidetur, attendenda nonnulla sunt: primo, quòd flaua seu pallida bilis, aut in corpore redundans ex vna in aliam partem transluit, nec sedem sibi adhuc firmam statuit: vel in quapiam parte firma decumbit. Secundo, cùm eam concoqui dicimus, triplici ratione posse intelligi: aut concoctione, qua familiaria alimenta in corpore concoquuntur, quam cōcoctionem, vt diximus Aristoteles & Galenus elixationi assimilant, ac hepsesis græcè dicitur, aut de ea concoctione, quæ metaphoricè maturatio dicitur, simili existente maturatio- ni propriè dictæ, quæ in pericarpis efficitur, eamq; græci pepansin nominant, & cum hæc quoque duplex sit, quædam propriè dicta, quæ tantum dulci seu acidæ pituitæ tribuitur, vt superius diximus: quædam verò
vni

vniversaliter dicta, quæ tum aliis succis seu excrementis, tum ichoribus ipsis tribuitur, pariter bifariam de ea loqui possumus. His prælibatis, afferimus flauam ipsam seu pallidam bilem, siue in aliquam partem decumbat, siue de vna in aliam transfluat, seu turgat, nullo pacto concoqui debere, concoctione quæ elixationi similis est: cum ex ea alimenta conficiantur, ac in aliti substantiam conuertantur, pariter nec vllus alius succus seu excrementum tali concoctione in nostris corporibus concoquitur, præter alimenta ipsa, quæ à caliditate quæ in humido existit perficiuntur, ex intentione Aristotelis quarto meteororum. Propalamus insuper, flauam seu pallidam bilem in corpore redundantem, siue ex vna parte in aliam ea transfluat, siue turgat, siue in earum aliqua firmetur ac decumbat, nullo pacto concoctionem admittere, sumpta concoctione pro maturatione metaphorica propriè dicta: cum ea, vt sæpius retulimus, tantum competat his succis, qui mutati ac euicti à calido innato, reliquumque perfectio- nis assequuti & prorsus cocti, corpus nutrire valent, ac in concoquentis substantiam verti: vt pituita ipsa dulcis, seu acida, ipsa autem bilis, tum flaua tum atra, cum vna ex sanguine plus calefacto, altera ex eodem

assato atque adusto gignatur, sanguinis substantiam redire non valent, prout decretum reliquit Galenus secundo de ratione victus in morbis acutis, qua dere talem maturationem flaua ipsa seu pallida bilis nullo pacto admittit. Quod si de maturatione loquamur, generaliter ac vniuersaliter dicta, secundum quam aliqua cocta seu maturata vocare consueuimus, cum ab ipsa natura fuerint euicta, eaq; natura fuerit caussis fortior, ac ipsas suo robore permutauerit, licet permutata ac victa nulla pars ex eis alimoniam valeat accipere, tunc aut flaua seu pallida ipsa bilis, intra vasa aut in alium quempiam locum decumbit, sua acrimonia caliditate ac tenuitate naturam haud ita proritans ac impellens, vt ex vna parte in aliam expellatur ac transfluat: & tunc asserimus eam, non tantum concoqui posse, verum etiam debere, praecipue si superari ac euinci ab ipsa natura posse existimabis, praeepto Hippocratis aphorismo praerallegato, & Galeni secundo de ratione victus in morbis acutis, quae maturatio, eodem teste, eodem loco, nil aliud est, quam eius a natura euictio, euincit autem, cum eam permutauerit: quae permutatio ex flaua acri & male olente, cum cruda praexistet: cocta postmodum, pallidior & minimum male

le olem efficitur, & propterea, licet, quia tenuis, paratissima ad expulsionem sit, quia tamen cruda & tenuis, & quilibet tenuis succus crudus sit, & vt concoquatur robustam naturam desiderat, vt Galenus asserit primo de morbis vulgaribus, propterea concoquenda prius est, vt concocta facilius discernatur ac demum excernatur, velut de pituita relatum est, quam sententiam confirmavit Alexander Trallianus, libro primo, capite decimo sexto, cuius hæc sunt verba, loquens de flaua bile: humor namque officium facescens, dicta ratione dispositus, coctus, & tanquam subactus ac domitus, minore negotio ab euacuante medicamento profligitur & exhauritur. Quod si denuo aduersarius oppugnabit, asserens flauam bilem ex tali concoctione crassior em euadere, & sic ægrius expelli posse: ei responsum volo, naturam non eò flauam bilem concoquere, vt crassior em reddat, imò propterea quod à natura euincitur, ac quodammodo solidioribus corporibus assimilatur, crassior euadit: nec propterea concoquitur, vt crassior fiat, verum cum exactè assimilari nequeat post euictionem facilius ac tutius expellitur, cum perpetuò verum sit, vt diximus, naturam ipsam ægrè expellere, si priusquam excernat, non

discreuerit: ægriusque discernere, si antea non concoxerit, quod itidem confirmauit Galenus, eo commentario cui titulus est, Quos purgare conuenit quibus medicamentis & quando, concoquitur ergo tali concoctione flaua bilis, si in aliquam partem decumbat, quamquam ea concoctione crassior euadat, nam non propterea concoquitur, ut talis efficiatur: nec propterea quod talis efficitur non tutius & sine corporis noxa purgabitur, cum à calido innato, & non ab immodico calore, seu à frigore eam crassitudinem adepta sit, & ea de re excretioni non aduersatur. Siquidem oportet coctionem præire, subsequi verò discretionem, & postea euacuationem, ut bona sit crisis, autoritate Galeni in commento aphorismi vigesimisecondi primi libri: asseruitque humores qui sunt in aliqua corporis parte firmati, neque oportere aliquo mouere auxilio neque medicari ante coctionem, tunc enim naturam ipsam habemus euacuationi adiniculantem. Hinc Hippocrates non ab re, libro primo de morbis vulgaribus, decretum reliquit, coctiones celeritatem iudicii portendere, securitatemque salubrem easque coctiones fieri testatur Galenus eodem loco, natura ipsa causas noxias superante. Pater itaque flauam bilem
cert

certam sedem habentem, ac in quapiam parte firmatam, inibiq; putrescentem, prædictam concoctionem, seu maturationem generaliter dictam admittere. At si ea turgeat, agitetur, & de loco ad locum moueatur, ac transfluat? quia turgere nil aliud à Galeno dicitur esse, nisi cum humores vehementi motu agitantur, ac ab vno loco ad alium confluunt, dolores & titillationes afferendo, ægrum quiescere non permittentes, vt scriptum reliquit eo commentario, cui titulus est quos purgare cōuenit &c. & in commento aphorismi vigesimisecondi primi libri: eo casu asserimus flauam bilem taliter constitutam, nullam concoctionis speciem admittere: imò mox, circa initia, eam purgare conuenit, nam eum in motu vehementiore sit, ægrum infestans, fastidians, & quiescere non permittens, priusquam in aliqua sede, præcipue principi, decumbat, naturæ ipsi in expellendo auxiliantes, purgante medicamento vtendum est, quod quidem non tantum Hippocrates & Galenus in superius allegato aphorismo vigesimosecundo primi, & primo quarti libri nobis præceperunt: verum hoc ipsemet Galenus iubet, libro quarto de ratione victus in morbis acutis, sub his verbis: nam vel statim ab initio, priusquam in partem

aliquam confirmentur humores, medicandum: vel postea, cum ad maturitatem perducti fuerint: præcipuè si maturari valent, pariter & commettario cui titulus est, quos purgare cõuenit: ait, in his autem qui ægrotant, si diuturnus futurus est morbus, expectanda semper erit cõcoctio: si breui soluendus inter initia, si modò à concitatis pendeat humoribus: purgare licet, & paulò inferius, asseruit, hos ergo humores euacuare cõuenit, in motu, agitatione, ac fluxu positos, qui verò aliqua parte corporis conserderunt neque vllò alio auxilio, nec medicamento prius mouendi sunt, quàm concocti fuerint. Ex quibus omnibus lucidè percipimus, Galenum sapenumero flauam bilem concoqui posse ac debere asseruisse, priusquàm purgetur, concoctione videlicet generaliter seu vniuersaliter dicta, prout videre licet apud eum libro secundo de ratione victus in morbis acutis, vt diximus: ac de ea flaua bile intellexisse, quæ in aliqua parte decumbit, ac sedem propriam sibi statuit. Interdum autem, compertum habemus, apud eum calidos acres tenuësve succos turgentes, mox, circa initia, purgandos esse, cum nullam propriam ac determinatam sedem obsederint, qua de re flauam bilem ante concoctionem in his verbis pur-

gare iubet, prout superius in nonnullis locis, quę citauimus, instituit, nam cū superabundantes humores mouentur, & per totum corpus deferuntur, nondum in aliqua parte firmati: tunc ad eos expellendos natura incitatur, & aliquo indiget manu porrigente, & hunc humorum motum ad aluum deducente, prout patet in commento aphorismi primi libri quarti. Tantę igitur controuersię, his sic dilucidatis, veritas satis admodum liquet, ac ad mentem Hippocratis & Galeni determinata est, ac quid ad prędictas opiniones sit respondendum liquidō constat. At rursus aduersarius instabit, si Galenus in commento aphorismi vigesimi secundi quarti libri asserit, quo in tempore natura à causis morbum facientibus grauatur, adest autem cruditas humorum, tunc aliquid bene euacuari est impossibile: & in fine eiusdem commenti, ait, cum in morbi principio semper sint signa cruditatis mala erit talium humorum euacuatio: cur flaua bilis ipsa, licet turgeat, in principio euacuari ante concoctionem debeat, aut quo pacto bene euacuari possit? Verū nulli non patet, Galenum in pręallegatis locis de euacuatione humorum, qui in aliqua parte firmati sunt loqui, & non de eis qui turgēt: quibus cum natura incitetur,

propter eorum motum, titillationem, ac mordacitatem, ad eos expellendum: cogimur nos quoque eam iuuando, purgationem accelerare, priusquàm in aliqua principi sede decumbant, & si nulla concoctio, nec discretio præeat, turgentes enim humores ante concoctionem euacuare in aphorismo vigesimo secundo primi libri iussit Hippocrates, quare flauam bilem si turgeat circa initia prius quam in aliqua parte firmetur, nulla expectata cōcoctione, statim præcepto Hippocratis & Galeni, purgare quispiam non vereatur: velut etiam interdum, etsi non turgeat, sed in quapiam parte firmetur, eam purgare cogimur, vt infrà discretissimè ostendemus, de mente eiusdem Hippocratis & Galeni.

De digestionem.

ET SI nonnulli nostri temporis medici, ad pauca respicientes, nullam faciāt inter concoctionem & digestionem differentiam: quantum tamen hi à veritate deuiant, ac quo pacto hallucinati sunt, ex Galeni aliorumque bonorum artis medicæ autorum mente dilucidare decreui, cum id non paruam rei medicæ tirunculis studiosis vtilitatem afferat, sæpe enim quosdam

dam medicos digestionem pro concoctione ac concoctione pro digestionem æquiuocatione vtentes, ipsi cum audiant, in prauos labuntur errores. At nos veritatem inuestigantes dicimus, quod digestio propriè, idem sonat, quod distributio, distinctio, seu compositio ordinata, hinc digerere propriè, idem est quod ordinare, disponere, distribuere, vel distinguere, vnde id quod apud Græcos diatatto seu dieutheito vel diacosmeo vel diacrino significat, id latinè sonat vt retuli, ordino, distinguo, digero, distribuo, guberno, dispono, hinc diacosmisis, digestio, seu dispositio, & diacosmos digestio distinctio, seu ordinata compositio dicitur: & diacrisis separatio, diuisio seu discrimen, pariter quoque quod Græci anadosin dicunt: nos digestionem appellamus, & diadosin distributionem. At hæc digestio seu distributio, penes alimenta propriè attenditur, cum anadosin cibi distractionem à natiuo calore in proprium corpus propriè appellamus, velut etiam & diadosin, quamquam & hæc inter se quodammodo discrepant, vt patet apud Galenum libro secundo de naturalibus facultatibus, hæc autem digestio, aliud non est quam ordinata alimentorum distributio. Verù quod hæc à concoctione
dis

discrepet, patet apud Galenum libro quarto de vsu partium, vbi talia profert verba, quòd autem animalium ventriculi sed minimè cohaerint, satis magno indicio est, aliud esse oportere coquendi alimenti instrumentum, aliud distribuendi, & parùm infra asserit, satis igitur constat aliam quidem concoctionis, aliam autem anadoseos oportuisse esse particulam, & libro qui inscribitur quòd animi mores corporis temperaturam sequantur, loquens de vino ait, nam reuera si commodè eo vtaris, & concoctioni, & digestioni, & sanguinis generationi, & nutritioni confert abundè, & libro tertio de causis symptomatum, hanc anadosin, seu alimenti ex ventriculo in iecur & ex iecinore in totum corpus diductionem, aliam ab alimentorum concoctione discrete cõfirmavit, licet eam inter naturalia opera dinumeret. Ex quibus cuilibet constat, apud Galenum alimentorum digestionem aliud à concoctione intelligi debere: & si per pepsin digestionem improprie interdum intelligere possumus, per anadosin tamen nunquam concoctionem significari compertum est, quinimò, hanc digestionem seu distributionem, ab aliis facultatibus perfici quàm à concoctrice, quia ab expultrice ac attractrice simul, vt patet Galeno

secundo de naturalibus facultatibus: aliaq;
esse medicamenta, quæ ad digestionem seu
alimentorum distributionem faciunt, & a-
lia quæ concoctioni præsidium afferunt,
a alio & alio tempore exhiberi debere de-
cretum reliquit idem Galenus quarto de sa-
nitate tuenda. Hæc autem digestio seu di-
stributio hoc pacto libro definitionibus
medicis describitur, digestio est concocti
ac confecti alimenti & in sanguine cōuer-
si in corporis particulas omnes attractio,
quam nativus calor molitur. De hac autem
digestione alimentorum hic loqui non in-
tendimus, sed de ea digestionem quæ circa
humores seu excrementa, quæ præter natu-
raliter in corpore, seu parte aliqua corporis
detinentur, à calido innato perficitur, hæc
autem bifariam fieri potest, vna siquidem
cum natura ipsa post concoctionem moue-
tur, pro digestionem seu distinctionem semipu-
tridi seu semimali præter naturaliter detenti
excrementi, & demum per sensibiles cana-
les seu aquæ ductus sensibilibiter expellit, per
alium videlicet, urinam, sudorem, &c. quæ
digestio, segregatio, seu distinctio propriè
appellari meretur: impropiè autem distri-
butio, nec minus ea à calido innato perfici-
tur, velut ea digestio quæ alimentorum
est mediis naturalibus facultatibus, attra-

crici quidem ex vna, ac ex altera expultrici, hæcque insuper alia est à dictorum excrementorum concoctione, eique succedit vt dicemus quam fortè Græci diacrisin appellarent. Altera est digestio, quàm penes dicta excrementa præter naturaliter quoque in corpore retenta, ab ipsa natura perficitur ac ea excrementa non vtique sensibilibiter postea excernens velut in prædicta, sed per halitum digerens, dispergens, atque per poros cutis insensibilibiter discutiens, quæ quidem digestio diaphoresis propriè à græcis appellatur, hinc diaphoreticè, idè quod vis discussoria sonat, à verbo diaphoro, quod idem est latinè, quod digero, discussio, seu dispergo, & propterea à quacunque causa corporis, etiam substantia propria insensibilibiter dissipatur, hanc dissipationem per halitum digestionem appellamus, de qua etiam veluti de ea quæ alimentorum est digestionem, loqui pauca paramus. At de ea loquutus est Hippocrates libro sexto de morbis vulgaribus, cum dixit vigiliam edacem: & Galenus eodem loco ait, vigiliam edacem esse, quia corpus digerit ac dissoluit, & idem de vigilia duodecimo methodi medendi, voluit quòd corpus digerat. Tantùm ergo de ea digestionem, quæ à nativo calore, aduersus excrementa

menta præter naturaliter detenta seu putrescentia in corpore perficitur, tam si intra vasa, quàm extra, tam si circa partes internas, quàm externas verba faciemus. Verùm attendendum primo est, quòd velut ea digestio quæ circa alimenta, ab innato calido perficitur, ab eorum alimentorum concoctione discrepat: ac eam concoctionem, si rite cuncta à natura in conficiendis alimentis perficiantur, subsequi debet: pari ratione ea digestio, quæ circa corporis excrementa seu putridos humores in corpore præter naturaliter detentos à natura ipsa seu calore naturali paratur, ab ea concoctione seu maturatione, quam circa ea excrementa molitur, valde discrepat. Et velut ea digestio, quæ alimentorum est, eorum concoctionem subsequi debet: eadem ratione hæc digestio, quæ excrementorum est, seu humorum putridorum, si per sensibiles vias expellendi sunt, eorum maturationem consequi debet, & propterea Galenus iussit, quòd vt bene aliquid euacuetur, oportet coctionem præire, subsequi verò discretionem, & postea euacuationem, in commento apho. vigesimi secūdi quarti, & vigesimi secūdi primi libri. Perficitur verò hæc digestio, seu segregatio, seu distinctio, ab ipsa natura duabus eius facultatibus mediis:

diis: post tamen perfectam operationem ipsius concoctricis, attractrici videlicet ex vna, & expultrici ex altera, per primam siquidem quod familiare est ac trahens, at per excretricem id quod amplius in pristinam naturam redire non valet, seu in alimentum transmutari, secernens ac distinguens ab eo quod familiare est, demum expellere tentat per sensibiles excretiones, quam expulsionem si perficere non valeat, eo tempore, vt infra dicemus, à medico natura ipsa iuuanda est, tum præparatione, tum etiam, si opus fuerit, purgatione. Verùm eam digestionem excrementorum, quæ per halitum fit, natura ipsa confestim, nulla præcedente concoctione, sæpe molitur, quinimò prius perficere tentat, per halitum videlicet digerere quod si non valeat, id concoquere procurat, & demum ea perfecta segregat ac distinguit, nec amplius per halitum digestionem æquè aggreditur, nam per concoctionem crassiora, vt supra relatum est, excrementa reddita, non amplius utique per halitum facile digeri valent, quæ concocta sunt, sed secerni, & demum sensibilibiter excerni postulant, & hac de re Galenus libro de inæquali intemperie voluit esse influxione duplex genus curationis: vnum, quod digeratur quicquid humoris

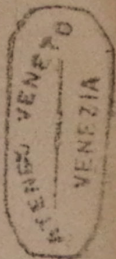
In particulam procubuit, alterũ, quòd concoquatur. Verũ digestio, dicebat, optanda maximè est, quoniam concoctionem hæc duo necessariò sequuntur, puris generatio, & eius in aliquod spacium abscessio: ex quibus verbis palàm ostendit, digestionem per halitum excrementorum maturationem subsequi non debere, sed potissimum eam præcedere, hanc eandem per halitum digestionem, primò ante concoctionem exequendam iussit Hippocrates in cura pleuritidis secundo de ratione victus in morbis acutis, in principio. Differendum autem modò à nobis est, nunquid ea digestio excrementorum, quæ eorum concoctionem subsequitur, distinctio seu impropria distributio appellata, iuuari possit ab arte, & à medico, & si possit, cũ quibus. Pro primo asserendũ planè est, quòd velut alimenterum digestionem quibusdam auxiliis medici opitulantur vt patet de mente Galeni. I I I I. de sanitate tuenda, & libro quòd animi mores corporis tẽperaturas sequantur, & primo de sanitate tuenda, ac secundo, & quinto eiusdẽ, pari modo natura ipsa à medico adiuuari potest, pro digestionem redundantiam excrementorũ perficienda, cùm ea ex eadẽ natura perficiatur, eisdemq; facultatibus mediis, vt suprà relatum est. Quæ au-

tem auxilia ac qualia paranda sunt ipsi naturæ à medico pro hac digestionē iuuanda non admodum patet : nam interdum reperitur Galenum asserere, idem posse & concoctioni & digestioni opem ferre, vt de vino enūtiat, in libro quòd animi mores corporis temperaturas sequantur, loco superius allegato, & sexto de morbis vulgaribus sæpe numero idemmet ait, quædam digestionem iuuare, quæ tamen concoctionem impediunt, velut secundo de sanitate tuenda, de exercitatione differuit, quæ cum in corpus digestionem adiuuet: ministrari tamen non debet, nisi alimēta, seu succi qui in ventre aut vasis continentur, optime concocti sint: aliis periculum esset, ne priusquam per maturam cōcoctionem vtilēs sint, in omnes animalis partes rapiantur, & libro quarto eiusdem dicebat, post cibum non esse sumenda medicamenta, quæ ad vehementiorem distributionem faciunt, nam tunc non distribui, sed concoqui, quæ sumpta sunt, est vtilius, quare melius est eo tempore vti aliquo præsidio, ad concoctionem, præcipuè qui egent, ex quibus Galeni verbis liquidò constat, interdum eisdem medicamentis posse & concoctionem & distributionē à medico iuari, & sæpe numero diuersis auxiliis. Sed quò veritas clarior fiat

fiat, haud ignorandum est, concoctionem ipsam, ac distributionem, seu digestionem: velut & alia naturalia opera, ab ipso calore innato perfici, vt patet Galeno in cōmento aphorif. decimi quinti primi libri, & in cōmento aphorif. septimi secundi libri, qua de re nec quempiam praterire debet ea auxilia quæ cōcoctionem in simul & digestionem adiuuant, talia à medico paranda esse, vt calidum innatum seu naturam ipsam roborent atq; adaugeant, vel saltem non dūsi pent, sed seruent, nec minus sciendum est, aliquem succum seu excrementum promptius ex sui natura posse & cōcoqui, & distribui, seu digeriri: aliquem verò, ægrius. His sic dilucidatis, constat cuique, quòd ea excrementa, quæ in corpore redundant, si facilioris sint maturationis ac digestionis ex sua natura, viribus ipsis non admodū imbecillioribus existentibus, potest à medico eisdem auxiliis iuari calidum innatum pro eorum concoctione seu digestionem perficienda, & propterea Galenus libro de constitutione artis medicæ, pro dulcis pituitæ ac acidæ concoctione perficienda, modicè calefacientis vini potum laudabat, de quo itidē vino, vt diximus, libro quòd animi mores corporis sequantur temperaturā, sit scriptum reliquit, nam reuera si cōmodè vta-

tis & concoctioni, & digestionī, & sanguinis generationi, & nutritioni confert abunde. Pariter ergo & ipsius dulcis seu acidæ pituitæ digestionī, vinum ipsum opitulabitur: cum eius concoctioni opem ferat, quod si vires ipsæ quodammodo imbecilliores fuerint ac calor innatus non multus, simulque excrementa ipsa redundantia, eorum natura ægre & concoctioni seu maturationi & digestionī obsequentia: non verendum esse puto, aliis auxiliis digestionem iuuari, & aliis concoctionem, nam cum ea excrementa vehementiori egeant digestionē, ac ipsa natura non admodum robusta existit, eis indigent medicamentis, quæ ad vehementiorem digestionem faciant, ac calidum innatum roborent & augeant, hæc autem calidiora esse debent, quam ea quæ concoctionem adiuuant, cuius generis sunt frigidior, ac propterea crassior pituita, & atra bilis. Ex quibus patet, quomodo Galeni verba intelligi debeant, cum ait, idem posse & concoctionem & digestionē iuuare, & quo pacto intelligi debeant eiusdem verba, cum asserit, quædam digestionem iuuare, non autem concoctionem, imò eam impedire. Nec mirū est si ea, quæ corpus humanum excalfaciunt, calorem innatum augendo, aut saltem fouendo, vel

velut alimentorum digestionem seu distributionem, ita quoque excrementorum, seu redundantium putridorum succorum digestionem seu secretionem procurent, nam teste Aristotele, pariter & Alexandro quarto meteororum, caloris natura est homogenea cogere, ac in vnum copulare, quæ verò heterogenea sunt secernere ac separare, cum verò redundans putridus succus partes habeat heterogeneas. post eius concoctionem innatus calor secernere tentat, quod familiare est attrahens, quod verò alienum excernens, veluti in conficiendis alimentis in vetriculo, quicquid veluti terra aut lapides in eis continetur, segregat: quod verò velut palea & furfur in hepate exéplo peritorum præparandi tritici, qui si quid terræ aut lapidum aut siluestrium seminum admixtum sit, quæ perniciofa corporibus esse solent, aut paleæ & furfuris: utiliter purgant, prout Galenus asserit libro quarto de vsu partium. Hæc autem operatio perficitur à calido innato, quatenus calidum, innatum est, & quatenus calidum, & propterea à calidis medicamentis auxiliari potest, quæ tamē nō ad modum temperamentum excedant, quia si multum excederent, imbecillum reddētia innatum calorem, digestionē potius impedirent, quàm iuuarēt, nā licet cuiuslibet calidi

fit heterogenea segregare, non tamē cuiuslibet est fecernere putridum humorē à non putrido: sed tantūm hoc opus innati caloris est, possunt tamen ei opem ferre, & ea quæ ipsum calidū fount, & quæ ipsum augēt, siue in substantia, siue in qualitate. Verūm ea quæ in qualitate augēt, sunt vehemētius digestione, qua de re eis vtimur vbi vehemētiori digestionē opus est, quamquam hæc quoq; calida, nō tantūm calescere debeāt, vt ipsum innatū calorem valeāt in igneā qualitatem transmutare, calor enim ad auctius vehementius alterat, modo tamē nō eo incrementi perueniat, vt iam colliquet, tūc nanq; ad omnia est inutilis, autore Galeno tertio de causis symptomatum (& si hæc quoq; caliditas ignea possit extenuare ac dissoluere, vt patet Galeno in commento aphorismi vigesimi sexti secundi libri & aphorismi quinquagesimi septimi quarti libri.) Ex quibus patet, quo pacto auxilia iuuantia digestionem redundantium putridorum excrementorum, interdum ab eis quæ maturacionem adiuuant, nō discrepant, & sæpe numero calidiora quàm ea quæ concoctionem adiuuant esse debeant, prout maiori vel minori digestionē natura egeat pro digerendis succis prædictis semimalis. Insuper & quæ vehementius digerāt, calidiora esse deb

debent, quàm quæ concoquunt, nam in digestionem, vel secretionem seminali succi, nõ vna tantum facultas operatur, veluti in confectione concoctrix, sed duæ naturales facultates eodemmet tempore, attractrix ex vna, ac expultrix ex alia. Cum autem cunctæ hæc à calido innato perficiantur, si temperate calida adhibeantur, admodum imbecilla erit earum facultatum operatio: cum non satis sit pro duabus facultatibus eomet tempore vehementer suam actionem perficientibus tanta caliditas, quanta soli concoctrici operanti abundans esset, verum maiori indigent, vt supra retulimus, proinde segregatio absque valido calore peragi nequit, vt Galenus testatur quinto de simpli. medicamen. facultatib. horum autem medicamentorum materiæ admodum medicis notæ sunt, ex quibus tum decocta, tum syruposum electuaria, tum aliis modis sibi talia auxilia præparant. Est ergo hæc digestio seu secretio, opus duarum facultatum naturalium, & propterea à confectione discrepat, quæ concoctricis tantum opus est: iuuaturque vt plurimum ab aliis auxiliis, quàm ab eis quæ confectioni opem ferunt, præcipuè cum vehementiori indigemus digestionem, eaquæ alio tempore adhibenda sunt, quia post confectionem, si rite natura à tali

bus auxiliis iuuanda sit, & præcipuè eo tempore quo seuiora cuncta symptomata apparent, ac ægri grauiter se habēt, natura separante à bonis mala, & ad excernēdū præparante, iuxta Hippocratis & Galeni sententiam, aphorismo. x i i i. secundi libri, si vnica expulsionē morbi causa pellenda sit, sin autem non, eis vtendum est toto morbi tempore, quo concoctio apparet, vt eis adiuta natura, illud quod concoxit facilius fecernat. Differt autem hæc digestio, quæ excrementorum est, ab ea quæ alimētorū: cū in hac attractrix, nō ita vt in illa opereatur validius, sed expultrix. De diaphoresi autem, hoc est per halitū digestionē, pauca admodum differemus, cū à nonnullis abūdantissimè scripta reperiatur, tum quia ex his, quæ supra retulimus, & quid ea sit patet, & quibus auxiliis perficiatur, quia calidis: quamquam & hæc repentem calorem obtinere debeant, vt lini semen, ac chamæmelum, autore Galeno vndecimo methodi medendi, nec minus à balneo somnus, malos succos per halitum digerit, vt idem Galenus asserit, quarto de sanitate tuenda, & eodem libro, oleum describit, ex floribus populi quod sine vlla morfione per halitum digerit, pariter & ex chama melo, & anetho medicamenta describit, quæ per halit

lit

litū digerere possunt, quæ cuncta tepētem calorem possident vt diximus, quamquam & prædictis calidiora quoque reperiantur, quæ calfacere, extenuare, dissoluere, ac valenter digerere valent, his denique ac similibus vtendum est pro hac digestionē iuuanda, quæ per halitum dicitur, at quo tempore eis vtendum sit superius relatum est. In quo verò ab eis, quæ concoctioni opitulatur, discrepent, Galenus quinto de simplicium medicamentorū facultatibus, per belle declarauit, & hæc de digestionē sunt dicta.

De Præparatione.

CUM ergo in hac excrementorum digestionē, secretionē, seu distinctionē, quæ mala sunt à bonis separans, ad excernendum natura præparat, vt sentit Gale. in commento aphorif. decimi tertiū secundū libri: consentaneum est differere, quo pacto medicorum ope possit humorum excernendorum præparationi opitulari, & quibus auxiliis, sæpe enim redundans vitiosus iuccus, exiguis canalibus, per quos expelli debet, crassior ac viscosior existit: quare ab ipsa natura expelli nequit; ni canalium siue foraminum hostia, per quæ debet purgatio fieri, referentur, crassities te-

nuetur, ac viscositas eius, quod debet eu-
tuari, incidatur. Hinc corporis præparatio-
nem, teste Galeno in commento aphorisi-
vigesimali quarti primi libri, nil aliud esse af-
firmamus, quàm aliquod corpus purgatio-
ni imparatum. paratum facere, hoc autē esse
imparatum bifariam præcipuè fieri potest,
aut ex parte succorum redundantium, qui
purgandi sunt: aut ex parte viarum, per quas
redundantes succi expellendi sunt. ac à phar-
maco trahendi, si ex parte succorū, erit aut
eorum crassities, vel tenacitas, siue lentor,
vel utræq; simul, at ex parte foraminum seu
meatum, vna tantum causa esse potest, vi-
delicet eorum obstructio, quæ omnia pur-
gationem impediūt, & propterea non im-
merito eodem aphorismo x x i i i. primi
libri, iussit Hippocrates, raro in acutis pas-
sionibus in principiis, medicinis purganti-
bus vri, nam cum in ipsis morbis acutis, fa-
cultas nobis non detur circa eorum princi-
pia præparandi corpora: raro circa ipsorum
initia purgationes in bonum usum nobis
venientis, opus nanque est, vt purgatio
omnibus rectè procedat, sine torminibus,
vertigine, fastidio, difficultate, seu ægro-
rum dissolutione, corpora quidem prius
fluida facere, præcepto eiusdem Hippocra-
tis aphorismo i x. secundi libri, quod quo-
que

que passim Galenus decretū reliquit eo cō-
mentario, qui inscribitur, Quos purgare cō-
uenit &c. Verūm quod medicorum auxi-
liis compluribus hoc perfici possit, cunctis
equidem patet, nam si nil aliud est corpo-
ra fluida facere, hoc est purgationi prapa-
rare, quam crassos succos tenuare, viscidos
incidere, ac foramina per quæ huiusmodi
succī pertransire debēt referare, vt patet Ga-
leno in commēto supradicti aphorismi no-
ni secundi libri, & sexto de morbis vulga-
ribus: nonnullaq; inter medicos comperta
sint auxilia, quibus mediis possumus talia
in corporibus, cū opus sit operari, sequi-
tur medicū humorū in corpore redundan-
tium preparationi absq; dubio opē posse
ferre, qua de re, sexto de morbis vulgaribus,
præcipit ante epotum veratrū lauare, ac ci-
bum sumere, vt celerius purgatio fiat, hanc
eandem sententiam reliquit aphorismo de-
cimo tertio quarti libri. Et Gale. in com-
mento aphorismi vigesimi quarti primi li-
bri, non tantū hanc facultatem preparan-
di medicis tribuit: imō nonnulla ibi dinu-
merat, ex quibus ipsi medici occasionem ar-
ripere possunt, pro prædicta præparatione
facienda, & insuper eodē commento, post-
quā declarauit quibus indiget, is qui purgā-
dus est, asserit, quia oportet eius humores
quā

quàm maximè fieri potest esse fluxui paratos, hoc est tenues, nullum lentorem participantēs, & aperta esse foramina, (nam & nos ista antea paramus cum quempiam sumus purgaturi:) & vt vno verbo dicā, hæc præparatio contrario modo se habet cum concoctione, seu digestionē, nam illa, ex natura præcipue & non ab arte fit, hæc verò ab arte potius, quàm ab ipsa natura, præparationi ergo ars medica, & medicus opitulatur, nemine contrariū sentiente, siue per vomitum, siue per alui subductionē purgare velis, imò huius præparationis autor, præcipuè medicus est, ipsi naturæ auxilia pro ea perficienda porrigens, siue quibus ipsa fortè perpetuò omnino non assequeretur: at cum quibus, nondum liquet. Verum si præparatio penes redūdātes succos, crassos, & teraces attēdatur, eis quæ tenuāt ac incidunt vtendum est, de quibus libro de attenuāte victus ratione, talem protulit sententiam: si quid igitur olfactui, aut gustui, aut vtrique simul acre & mordicās, & calidū apparebit: scito id facultatem habere tenuandi, ac incidendi, pariter & quæ eidē olfactui odorem bonum inferunt, & gustui aromatis speciem representant, & demum subdit, incidunt præterea & quæ saporem habent quendam nitrosum, aut salum, nec minus

his

his amara, tenuandi facultate sunt prædita,
at eorum facultas aceto & melle intèditur.
Ex quibus colligo, tum acria, tum salsa, ni-
trofa, tum etiam & amara, facultatem habe-
re crassos humores ac viscidos tenuandi ac
incidendi, de mente Galeni, quorum si quis
velit catalogum inspicere, tum olerum, tum
feminum, tum ipsarum arborum, germinum,
ac aliorum, supradictum Galeni librum de
attenuante victus ratione perlegat. Quædã
verò summam in cõmento x x i i i i. pri-
mi libri annotauit, vt in melicrato decoctum
hyssopi, origani, tragorigani, thymi, vel pu-
legii. Et octauo methodi medendi, nonnul-
la quoq; dinumerat, tum in alimentorum,
tum in pharmacorum ratione, vt ptisanã,
mulsam, calaminthum, hyssopum, origa-
num, serpillum, apium, pariter in mulsã inco-
cta. Verum inter omnia præcipuè in feбри-
bus, vt quod nec febrẽ accendat oxymel
summopere extollit, quanquam & hæc pa-
riter obstructions liberent, & libro vnde-
cimo eiusdem, summopere ptisanã, aquam
mulsam, ac oxymel approbavit. In immo-
dica tamen febris caliditate, omnibus reli-
ctis, confugit ad ptisanæ cremorem, quam
ptisanam & detergere, & dissecare, ac re-
soluere decretum reliquit quarto de sani-
tate tuenda, & primo de ratione victus in
mor

morbis acutis: & in eo commentario quem
de ptisana compilauit, talia de ptisana verba
retulit, sanene vllum quidem alterũ datur
inuentu, quod siue vt medicamentum, seu
tanquam nutrimentũ exhibeatur, quod ho-
rum amborum compos sit præter ptisanã,
incisionis videlicet & humectationis, præ-
terea eodem cõmentario dicebat, febribus
ardentibus ptisanam esse accommodatissi-
mam: incidit enim ac detergit, cũ hoc quod
frigida sit & humida. Hac ergo consulo vt
medici in ardentissimis febribus vtantur,
cũ redundantium succorum præparatio-
ne egent, nec minus tãquam præcipuo me-
dicamento rogo vtantur oxysaccharo ipso:
secundo loco, oxymelite, vel aqua mulsã,
præcipuè febre non existente valida: tertio
loco supradictorum aliquo decocto, aut so-
lo, aut cum ptisana, mulsãve, prout morbus
requirit, ac eius causa, & si eorũ facultas in-
tendi velit, acetum addatur & mel, præcepto
eiusdem Galeni libro de attenuante victus
ratione, loco supra allegato, hæc quo ad præ-
parationem, quæ penes redundantes purgã-
dos succos attenditur, dicta sufficiant. Re-
liquum est de eis medicamentis, quæ præci-
puè detergunt, poros repurgant, ac infra-
ctũ liberant, & hoc pacto foramina, vias,
vasorumq; oscula referant, disseramus, quæ

à Galen'o quinto de simplicium medicamentorum facultatibus bifariam considerantur, quædam nanque poros repurgantia medicamenta appellantur ab eo, vt patet eodem libro, & hæc in duo subdiuidit, genere quidem substantiæ minimè diuersa, verum ratione maioris minorisq; discrepantia sunt, nam vtraque calida sunt, tenuium partium, nitrosa, ac amara. Horum autem medicamentorum, quædã in superficie sordem auferunt: quæ extergentia siue rhyptica nominantur quædam verò ab stergerendo etiam poros repurgant, quæ quidem supradictis subtiliorum sunt partium, emplasticis contraria, proinde hæc phrastica & cathartica quasi expurgantia & factu liberantia dicæ, appellantur. Quæcunque ergo nitrosa, amaraque sunt, ea ad purgandos meatus omnes valere noueris: quæ verò vlcerum sordes, ac cutis vniuersæ extergunt, non tantum hæc, sed & viribus minora auferre possunt, vt dulcia tenuium partium puta mel, ex cerealibus faba, ex fructibus amigdalæ, quæ edendo sunt, quædam verò, licet meatus intus assumpta purgare valeant, porosque extergere, cuti tamen adposita, quia eis quædam adstrictio adiuncta est, repurgare nõ possunt: nam composita sunt ex amara acerbæque facultate, ac occluditur
mea

meatuum exiguitas ab eorum adstrictio-
ne, priusquam in altum abstergens substan-
tia recipiatur, ac probè meatus expurgétur,
vt ab sinthium: at quædam sunt quæ utrūq;
perficiunt, & intus sumpta, & foris imposita,
vt erui ac lupinorū farina, si amara fuerint,
amigdalæ amaræ, vrticæ semen, scilla, &
iris &c. quædam verò huius generis medi-
camenta, præterquam quòd detergūt, ac in
farctu liberant, vim quoque habent exte-
nuandi ac incidendi crassos lentosq; humo-
res vt, serifon & abrotanum, quorum medi-
camentorum poros purgantium, ac abster-
gentium, & ea de re obstructions soluen-
tium, ac in farctu liberantium, mentionem
fecit Galenus octauo methodi medendi:
quo loco asserit vniuersale documentum,
quod quæ deterforiam habent facultatem
tum intus sumpta tum foris admota, obstru-
ctiones soluunt, quanquam & ibi quoque
nonnulla dinumeret, quæ cum hoc quòd
obstructions soluunt, tenuant ac incidunt
crassos ac lentos humores, de quibus supra
mètionem fecimus: nec minus & quinto de
simplicium medicamentorum facultatibus,
loco superius allegato, innumeraq; talia cõ-
periuntur apud alios artis medicæ autores,
quare particulatim vt ea hic dinumerẽ non
est necesse: Quædam autem poros, forami-
na,

na, seu meatus referantia à Galeno appellantur, quæ pariter: in duplici sunt differentia, nam. quædam cutis meatus referant, quæ rare facientia seu areotica nuncupantur quædam verò vasorum oscula referant, quæ aperientia seu anastomotica appellantur, quorum medicamentorum contraria, diuersam etiam sortiuntur appellationem, nam. quæ poros contrahunt, condensantia: quæ verò vasorum oscula occludunt, occludentia, cōstringentia, contrahentia, seu obstruētia appellantur, differtq; rarefacientium natura, ab ea quæ est aperientium, nam rarefacientium natura, & modicè calida est, tū minimè deficcans, tenuiumq; partium: aperientium verò tum crassarū partium, tum acris ac mordax natura est. Hæc verò cuncta licet quodammodo prædictis (quæ extergere, incidere, obstructionesq; delere diximus) vicina sint: non tamen vndiquaque similia sunt, vt cuilibet ex eis quæ retulimus patere potest, verum rarefacientis quidē naturæ sunt, chamæmelum, semen lini, althea, & alia huiusmodi: apèrientis verò facultatis sunt, quæ acria, simulq; terrena existunt, vt cyclamīnus, allia, cape, & huiusmodi, quæ omnia à Gal. v. de simpl. medic. facultatibus facilius est videre cum hic vniuersalem quandam methodum inueniendorum medicamen-

torum, ac alimentorum, quibus naturæ in prædictis auxilia præbeamus, scribere intendimus, & non cuncta particulatim, & si qua descripsimus, gratia exempli habeantur. Præter autem hos præparationis modos, alter ab Hippocrate ponitur, qui laxantibus ac mollius corpus reddentibus, humoresq; fundentibus perficitur, quæ præparationis modum, decretum reliquit sexto de morbis vulgaribus: & aphorif. decimotertio quarti libri, quibus locis iussit, ante epotum veratrum, vt facilius ac celerius fiat purgatio, corpora præhumectanda esse cibis, ac balneis, & quiete, verum quoniam laxantium remedium non simpliciter vna est species, vt patet Galeno quinto de simplicium medicamentorum facultatibus, ea breuitatis causa relinquo: sufficiat tamen, autore Hippocrate, prædictis posse vti, vt corpora idonea ad purgationem reddantur (præcipue si violentissimo medicamento vtendum sit, vt veratrum est, de quo Hippocrates vtrisque locis mentionem fecit,) in reliquis verò, si humores purgandi, crassi ac tenaces fuerint antedictis attenuantibus, & incidentibus, vel similibus vtendum est. Meatus verò (per quos ipsi purgandi sunt, ac humores transmittuntur, & à medicamento trahuntur, quæ vim purgatoriam hab

habent) repurgandi ac referandi sunt, cum his quæ hanc facultatem possident, quorum methodum superius demonstraui-
mus, ac ita purgatio in cunctis rectè procedet. Ex quibus patet, in quo differant ea, quæ præparandi facultatem obtinēt, ab eis quæ cōcoctioni aut digestioni opem ferre possunt. Sed mox quæret quispiam, nunquid in flauæ bilis redundantia, saltem si ea non turgeat, præparatio ante eius purgationem competat, vt ea citius ac facilius, e corpore educatur. Iuniores quidam in arte medica, ac in Hippocratis & Galeni doctrina oppidò quàm eruditissimi atque exercitatissimi, respondent, quòd cum flauæ bilis vacuatio facilis sit, pituitæ verò, ac potissimum eius, quæ crassior & glutinosior est, itemq; nigrae bilis difficilior autore Galeno decimo quarto methodi medendi, ea de re præparatione haudquaquam indiget. Insuper eorum opinio corroborari potest alia Galeni autoritate tertio prognost. quo loco asserit, humores corporis calidiores, tenuioresq; paratissimos esse ad excretionem, cuius naturæ sunt biliosi succi, qua de re præparatione non egent. Verùm pace tantorum virorū dixerim, ipse ex Hippocratis & Galeni mente aliter sentio, ea de re, non quidem cōtradicens studio, sed vt veritas patefiat,

quæ mihi videntur, de ea re proferre nõ gra-
uabor. Bifariam, vt diximus, corpus potest
fluidum reddi, ex mēte Galeni, (Illud quod
Hippocrates iussit, vbi quispiam corpus pur-
gare voluerit,) aut humoribus extenuatis
incisis ac absterfis, vel omnibus meatibus
reaseratis, cū ergo incisio ac extenuatio,
succis crassis ac glutinosis seu lentis compe-
tat, vt patet Galeno x i. methodi meden-
di, & in commento aphorismi noni secun-
di libri, ac plerisque aliis locis: biliosus au-
tem succus haud talis sit naturæ seu esser-
tiæ, consequens est, vt talis præparatio ei
præberi non debeat. At cum ipse Galenus
iubeat, in commento prædicti aphorismi
noni secundi libri, & vndecimo methodi
medēdi, singularum particularum meatus,
qui his ad superuacuorum emissionem sunt
proprii, fluxiles reddere vt intestino ventri-
culo mesenterio, & concauis iecinoris, inte-
stinum rectum: renibus, vesicæ, iecinoris
gibbis, venæ cauæ, arteriæ magnæ, & om-
nibus quæ in lumbis habētur, cum qui vri-
nis est delegatus: pulmonibus & pectori,
ipsam asperam arteriam & fauces: cerebro
& eius in volucris, cum qui per palatum &
nares descendit: consonum erit, hanc sal-
tem fluxibilitatem foraminum, ac mea-
tuum, reaserationem in ipsa flauæ bilis redun-
dan

dantia, vbi non turgeat, saltem medicum parare posse ac debere. At hæc Galenus in commeto aphorismi vigesimiquarti primi libri, in acutis morbis, cum materia turget, non negat aliquem medicum posse arripere occasionem in primis diebus dicta corpora præparandi, priusquam vsurus sit medicamento purgante, in quibus quidẽ morbis, propter tẽporis angustiam, ac morborum prauitatem, saltem hæc facultas præparandi nobis datur, imò nec concoquendi, vt iussit Hippocrates aphorismo vigesimo secundo eiusdem primi libri, ergo à fortiori, non negabitur nobis hæc facultas præparandi in his morbis acutis, in quibus ipsa flaua bilis non turget. Vtèrius, si in instrumentalì morbo, qui obstructio est, contraria est reclusio, seu reseratio, vt patet Galeno vndecimo methodi medendi, quodlibetq; præter naturam suo medicetur contrario, cum pariant obstructionem, vt Galenus asserit octauo methodi medendi, & vndecimo: tum humorum crassitudo, tum lentitia, tum præter hæc & abundantia: sequitur redundantiam flauæ bilis obstructionem parientem, viarum reclusione seu reseratione indigere pro eius purgatione, sed hæc vna est præparationis species, vt superius ostendimus. Quare nemo est, qui eam

eo casu negabit, præcipuè si ea flauæ bilis multitudo, non ad tãtam peruenerit magnitudinem, vt statim circa initia medicum ipsam euacuare cogat, vt infra dicemus. Rursus, si ea non turgente, iusserunt Hippocrates & Galenus ante eius purgationem concoqui debere, saltem concoctione generaliter dicta, vt patet secundo de ratione victus in morbis acutis (nam ea euicta ac permutata à calido innato facilius educitur:) quanto fortius negandum nõ sit, vias ac meatus, per quos transmittenda est, ac à medicamento trahenda, recludendos ac referandos esse, præcipuè cū Hippocra. vniuersaliter iubeat, aphorismo nono secundi libri, quæ purgantur corpora cuncta prius fluida fieri debere priusquam purgentur, at nõ ita iussit concoctionem, cū perpetuo turgentia materiæ ab ea excludit. Verum vt cunctis veritas hæc pateat placuit verba Gale. octauo methodi portare, quæ talia sunt: cernimus enim aliquando etiam quod multum est, cū simul totum confluit, obstruendo hære infigi q̃, nõ minus quàm ea quæ glutinosa sunt & crassa, q̃ si per meatus angustos est transitus, multò profecto magis retineri. Si denique quod multum est, præter id q̃ glutinosum sit, ac crassum obstruit, hæret, infigitur, ac in viis retinetur: quis adeo erit

erit infusus, vt pro eius faciliore purgatione seu euacuatione repurgatione ac refertione eorum meatuum, per quos purgari debet prius non vtatur, etiam si flauæ bilis fuerit talis redundantia, nec minus placuit, vt quàm proposuimus ex Galeni mète veritas pateat, eiusdem verba in libro de purgantium medicamentorum facultatibus in medium afferre, quæ talia sunt: Ducat aliquis ad me quempiam sine febre cui in vniuersum corpus amara bili redundauerit, spectetq; post aliquos dies, cū hominem præparauero, mihiq; iam tempus instare visum fuerit exhibendi medicamento alicuius, quod bilem expurget, quo pacto naturalem corporis habitum eiusmodi portione ipsi restituam. In quibus verbis discretè Galenus, in flauæ bilis redundantia, præparatione vsus est ante purgationem, hanc quoque sententiam confirmauit libro primo de sanitate tuenda circa finem cum dixit, quòd si vel crassitudinis, vel abundantia, vel lentoris excrementorum vitio obstructi meatus sunt: tenuatoria victus ratio his apta erit, & paulò ante dicebat: at flaua bile retenta, si quidem obstructionis culpa id accadat: eo qui extenuat victu vtendum, præcipit ergo Galenus his quæ hic asserit verbis, tenuatoriam victus rationem si

flaua bilis propter obstructionem præter naturaliter detineatur: quo victu præparationem molimur vt diximus, vltimò, quis negabit eam præparationem, quam Hippocrates commendat in præallegatis locis, corporum videlicet præ humectationem ac laxationem, quæ quiete, alimentis humectantibus, ac dulcis aquæ balneis perficitur, vt facilius veniat purgatio ac rectè procedat, ne mo inquam, qui mentis sit compos. Redundante denique flaua bile, modò nō turgeat, sed obstruendo aliqua corporis parte hæreat, ac retineatur, siue per vniuersum corpus: liquet ex Galeni sententia, vt facilius purgetur, ac à medicamento trahatur, eam præparationem parari debere à medicis, quæ se tenet ex parte meatuum, seu foraminum, per quæ transmittenda est, ea quidem recludere, referare, seu extergendo repurgare, nec minus & purgandi corporis præ humectatione, ac laxatione, Hippocratis decreto, maximum ei comparatur commodum. Ad eam autem auctoritatem Galeni, quam afferunt decimo quarto methodi medendi, facilis est responsio, ait enim, flauæ bilis vacuationem, facilem esse, relatione ad pituitam, & nigram bilem: nec propterea ante euacuationem præparationē interdicat, imò si ea præeat, facilius fiat vacuatio: aut ex sua
natu

naturā, quia substantiæ ac essentiæ tenuis est:facile quidem vacuatur, nec ea ratione incisione seu attenuatione indiget,ac quoniam sua multitudine valet obstruere, hæret,ac infigitur,& in viis retinetur:ea præparatione indigebit, quæ penes meatuum reſerationem ac repurgationem se tenet.(ſi ea multitudo vinci ac ſuperari ab ipſa natura valeat.) Eteadem ratione alteri Galeni auctoritati reſpondetur cū ait tertio prognosticorum, humores corporis calidiores paratiſſimos eſſe ad excretionem, nam licet flaua bilis ex ſui natura, cū calidior actenuior ſit, paratiſſima ad excretionem fiat:tamen, quia ſui redundātia, vt diximus, obſtruit,& in viis retinetur, hac de re priuſquam purgetur, prædicta præparatione indiget,& propterea ad purgationem ineptos non tantum eos qui multa cruditate laborant, aut ilia extenta habent, cēſet Galenus in commento x x i i i .aphoriſmi primi libri:verū & quibus ignea ac ſupra modū calida exiſtunt:nec paratos tantum exiſtimat vbi humores fuerint tenuati ac incifi, verumetiam vbi aperta ſint foramina ac nullam habeant obſtructionem per quæ purgatio fieri debet. Verū ſtatim quæret aduerſarius, quibus medicamētis talem præparationem in flauæ bilis redundancia para

re valeamus, cum ferè cuncta quæ talem facultatem obtinent, vt suprâ annotauimus calida sint eoq; flauam bilem adaugeant? Cui responsum volo quod licet quandoq; calidis vti possimus Gal. decreto, in commento apho. x x i i i i. primi libri: tamen vt vnus id exequamur nonnulla in arte medica reperiri, quæ quidem facultatem habent extenuandi, & abstergendi vias, seu poros repurgandi, ac referandi, & citra calorem obstructions liberandi, nam quæ deterforiam facultatem obtinēt, obstructions solunt, teste Galeno octauo methodi medendi: inter quæ primo in alimentorum genere, ptisana est, vt patet Galeno suprâ allegatis locis, at inter medicamenta, vtranque est cichorium, quod à Gale. octauo de compositione medicamentorū secundum locos, summo opere extollitur, pro extersione ac reclusionē osculorū, venarū præcipue quæ circa hepar, siue syrupi, siue decocta, siue quouis alio modo ex eis medicamēta parētur, & nō est mirū, nam amarā qualitātē participant, cū hoc q; frigida sunt, dictūq; est auctoritate eiusdē Gale. quinto de simplicium medicamentorū facultatibus, quæcunq; reperiūtur tum nitrosa, tum amara, ad purgandos meatus omnes valere, & septimo de simplicium medicamentorū facultatibus, decre-

tū reliquit, cuncta ferè amara abstergentia
esse, ac expurgantia in iecinore prouenien-
tes obstructiões. Et pariter eodē libro octa-
uo de cōpositione pharmacorū secundū lo-
cos, ac iecinoris expurgationem, & meatuū
operationem, citra manifestam calfactionē
aut refrigerationem, veluti optimum phar-
macum, scēlicet laudauit, tāquam prado-
minantem qualitatem habentem amarā
qualitatem. Ad hæc à Dioscoride libro se-
cundo cap. c x x i i i. pariter à Galeno li-
bro secundo de alimentorum facultatibus,
& octauo de simplicium medicamentorū
facultatibus, semina peponum ac cucume-
rum vim quandam habere extergendi, cu-
ius beneficio vrinam ciunt, ponūtur. Idem
pariter sentit Paulus Aëgineta lib. i. de arte
medendi cap. v i i i. communisq; vsus pra-
cticiantiū est, hodiernis temporibus, eis vti.
Nec minus meo iudicio inter cuncta, quæ
narrauimus, pro ea præparatione perficien-
da, eligendi sunt syrapi, tum acetosus sim-
plex, tum oxysaccharum, quod præ omni-
bus tum syrups, tum decoctis, tum aliorum
generum medicamentis, præferendum cen-
seo. Quòd si cutis meatus referandi sint,
aquæ dulcis balneis, pariterq; medicamen-
tis rarefacientibus extergentibusque vten-
dum est, quam vim moderate tū calida, tum

& nonnulla frigida possidere, haud difficile est reperire, & apud Gale. & apud alios artis medicæ autores. His denique auxiliis flaua bile redundante, si nō turgeat, purgandi corporis præparatio à medicis paranda est, vt in eis purgatio rectè procedat: cū his, quæ nō tantūm præparant, quinimō & causæ aduersantur, pariterq; & morbis ipsi, qui ex flaua bile gignūtur, hinc est quod alterabunt & gestioni opem ferent, ac præparationi, veluti & nonnulla quæ superius annotauimus alterationi & præparationi præstant auxiliū, insimulq; nutriunt ac concoquunt vt ptisana. Quædam concoctioni, digestioni, & præparationi insimul opitulantur, vt vinū modicè calfaciens moderate bibitum: ad hæc nutrit, sudorem, urināq; promouet, ac somnū conciliat, teste Gal. 1111. de sanitate tuenda, nō tamen si crassum sit & nigrū. Alia alterant, digerunt, & præparant, cum extenuatione & incisione, ac excretionē promouent, vt aqua mulsa, & oxymel: eoq; magis, si in eis & præcipuè in mulsa concoquantur hyssopus, aut calaminta, origanum apium, serpillum aut iris. Verū perpetuo menti tenendum, priusquā obstructionibus liberandis vacaueris, cum his quæ vehementer aperiunt aut detergunt, studeas vacuare reducantis succi maior

iorem partem: ac demum valenter aperientibus vel detergētibus vtaris, alioquin ipsas magis impingens, præcepto Galeni octauo methodi medendi, & si febris adsit, præsertim valida, pro liberandis obstructionibus vtaris his quæ citra calorem liberare obstructiones valent, eiusdem Galeni præcepto vndecimo methodi medendi. At quo tempore, pro expellendis excrementis ac redundantibus succis præparatione vtendum sit, nondum liquet ex dictis, verum hoc perpetuo obseruandum est, si ante concoctionē purgandi sunt, vt si turgeant, quocunq; tempore medicus potest, eam occasionem arripere ac exequi præcepto Galeni in cōmento Aphorismi x x i i i . primi libri, quod si concoctione priusegeant, quàm expurgentur, illud perficere, priusquàm concoctionis inditia appareant, minimè tentandum est, nam nec natura ipsa, nisi post concoctionem, secernens à bonis mala, ad excernendum præparat, autoritate Galeni in commento x i i i . Aphorismi secundi libri supra allegati, & hæc de præparatione satis sint.

De Purgatione.

HA CT E N V S, quo pacto ante purgationem paranda sint corpora, vt eis
faci

facilius veniant, ac rectè purgationes procedant, verba fecimus restat modo de purgatione ac purgantibus medicamentis disserere, vt eis quoque rectè vti valeatis. Quàm necessariae autē ac perutiles sint quibusdā corporibus purgationes, purgantiaq; medicamenta cūctis liquet: at quo pacto à venae sectione discrepent, bellissimè à Galeno in eo commentario quem aduersus Iulianum compilauit, autoritate Chryssippi, Theophrasti, Hippocratis, Platonis, ac Aristotelis demonstrauit. Insuper libro de purgantium medicamentorū facultatibus, nec minus ab eodem Hippocrate aphorismo secundo primi libri, & secundo & tertio quarti libri quius percipere potest. Galen. quoque eodem libro de purgantium medicamentorum facultatibus asserit, quàm admiranda opera à purgantibus medicamentis absolui, quare de eorum medicamentorum necessitate, ac vtilitate, scribere non me intromitto. Verūm primo de eis disserendum est, cur purgantia dicantur medicamenta, quod quidem non propter aliud, vt Galen. asserit libro de purgantium medicamentorū facultatibus quān quòd sanguinem à redundantibus in eo humoribus seu excrementis, purum constituent, quouis modo illa excrementa expurgent, vt patet quinto de
fin

simplicium medicamentorum facultatibus:
& propterea in commento aphorismi secū
di primi & quarti libri, purgationem, esse
humorum qui sua qualitate molestant eua
cuationem asserit. Quae de re cunctarū eua
cuationum, quae per pharmaca purgatoria
fiunt vnam esse communem intentionem
retulit: vt humor videlicet redundans eua
cuetur, hinc Hippocrates eis, qui salubrita
tem corporis habent, omnino medicatio
nes seu purgationes prohibuit, aphorismis
xxxvi. & xxxvi. secundi libri, nā pur
gans medicamentum proprium attrahere
humorum appetens, cū is non adsit, san
guinem ac carnes colliquat, vt ex ipsis pro
prium attrahat humorem, & propterea Ga
lenus in commento aphorismi xv. tertii li
bri decretum reliquit, purgantia pharma
ca, non nisi valde indigentibus, & ex lon
gis interuallis vtilia esse. Verū liquet,
Hippocratem & Galenum in aphorismo
xlvi. sexti libri, corporibus paratis inci
dere in morbos, quamuis nōdum in eos in
ciderint, redundantis succi purgationē pra
cipere, praecipuē in vere, velut & venae se
ctionem his, qui plenitudinis passionibus
subiiciuntur, insuper & hoc idem ostendit
Galenus in eo cōmentario qui inscribitur,
Quos purgare cōueniat, quibus medicamē
tis,

tis, & quando, & libro de curandi ratione per sanguinis missionem, in quibus locis, ex vobismetipsis potestis inspicere, quibus corporibus paratis in morbos incidere, incunte vere: & quibus in fine veris, purgatio vel venæ sectio adhibenda sit, vt ab eis morbis præseruentur, in quos incidere parati sunt, nam non cuncti, qui ab aliquibus præter naturam affectibus vere præseruantur, eodem tempore purgandi sunt, aut eis vena incidenda est, vt quidam iuniores nostri temporis medici ad pauca respicientes indifferenter præcipiunt, ac non parum in hac re hallucinantur. His ergo corporibus paratis in morbos incurrere, pro ratione redundantis succi, priusquam actu ægro tent, purgantibus medicamentis vtendum est, si aliquid aliud non prohibeat. Quæ verò purgationes prohibeant, satis dilucidè à Galeno præsertim libro nono methodi medendi, & libro primo de arte curatiua ad Glauconem ostensa sunt, quare eadem hic enarrare superfluum est. Insuper quòd a gris corporibus sæpe numero aliquo redundantes succo seu putrescente purgationes quoque competant, patet apud Hippocratem libro secundo de ratione victus in morbis acutis, & quarto eiusdè & apho. x x i x. secundi libri i i. primi & x v i i. quarti ac nonnullis aliis.

aliis in locis, patet etiã Galeno in cõmentariis prædictorum aphorismorũ, & libro de purgantium medicamentorũ facultatibus, & eo cõmentario qui inscribitur, quos purgare conueniat &c. ac in libro aduersus Iulianum, & sexcentis aliis in locis. Qualitas autem medicamenti eligenda est, pro ratione redundãtis succi, vt si flaua vel pallida bilis redundet, quæ flauã vel pallidam bilem purgant adhibenda sunt pharmaca: si pituita, quæ pituitam, pariter de serosis humoribus, succo melancholico vel atra bile dicendum erit. Quod verò quibusdam purgantibus pharmacis facultas quædam attractrix insit: qua media quemlibet sibi propriũ ac familiarem eligunt succum, & attrahunt, licet aliquibus, vt Erasistrato ac Asclepiadi, incognitum fuerit, satis perlucidè à Galeno libro de purgantium medicamentorum facultatibus, & libro tertio & quinto de simplicium medicamentorum facultatibus, & ab eodem Galeno simul & Hippocrate libro primo de natura humana ostensum est. At perpetuò, quoad fieri possit, purgans eligendum est medicamentum, quod præter id quòd redundãtem eliciat humorem, aliis quæ præter naturam sunt aduersetur, illud quod Galenus præcipit primo de arte curatiua ad Glauconem capite de cõra ter-

tianæ his verbis, Semper enim oportet contrarias qualitates opponere his quæ præter naturam inualuerint cùm hoc multò melius sit, quàm quomodolibet euacuare, & libro decimo methodi medendi, loquens de febrium putridarum curatione, ita retulit, Ac si quidem in idem cõsentiant, & quæ febrem extinguunt, & quæ causam oppugnant, in quod vtraque conspirant cum vnum sit, sine cunctatione agendum est. Illud quod perpetuò in omnibus morbis ipse (velut in febrib. iubet Galenus) quoad fieri possit exequendũ censeo, nam contrariorũ perpetuò contraria esse auxilia omniũ quæ præter naturam sunt præceptũ cõmune est, vt sexcentis in locis de mente Hippocratis apud Galenum cõpertum est, præcipuè vñ decimo methodi medendi, & commento aphorismi. x x i. secundi libri. Nec minus purgantia medicamenta, quoad fieri valet, eligenda sunt, quæ malæ qualitatis sint expertia: quorum ampla sylua apud Græcos, Arabes, ac Latinos, facillè reperitur: præsertim apud iuniores, quibus in notitiam deuenire nonnulla purgantia medicamēta prauæ qualitatis expertia, quæ quidem apud antiquos penitus incognita fuere, vt myrabolanorũ plura genera, cassia fistula, tamarindi, rhabarbarum, & fortè manna, nonnullaq; alia

alia quæ breuitatis causa relinquo. Quod
verò magni etiam momenti sit, si purgan-
tis medicamento quantitas bona coniectura
viribus accommodetur, patet ex Hippocra-
te aphorismo I I I .ac X X I I I . primi libri.
nihil enim æquè artē medicā in agēdo con-
iecturalē efficit, vti cuiusq; remedii quāti-
tas, nā quòd laboranti præbendum sit me-
dicamentum, aut bilem flauam, vel atrā, pi-
tuitā, aut ferofum excrementum euacuans,
exactè quidē nouimus: Caterū quātū præ-
beri debet nescimus, teste Galeno libro de
curādi ratione per sanguinis missionem : at
intentio quātitatis euacuationis, nō solū hu-
morem respicit superabundantē, sed & ho-
minis vires qui euacuari debet, qualis enim
fuerit eius natura qui debet perferre purga-
tionem, ad hoc ducere conuenit. & interdū
vsq; ad animi defectionem, si eger tolerare
possit, eodem Hippocrate autore aphorif-
mo eodē vigesimotertio primi libri, in his
præcipuè præter naturam affectibus, qui à
Galeno narrantur in commento prædicti
aphorismi, & hoc non tantum in venæ se-
ctione, verū in purgatione seruare oportet
licet tutius in venæ sectione quàm pur-
gatione illud exequamur : proinde præter
eos præter naturam affectus, qui valde vr-
gent, vt videlicet adurentem febrem, ve-

hementissimum dolorem ac maximā inflammationem aut similes:perpetuò suaderem si purgans medicamentum cōpetat potius secundo & tertio repetere, quàm semel euacuare,priori purgatione minus vacuando quàm humor redundans, ac ægroti vires postulant, velut de venæ sectione, nisi quid vrgeat,iussit Galenus eodem libro de curādi ratione per sanguinis missionē, loco superius annotato, & in his quoq; raro exquisitissima vterer purgatione, nam quod semel in ventrem deuoratum est medicamentum, quo minus omne deuoratum nō sit, fieri non potest. Neque possibile est, vbi plusquam conueniat iam purgetur homo,partem ablati auferre, adeò vt propter id incorrigibilis sequeretur error, vt vitare non possis aut eius qui purgatur maximum detrimentum,aut interitū,illud quod non tantum non comparatur, ex paulo minoris quantitatis, quàm redundans humor ac vires exigant,euacuatione, verū maximum viribus eius qui euacuatur accedit cōmodum,nam minore iam facta materia,natura facilius suprā reliquū aggreditur,quod concoquendum est cōcoquens:quod verò excernendū excernens: at si id perficere nō valeat repetēda purgatio est, quo modo tutius curabitur,id quod fieri à medicis debe-

re iussit Galenus decimoquarto methodi medendi & secundo de ratione victus in morbis acutis, quamquam si quis etiã propter ætatem vel timiditatem permittere se medio ad sanguinem vlllo modo detrahendum nolit huic quoque deiicienda largius aluus est, si id quoq; suspectum non habeat autoritate Galeni, quarto de sanitate tuenda. Artificiosa denique coniectura quãtitas purgantis medicamenti cognoscitur, velut singulorum aliorum præsidiorum. Verũ eius viri est, de quãtitate præsidiorum optimè coniicere, qui vires omnium quæ in arte sunt didicerit, memoriæ mandauerit, atq; diligentia omni adhibita sese in operibus artis exercuerit, vt Galenus præcipit secũdo de ratione victus in morbis acutis, & propterea idemmet Galenus, eodem secundo libro de ratione victus in morbis acutis, de quãtitate purgationis in pleuritide ita asseruit: Quibus igitur dare medicamentũ purgans quadrabit, his medicamenti tantum propina, quantum in plurimis mediocriter vacuari tum nouisti, tum sis expertus. Quo pacto ergo quis quantitatem purgantium medicamentorum optimè coniicere possit planè ostendimus: restat modo de tempore pauca disserere, quia ad rectè medendum plurimum temporis occasio confert,

teste Galeno primo de arte curatiua ad
Glaucōnē, circa principiū. Verūm cūm prae
omnibus cognitu sit difficilissima, vides ple
runque medicos, non vulgares modo, sed
praexcellentes aberrare, hanc enim prae
cipitem apud Hippocratem esse constat,
ac velut quantitas cuiuslibet est propria.
Sed cūm nihil proprium possit sermone
explicari, de communi tum quantitate,
tum temporis occasione scribere tentauī:
cum ad rectē medendū plurimum conferre
videantur, adeo enim vt diximus de mente
Hippocratis occasio non tantū purgātium
medicamentorum, verūm omniū ferē me
dicorum operationū, penes corpora huma
na momentanea, ac admodū praeceps est, &
angustissima, vt ob id difficulter sit cogno
scibilis, nec quisquam eam agnoscere valet,
nisi qui diu fuerit in hoc exercitatus, nā ma
teria, circa quam ars medica versatur, dico
corpus humanum, cōtinue fuit mutationi
bus, ac alterationibus, seu momentaneis, vt
ita dicā, transmutationibus obnoxium, facili
terq; non ab extrinsecis modò, verū etiā ab
intrinsecis causis alteratur: at vt vos iuuenes
studiosi plus aliquid, quā qui arte carent, de
tēporis occasione assequi valeatis, ad ea quae
communia sunt scribenda confugimus, erit
autem opportunum purgantis medicamēti
temp

tempus, quo rectè eo vti possumus, si materia turgeat confestim circa initia, prout decretum reliquit Hippocrates decimo aphorismo quarti libri, nam cum superabundantes humores mouentur, & per totum corpus deferuntur, nondum in aliqua parte firmati, natura ad eos expellendos irritatur, quare indiget aliquo auxilio, quo medio natura ipsa valeat hunc humorum motum ad aluum deducere, ac eos foras propellere, Vt autem hoc rite perficiatur, nullum aliud præstantius est, quam purgans medicamentum propinare: alijs aut robur virium dissoluetur, vel febris caliditas augebitur, aut timor adest, ne in aliquod princeps membrum decumbant hi qui per corpus vagantur humores. Sunt itaque mox à principio turgentes humores medicamento purgante educendi, si natura eos non valeat foras propellere. Quòd si non turgeant, sed aliqua in parte sint humores firmati, non opus erit circa initia purgante medicamento vti. Si quidem quæ Hippocrates dinumerat incommoda quarto de ratione victus in morbis acutis necessariò euenient, vt qui crudi sint purgationibus non cedant, hac de re idem Hippocrates iussit, eos medicari non debere ante concoctionem, si euinci ac superari ab ipsa natura posse cogita-

his: tunc enim præter id quòd purgationi
cédunt redundantes succi, naturam ipsam
habemus euacuationi adminiculantem. Si
quidem ea videtur post concoctionem hu
mores discernere, & demum eos expelle
re, vt superius diximus. Quòd si vbique lo
corum tum apud Hippocratem & Gale
num, cunctosque alios artis medicæ auto
res liquet, ipsius naturæ medicum imitato
rem esse debere: liquidò constat, eo tem
pore, quo natura superfluitates vtiliter ex
pellit, si imperfectè ipsa moueatur, purgan
tè medicamento medicum vti debere, ac id
quòd deficit supplere medicādo, vt ex vtro
que, noxii humoris euacuatio rectè fiat: na
tura quidem expellente, medicamento ve
rò attrahente, prout Galenus asserit in com
mento aphorismi vigesimisecondi primi
libri: Hinc patet, quòd cùm rarò humores
ab vna parte ad aliam transfluant, seu tur
geant frequentiusque quietem habeant, ac
in aliqua parte consistant, in qua toto mor
bi tempore concoquuntur, rarò in princi
piis vtendum esse purgantibus medicamen
tis (præcipuè si redundans succus valeat ab
ipsa natura concoqui ac euinci) at sæpe nu
mero & frequentius post concoctionem.
Est ergo princeps scopus, qui penes tēporis
occasionē purgantium medicamentorum
perp

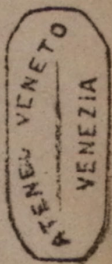
perpendendus est, ipsius morbi coniectio, si eius causa non turgeat, aut quid vis aliud nõ vrgeat. Aliud insuper æque præcipuum eodem Hippocrate autore aphorismo nono secundi libri est, purgandi corporis præparatio, propter quod verebatur ipse etiam in acutis passionibus medicinis purgantibus in earum principiis uti, quia non dabatur medico facultas ista præparandi corpora aphorismo vigesimo quarto primi libri: aliâs præparatione ipsa neglecta, si quis alui subductionem procurauerit, difficiles non sine torminibus, vertigine, fastidio, dissolutione ac difficultate purgationes venient. Quo autem pacto ac cū quibus purgandorum corporum præparatio procuranda sit, suprâ retulimus. Hæ ergo duæ præcipue cõmuniter penes tempus purgationum conditiones pensitandæ sunt, tam in præseruatione quàm in curatione si materia nõ turgeat, aut quidvis aliud non vrgeat, ut infrâ dicemus: at particularia, quæ medicum perpendere oportet, longè plura sunt, quæ cum à Galeno nono & vndecimo methodi mendendi, & eo commentario qui inscribitur quos purgare oportet &c. & libro de arte curatiua ad Glauconem primo, aliisque plerisque locis fusissimè tractentur, ea prætermittere visum est.

*Quæstio, an in principijs morbo-
rum materia non turgente
purgante medicamen-
to vtendum sit.*

QVAERET autem quispiam, an per-
petuò seruandum sit, quòd mate-
ria non turgente ea medicanda non
sit, neque in principiis, nisi post conco-
ctionem, ac corporum præparationem. Iu-
niores quidam artis medicæ, inque Gale-
ni ac Hippocratis doctrinà admodum eru-
diti ex eorum intentione, in plerisque lo-
cis, tueri conantur, nullo pacto ante con-
coctionem, ni materia turgeat, vtendum es-
se, in morborum principiis, purgante medi-
camento: etiam eo, ex quo materia diminui-
tur, quod quidem hodiernis tēporibus mi-
noratium, medicamentum appellant, il-
ludque cum autoritatibus tum rationibus
contendere non desinunt. At ipse, nonnul-
lis Hippocratis & Galeni autoritatibus, ra-
tionibusque impulsus, contra sentire cogor.
Verùm vt dilucidius rei quæsitæ veritas pa-
teat, primò quid sentiam propalabo: se-
cundo rationibus ac autoritatibus, quæ à
supra dictis in contrarium ducuntur, re-
sponsiones tribuere conabor. Quantū ad
pri

primum attinet, cū Hippocrate vigesimo-
quarto aphorismo primi libri dico, in mor-
borum principiis si vtendum sit medica-
mentis purgantibus, illud cum præmedita-
tione faciendū esse, diligenti videlicet exa-
minatione presertim siue ægroti præpara-
tione, siue recti iudicii expectatione, qui-
busdam eorum, vel omnibus simul appri-
me perpenfis, prout Galenus in commento
eiusdē aphorismi declaratum reliquit, non
enim periculum minimum est, vti purgan-
te medicamento in principiis acutorū mor-
borum, sunt enim purgantia medicamēta,
vt plurimum, potentia calida, febremq; au-
gent, vt idem Galenus eodem commento
optimè declarauit, & propterea quarto de
ratione victus in morbis acutis iussit, rē istā
secundum aphorismorum mentem definiri
oportere, scrutariq; quādo in principiis pur-
gatione vtendū sit, & quando morbi con-
coctio expectanda, hinc Hippocrates apho-
rismo vigesimo nono secundi libri decre-
tum reliquit, cum morbi inchoant, si quid
videtur mouendum, moue: cū verò cōsi-
stunt ac vigent, melius est quietem habere,
diligens ergo examinatio in morborum
initis à medico facienda est, si debeat, eo
tempore vti purgante medicamento, aut
non, quam diligētē examinationē, summa

tim

tim per capita in cunctis morbis faciendam præcepit Paulus, secundo de arte medica, capite secundo, nam si morbus ipse ex toto genere exitialis fuerit, nihil nec eo tēpore, nec alio mouere oportet, deplorati enim curandi non sunt, sed eis morbi finem prænuntiare licet, in quo enim desperata omnino salus est, imprudentis consilii fuerit, apud vulgum infamare præsidia, quæ multis fuere causa salutis: quam sententiam reliquit Galenus vndecimo methodi medendi: asseritq; ibi tempora, præsidiaq; his quos saluari spes est, scribere. Et insuper, si diligenti examinatione cunctorum, quæ oportet, rectum ac perfectum iudicium in morbo aliquo acuto expectatur, viresq; morbo præuale-re, eumque superare medicus minimè veretur, absque vlllo eius auxilio, præterquam conueniente ratione victus instituta, abstinendum à medicamento purgante, in eorum morborum initiis censerem, nam frustra id tentaretur, cum natura ex se absq; vlllo alio auxilio sufficiat vincere, longè enim præstantiorem esse salubrem victum vniuersum, quam medicinam, autor commentarii, quod præsagium experientia confirmatum inscribitur, circa finem scriptum reliquit: & libro de medicinis expertis competentum est, optime nos debere laudare vi-

rum, qui curat per cibum, quàm illum qui curat per medicinam, si quis autem velit huiusmodi causam discere, eodem loco reperiet. Pariter si morbus fuerit diutinus, nullo pacto in principio medicamento purgante utendum est, nam in longis morbis semper oportet expectare coctionem, ex sententia Galeni in commento prædicti aphorismi vigesimi quarti primi libri. Reliquum ergo est ut in his morbis acutis purgante medicamento, circa eorum initia, utendum sit, qui & si haud periculo vacant, tamen non sunt ex toto genere perniciosi: verum spes est, quod exonerata natura à purgante medicamento, quod relinquitur facilius poterit & concoquere & expellere quod concoquendum ac expellendum erit: at id, non nisi in principiis perficiendum esse censent tum Hippocrates, tum Galenus, priusquam robur corporis dissoluatur, vel febris caliditas augeatur, aut ad aliquod princeps membrum decumbant qui in corpore redundât humores: (præcipue si per corpus vagantur ac turgent) est enim eo tempore naturæ impetus, aut in toto corpore, vel saltem in partibus principalioribus, ad superfluatorum excretionem, quare iuuandus erit hic motus naturæ medicamento purgante, age igitur Hippocrates propterea in quorundam

dam morborum initiiis præcepit, debere vti medicamento purgante, nam eo neglecto, timor esset, ne vi morbi temporis processu robur corporis dissolueretur, vel febris caliditas augeretur, aut ad aliquod mēbrum princeps redundantes decumbant humores, vt disertissimè Galenus cōmento aphorismi decimi quarti libri declarauit. At quoniam in quibusdam morbis acutis, à diuersis causis hæc pericula impendunt, omnium voluit Hippocrates proferre sententiam: & cum nouisset præcipuam causam, propter quam in prædictis morbis ea nocumenta timenda essent, humorum turgentiam esse in his morbis, in quibus materia turget, illud primo ac præcipuè decretum reliquit aphorismo vigesimo secundo & vigesimo quarto primi libri: pariter cum non ignorasset ex aliis causis, licet non æquè vt ex prædictis, posse prædicto pericula in quibusdam aliis morbis imminere, ni in eorum principiis ægri purgentur, ne in necessariis in arte deficeret imò eam totam exigeret, iussit aphorismo vigesimo nono secundi libri, in reliquis acutis morbis, in quibus eadem pericula impendunt, circa eorum initia medicum debere vti aut venæ sectione, aut purgatione, prout morbus, ac eius causa expostularēt, verum cur illud in principio

cipio exequendum esse præcipiant aphorismo xxx. sequenti Hippocrates declarat. Galenus autem in cōmento prædicti aphorismi vigesiminoni, præter eam quam Hippocrates assignat, aliam addit causam, propter quam melius est circa quorundam morborum initia euacuare, nam minorem iam factam materiam, ait, facilius morbo consistente natura concoquere valet, vt autē cōctio citius eueniat, bonum est circa principia euacuare. Ex quibus Galeni verbis, facile quilibet percipere valet, ex eius mente, Hippocratem eo aphorismo aliorum morborum sententiam protulisse, quàm eorum quorum materia turgēt: cū turgens materia, nullo pacto, quoad turgēat, cōcoqui ab ipsa natura possit, nam quæ concoquuntur, quieti permittenda sunt, præcepto eiusdem Hippocrates ac Gale. libro secundo de ratione victus in morbis acutis, si ergo turgēs materia concoqui ab ipsa natura non valet, & propterea statim medicanda circa initia est: præcepto eiusdē Hippocratis, tum aphorismo xxxi. primi libri, tum decimo quarti libri, frustra Galenus retulisset, propterea circa principia euacuādum esse, quò minorem iam factam materiam facilius possit natura cōcoquere, cū cōcoqui ea non possit nec valeat. Ad hæc si sententia Hippo-
cra

cratis eodem aphorismo vigesimo nono, de turgente tantum materia verificaretur, superfluous siquidem fuisset aphorismus, cum id precepisset diserte vigesimo secundo aphorismo primi libri, & vigesimo quarto eiusdem ex Galeni mente, & decimo aphorismo quarti libri. Insuper si mens Hippocratis fuisset tantum, cum materia turgeat, aphorismum veritatem habere: cur nullam de turgentia mentionem fecit, prout in supradictis aphorismis, aut saltem, cur Galenus nec illud explicuit, prout disertissime explicuit in commento aphorismi vigesimi quarti primi libri, in quo Hippocrates ipse verbum nullum de turgentia fecerat, cum ergo nec Galenus de turgentia quicquam protulerint, audacter asserendum est, de aliis morbis eos voluisse intelligere in predicto aphorismo x x i x. quam de his in quibus materia turget, hi autem sunt, qui aut ex multitudine, aut prava humorum qualitate, aut in precipua aliqua parte fiunt, consentaneum nanque erat, postquam in his quoque verendum est, ne robur virium eis vigentibus dissoluatur, febrisque caliditas augetur, aut in aliqua parte principe decumbant redundantes succi, circa eorum morborum initia vacuandos esse, dico medicamento purgante, si morbus ex multitudine fiat,

fiat, aut propter aetatem, vel timiditatem, aut quiduis aliud, permittere se medico ad sanguinem vlllo modo detrahendum nolit aut valeat, præcepto Galeni quarto de sanitate tuenda, & quinto eiusdem, vel si exuperans quantitas fuerit, quæ purgatione auferenda sit, cùm non omnis venæ sectione auferatur, eo nanque neglecto, circa initia talium morborum, quisnam mentis compos, non verebitur in eius morbi incremento, aut summo vigore, vel virium dissolutionem, aut febris augmentum, vel in aliqua principe parte decubitus. Eadem quoque ratione si ex mala seu praua qualitate humorum redundantium morbi gignantur, & circa eorum initia quis purgante medicamento non vtatur, paria ac forte maiora pericula impendunt, ex eaq; citius robur virium dissoluetur, spiritus quidem primo & humores: secundo loco pinguedinem & carnes: tertio solida membra corrumpendo: & propterea Galenus nono methodi medendi, quod corruptum est, cùm id alienum à natura sit, mox auferendum esse præcipit, & libro quarto de sanitate tuenda asseruit, quod igitur omnino alienum est, nulla fieri ratione potest vt id naturæ suæ gratiam recipiat, sed educere id quàm primum est tentandum. Idem efficiet, si absq; nimia

multitudine, aut praua qualitate aliquis fucus circa quampiam principem partem, aut in earum aliqua decubat, quod si hæc tria, aut duo simul, hominem infestarent, purgationem circa initia præcipere quis vereatur? & propterea in horum morborum initiis purgante medicamento (licet materia non turgeat) vtendum esse censeo: velut in eis in quibus turget, cum eadem pericula impendant, aut forte in eorum aliquo longè maiora, & citius expectanda sunt, quæ omnia inspiciens Hippocrates in aphorismo xxi. superius allegato, purgationes circa initia præcipere voluit, simul atq; Galenus in eius commento, nam de turgentibus & prius loquuti erant, & posterius mentionem facere debebant, aphorismo videlicet decimo quarti libri. Ad hæc si de morbis in quibus materia turget, tantum aphorismus ipse intelligatur, ipsiusq; Hippocratis ac Galeni mens esset, in hisce morbis tantum vtiliter purgare, circa eorum initia præcipere: pugnancia utique assereret Hippocrates, namque secundo de ratione victus in morbis acutis, decretum reliquit in pleuritide, cum sub septo transuerso partes dolor infestat, ventrem vel nigro veratro, vel poplio mollire, cum hæc dolorem sedant. Sedant quoque & alia quæ expurgant medicam

camenta. At nemini dubium est, cum Hippocrates pro pleuritidis cura ad venæ sectionem seu purgationem deuenit, prius foementis vsum fuisse, pro materiæ eius in halitum digestionem: quibus si dolor non diminuat, non propter aliud id effici Galenus declarauit, in commentario primi textus eiusdem secundi libri de ratione victus in morbis acutis, nisi propter humorum redundantiam, quæ in toto corpore est: & propterea, corpus totum insigni aliqua euacuatione præuacuandū est, quæ in morbis acutis vt ipse asserit, aut per ventrem, aut per venæ sectionem fit. Ex quibus, tum Hippocratis tum Galeni verbis, liquet, in acutis morbis ex multitudine depēdentibus, absq; hoc quod materia turgeat, circa initia debere vt purganti medicamento, cum timor adsit eorum, quæ suprà retulimus, velut de pleuritide, in qua materia non turget, sed ex multitudine, seu humorum redundantia gignitur, Hippocrates ipse decretum reliquit. At dicet quispiam, propterea Hippocratem purgationem præcipere nam & in ipsa pleuritide materia turgens est, cui responsum volo, longè hoc ab Hippocratis Galenique mente abesse ac à veritate, nam humores turgere Galenus appellat octauo de compositione medicamento.

rum secundum locos, eos qui nondum firmam aliquam inclinationem ac stationem ad vnam partem habeant, & libro quos purgare conuenit, quibus medicamentis, & quando, ait, tunc humores turgere ac concitados esse, cum motu vehementi agitantur, ac ab vno loco in alium confluentes, hominem vexant, doloresque ac titillationem afferendo ægrum quiescere non permittunt, quod quidem secus esse in pleuritide, quis inquam non lucide inspiciat: est enim ea inflammatio succingentis membranae, in qua humor decumbit inclusus in vno loco, ac circumscriptus, non transfluens, veluti in inguinum inflammatione Galenus asseruit libro primo de differentiis febrium, & secundo de arte curatiua ad Glauconem, circa principium, inflammationem fieri dixit sanguine ad particulam aliquam vniuersim fluente, atque ob multitudinem ibi conculcato, qua de re nemo audebit humores in aliqua corporis parte firmatos, conculcatos, ac præter naturam detentos, cum ex eis aliqua determinata pars afficitur, asserere quod turgent: quinimò ipsis turgentibus de facto pugnant. Et si aphorismo vigesimo quarto primi libri, rarò iusserit in principijs acutorum morborum medicinis purgantibus uti, non propter aliud est, vt Galenus in eius

com

commento declarauit, nisi quòd omnia id generis medicamenta sunt potentia calida, febremq; augent. At nostris temporibus, nonnulla eius generis reperiuntur, & remissè calida, & frigida, quæ febrem augere non valent, ac ab Hippocrate, si superstes esset, minimè damnarentur, & propterea cum tale non afferant nocumentum in febribus, vitanda non sunt, vbi eis vti oportet. Sunt præterea corpora adeò ingluuiosa, ac eo mala victus ratione hisce temporibus vtuntur homines, vt si eos circa initia acutorum morborum, qui ex multitudine, seu praua qualitate aut in aliqua præcipua parte fiant, non purgabis, verendum sit, vt diximus, ne eorum vires vi morbi dissoluantur, aut in aliqua parte principe, qui in eorum corporibus redundant succi, præcipuè si vitiosi fuerint, protinus decumbant. Præterea idem Galenus in pestilenti aëris statu, corpora in quibus superfluitates redundabant, sanabat purgationibus, nulla quidem concoctione præcedente, vt ipse testatur primo de differentiis febriū, & quinto methodi medendi asseruit, ex pestilentia propterea fuisse quosdā faciliè sanatos, quod præexiccato his repurgatumq; totū corpus fuerit, quippe cum & vomuerint ex his nonnulli, & omnibus venter profluxerit.

Qua de re non verendum est, in eorūdem morborum initiis vtendum esse medicamēto purgante, præcipuē cum valde periculosi sint, atque admodum mortiferi: & ni taliter eis circa initia succurratur, natura prorsus succumbet, prout optimē Galenus declarauit in commento x i i i. aphorismi secundi libri. Vtendum est ergo medicamento purgante in aliorum morborum initiis in quibus (& si materia non turgeat) aut multitudine, aut mala qualitas manifesta, seu occulta, vt in nonnullis putridis febribus est, aut circa aliquod princeps membrum decumbit, prout Hippocratis & Galeni autoritatibus optimē, ac nonnullis rationibus superius demonstraui. Et scilicet illud experientia comprobare, ipse, qui sexdecim ferē annos, medendis ægris vacauit, adeo nullum ex huiusmodi purgationibus in prædictis morbis, si quid aliud non prohibuit incommodum reperi, quod maximum perpetuo commodum eis comparauit, præcipuē in putridis ac malignis febribus, quæ saltem citra inflammationē ex putredine ortum habēt. Nec minus illud expertus sum, in maximis doloribus, nulla concoctione præcedente, præcipuē ventriculi & intestinorum, adhibito prius diligenti examine, quod purgatione et non sanguinis missione indigebāt,
pur

purgans propinando medicamentum, & si eius materia minimè turgeret, ex quo maximam perpetuò vtilitatē aegro adeptus sum: instructus si quidem à Galeno in commento x x i i aphorismi primi libri. At quoniam in morborum initiis purgantia medicamenta adhibenda esse diximus, non de momentaneis, & absque latitudine eorum initiis, intelligendū esse velim: sed de eis intelligendum est, quæ partes sunt totius morbi, præfiniunturq; à manifestis ac perfectis signis concoctionis, de quibus Hippocrates intellexit aphorismo vigesimo nono secundi libri, prout Galenus disertè exposuit libello de totius morbi temporibus, vel de principio intelligendum est, vt Galenus intellexit in commento aphorismi vigesimi quarti primi libri, vt se extendit ad primū, vel secundum diem. Illud quoque vel me tacente vos percipere velim, cum hic de purgante medicamento mentionem fecimus, de eo quod per aluum seu inferiorem ventrem & non per alias corporis partes, quocunque modo redundātia excrementa purgat, intelligendum est: quod quidem quid sit, supra definitum est. Restat modo cū ad auctoritates quibus iuniores isti medici suā haresim tueri conantur respondere: tum eorum rationes diluere.

PRIMA, quam in medium afferunt autoritatem, Hippocratis est libro de medicamentorum facultatib. vbi habet, quod his qui validis ac magnis febribus corripiuntur, medicamenta purgantia danda non sunt. Cui responsum sit, me nunquam precipere, ea medicamenta purgatoria, in morborum initiis, quæ vsu erat tempore Hippocratis, erant nanque ea valde calida, & propterea, non tantum in magnis febribus, verum & æstiuo tempore, sub cane & ante canem, ab Hippocrate erant interdicta, nam in febribus, præcipue magnis, necessum erat ab ignea eorum caliditate eas augeri, velut æstiuo tempore naturam ab hisce medicamentis purgantibus adeo ledi, vt non valeret eorum acritudine ferre, vt dilucidè Galenus declarauit in commento vigesimi quarti aphorismi primi libri, & quinti quarti libri. Verum ea approbo, quæ adeo aut remissæ sunt calida aut frigida, & si calida sint adeo à frigidis, & cum frigidis sint quodammodo alterata, & permixta, vt febris caliditatem augere non valeant, huiusmodi autem generis sunt manna, cassia fistula, tamarindi, succus rosarum vel violarum, aut aqua in qua ea diluta seu infusa fuerint, myrabolanorum nonnulla genera, rhabarbarum in aliqua frigida aqua infusum, ac cum præ-

di

dictorum aliquo permixtum. Quod quidem (licet ab aliquibus valde improbetur) perpetuò ipse in morborum initiis, in quibus oportet, præcipue in putridis ac malignis febribus, ut edum censeo, ac consulo: est enim purgans absq; violentia, cuiuslibet magni excessus expers, nisi quòd calidum est & siccum: at mixtione & infusione aliorum infrigidantium id corrigitur adeò, ut ab eo febris non augeatur, ab eoq; præter purgationē illud habetur, quòd nec ventriculo, aut alicui alii principi membro nocuum aliquod cõparatur, prout à quibusdã describitur, ac experientia compertum est: quin potius prædictæ partes ab eo roborantur, sua adstringendi vi qua pollet, nec eius purgandi vis ex infrigidantiũ mixtione labefactatur, aut imbecillior redditur, ut quidam male sentiunt, nam à tota substantia, & non quia calidum purgat, velut nonnulla alia medicamenta purgantia. Insuper & trífera est, quam persicam nominamus, ac ipsum diacatholicò inter cõposita phar-maca, hæc sunt ea purgantia medicamenta quæ aut frigida sunt, aut modicè calida, præsertim si cum frigidis misceantur, quibus cum febris ipsa non augeatur, ubi oportet, in morborum initiis salubriter purgare præcipimus: nec Hippocrates ipse, si nouis-

set ea, damnaſſet vtique, cū ex eis febris (vt diximus) nō augeatur, maximumq; ægris paretur commodum : nam ſi Hippocrates & Galenus ſua tempeſtate in quorundam initiis morborum acutorum purgantia medicamenta quæ calida & acria ſunt, propinabant, non verentes quod febribus comparabatur detrimentū pro maiori vtilitate percipienda ex humorum videlicet noxiorum euacuatione: quanto magis quæ ſupra notauimus cū tali periculo vacent, nō prohibuiſſent, imō ſæpius vti iuſſiſſent.

SECVNDA Hippocratis autoritas eſt quarto de ratione victus in morbis acutis, quæ talis eſt. Quibus principio vrinæ & nebuloſæ & craſſæ exiſtunt, hos annuentibus ex cæteris purgare conuenit, quòd ſi vrinæ inter initia tenues fuerint tales non purgabis, at ſi videatur clyſterem exhibebis. Cui reſponſum volo, primò Hippocratem his verbis velle, cum vrinæ tenues fuerint, inter initia, ſi quid aliud non vrgeat, ac concoctio in futurum expectabitur, tales non purgabis, nec ego contrarium ſentio: at ſi multitudo, mala qualitas, vel locus inſter, hos purgare cōſulo, nam ex noxiorum humorū euacuatione, maior fiet vtilitas, quàm id quod poſſit expurgante medicamento, ſequi detrimentum: de quibus morbis nequa

quaquam Hippocrates ibi intelligere voluit. Ad hæc eo loco per morborum initia noluit intelligere de eis, quæ totius morbi sunt pars vna, quique præfiniuntur à manifestis ac perfectis indiciis concoctionis, hoc autem eius verba ostendunt, cū dicat, **Qui** bus principio vrinæ & nebulosæ & crassæ existunt: per quas vrinas, eas Galenus intelligit, quæ albas habent nebulas, quæ concoctionis notæ existunt, hæ autem concoctionis notæ, seu albæ nebulae, in morborum principiis apparere nō possunt, sumpto principio, prout vnū est de quatuor morbi temporibus, vt patet Galeno tum in commento duodecimi aphorismi primi libri, tum libro primo de crisi bus, pariter in commento vigesimisecondi aphorismi quarti libri, circa finem, asserit semper in morbi principio esse signa cruditatis: sed per principium primos dies ægritudinis intelligere voluit, quos primus præfinit quaternarius, quod autem principium possit hoc modo sumi, patet Galeno libro primo de crisi bus. Iubet ergo Hippocrates, in primis morbi diebus eos purgari debere, quibus vrinæ & nebulosæ & crassæ existunt: tanquam transacto vniuersali principio, ac concoctione præcedente, quibus autē circa primos dies tenues fuerint vrinæ tanquam summe crudo existen

stente morbo, iubet non purgare: sed concoctionem expectare, eorumque corpora quieti permittere, vngere, & æqualiter contere, quo possit natura facilius concoquere. Imò hæc sententia attestatur sententiæ secundæ partis aphorif. x x i x. secundi libri dicentis, cum verò consistunt ac vigēt, melius est quietem habere, quo enim tempore natura concoquit, aut vacare concoctioni debet, superfluum est euacuare: imò concoctioni vacare debemus, & post concoctionem euacuare, si à natura nō iudicetur, aut iudicata fuerint integre quæ concocta sunt. Et si cruditatis indicia in morborum initiis apparere possint, imò perpetuò appareant, vt superius diximus, tamen Hippocrates in textu præallegato quarti de ratione victus in morbis acutis, de principio non loquitur, vt est vnum de quatuor morbi temporibus: aliàs, cum ipse asserat, quibus principio vrinæ & nebulosæ & crassæ existunt &c. falsum esset, quod Galenus asserit, semper in morbi principio esse signa cruditatis: & quòd perfecti principii manifestum & firmum est signum, coctio manifesta, vt patet apud eum libro primo de crisibus. Nec cōsonum est, in vno eodemque textu nos instruens, quando purgare conueniat, & quando non, diuersa ratione de

de principio loquutum fuisse, at vt ego sentio, talem Hippocrates voluit proferre sententiam, in quibus circa initia, hoc est primos morbi dies, transacto tamen vniuersali principio, vrinæ crassæ & nebulosæ existunt, (quoniam concoctionis notæ sunt,) cæteris annuentibus, purgans medicamentum propinandum est: quibus verò circa primos morbi dies, vrinæ fuerint tenues, quia cruditatem summam indicant, morbi hi purgandi non sunt, sed quieti permittendi &c. hoc est naturæ pro morbi concoctione auxiliandum est, si eum concoqui posse sperabis, ita quòd Hippocrates velit interdicare purgationes, in primis diebus eius ægritudinis, in qua summa inest cruditas: cum si eo tempore, quo natura vacare concoctioni debeat, purgans adhibebis medicamentum, præcipuè si summè crudus sit morbus, præter id quòd ab eo æger non iuuabitur, maximo erit impedimento, nempe corpus vehementer mouens, ac humores agitans, concoctionem impedit, at si adiuuanda erit natura, aliquibus externis auxiliis, ea esse debent quæ coctioni opitulantur, & hoc modo Hippocratis auctoritas erit extra propositum. Vel si forte eius auctoritas de principio vniuersali morborum esset intelligenda, quod expresse ne-

ga

gamus, dicendum erit, Hippocratem prohibere purgationem, quibus inter initia morborum vringuerint tenues, hoc est in quibus summa inest cruditas: & hoc modo illud exponit Galenus in cōmento sequentis textus, in quibus morbis neque ipse in morborum principiis purgans medicamentum exhiberem, sunt nanque hi ex crassis, frigidis, ac lentis humoribus: quales sunt suapte natura, pituita, & nigra bilis, in quibus semper oportet coctionem expectare, velut tenues si fuerint & aquosi, inter initia euacuandi sunt, decreto Galeni libro quos purgare conueniat &c. & si supra retulimus hos quoque concoquendos ac preparandos quodāmodo esse, cū in aliqua parte fuerint firmati: illud profectō intelligendum erit, vbi ipsa natura valeat eos concoquere ac euincere, secus autem vbi non valeat.

TER T I A Hippocratis autoritas est, quarto de ratione victus in morbis acutis, quæ talis est, quicumque autem ea quæ inflammantur, statim morborum inter initia, medicamento soluere conantur, hi non solum ab intensa inflammataque parte nihil adimunt, cū non cedat obsequaturque; quæ adhuc cruda est affectio, verū quoque & quæ morbo aduersa & sana sunt, absumunt contabesciuntque; ductoque ad imbecil

becillitatem corpore morbus superior euadit, qui ubi morbus vicerit, remedium non habet. Cui auctoritati, si quispiam Hippocratis & Galeni verba in eodem textu ac præcedenti inspiciat facillimè respondere valet, nam cum Hippocrates in præcedenti textu catalogum conscripisset omnium præter naturam affectuum, pro quorum curatione sanguinis missione ac purgatione indigebant, venæq; sectio purganti medicamento erat præferenda: sancissetq;, post sanguinis missionem, purgans medicamentum porrigendum esse, mox in præallegato textu subdit, quod si quis relicta venæ sectione purgatione inter initia eorum morborum utatur, ea incommoda quæ ipse narrat, necessariò expectabit, nam in his priusquam sanguis mittatur, purgationes interdicare oportet, prout optimè Galenus in fine commenti illius textus declarat, hancq; fuisse Hippocratis mentem in textu superius ducto asserit. Hinc in expositione eiusdem textus rectè ait, ad sanguinis missionem propius deuenire præcipit Hippocrates, ubi vitiosi aliqui humores in partem aliquam confluant atque in ea aceruentur: demùm cōcludens asserit, in tota dictione Hippocratem præcipere ad sanguinis missionem esse veniendum, deinde
ad

ad medicamentum, aliàs prædicta incommoda quæ ab ipso narrantur absque dubio ægrise euenient. Erit ergo hæc Hippocratis autoritas extra chorum, cùm nos purgationes inter initia non his morbis adhibendas esse, quibus præferenda est venæ sectio, ea neglecta, præcipimus: sed eis, quibus aut tantùm purgatio confert, aut si vtrunque auxilium competit, ipsa venæ sectio prius fuerit exhibita, non enim nos præterit, Hippocratem hoc loco, ac Galenum sexto de morbis vulgaribus, præcipere, quòd si vtroque auxilio quispiam indigeat, à venæ sectione incipiendum sit, idque notissimum esse retulit. Quòd autem hæc fuerit mens Hippocratis, licet ex Galeni verbis in eiusdem textus expositione admodum liqueat, si quis tamen rectè inspexerit eiusdem Hippocratis verba, libro secundo eiusdem de ratione victus in morbis acutis, facillè percipere valet, nam pugnantia vtique assereret, si hic voluisset in cunctis inflammationibus inter initia medicamēta interdiceret, cū ipse met dolore partes sub septo transuerso infestante in pleuritide, circa initia, purgationem & non venæ sectionem præcipiat, eodem loco secundi de ratione victus in morbis acutis. At si pleuritis ipsa, inflammatio est succingentis membranæ, cui venerit in
du

dubium, Hippocratem vno loco in inflammationum initiis purgantia medicamenta damnare, & alio loco tanquam vtilia precipere, & ita pugnancia assereret. Quod si simpliciter de cunctis inflammationibus Hippocrates sermonem protulisset, dānassetq; in earum initiis purgantia medicamenta (quod tamen pro falso habemus) quis nam negaret in eorum morborum initiis, qui aut à multitudine, aut à mala qualitate dependent, eorumq; causa in aliquo loco citra phlegmonem acervata ac firmata, & praesertim in quibusdam putridis ac malignis febribus, purgationes ipsas, cum ex eis ea pericula quæ in inflammationibus ab Hippocrate narrantur non imminuant, causa ipsa non adeò valenter inclusa ac circumscripta, vt purgationibus omnino non allequatur, velut in inflammationibus tenaciter non detinetur (de quibus Hippocratis sermo tantum ibi est, videlicet de inflammationibus ipsis) quod autem putridus humor in vna quapiam parte citra phlegmonem contineri possit, ac veluti in foco quodam principium febris esse, patet Galeno libro vndecimo methodi medendi.

AD QVARTAM Hippocratis auctoritatem, quam in medium afferunt, & est aphorismus vigesimus secundus primi li.

bri, concocta videlicet medicari &c. ex his
quæ supra retulimus, facilis est responsio. Nā
licet Hippocrates in ea sententia, purgatio-
nem præcipiat in initiis morborum, in qui-
bus materia turget, tanquam in his in qui-
bus præcipuè exhibenda sit non tamen ne-
gat, in initiis aliorum quoque morborum,
in quibus medico mouere videtur, seu pur-
gare, purgatione uti: in quibus & si materia
nō turgat, superari tamen ac euinci ab ipsa
natura non valet: imò ni medicus ei circa
initia opem ferat, prorsus superabitur: vt pa-
tet aphorismo vigesimonono secundi li-
bri: nec dictæ sententiæ sibi ipsis aduersan-
tur, imò ambæ veritatem obtinēt: nam ea-
dem ratione, vt diximus, qua turgens mate-
ria in morborum initiis euacuanda est: in
quibusdam aliis morbis, in quibus eadem
pericula impendunt, verificari debet: in his
videlicet, quos supra narrauimus, de quibus
voluit quoque Hippocrates ipse sententiā
ferre eodem aphorismo vigesimonono se-
cundi libri: cū ibi de turgentia verbum
nullum nec Hippocrates nec Galenus in
commento faciat: non sunt ergo dictæ sen-
tentiæ vna, nec sibi inuicem aduersantur,
quare ambæ sempiternæ veritatis. Paremi-
tudinem quoque in Hippocratis apho-
rismis est inuenire: nam in eodem aphorif-
mo

no vigesimo secundo primi, concocta medicari precipit: at aphorismo nono secundi libri iubet, vbi quispiam corpora purgare voluerit, ea prius præparanda esse: non est idem concoctio & præparatio nõ sibi ipsis aphorismi isti aduersantur, quare ambæ sententiæ veræ sunt. Ad hæc non est dicendũ, Hippocratem prædicto aphorismo vigesimo secundo primi libri, quæ fieri non valent, præcipere. Cũ ergo nec in morbis, qui à multitudine fiunt, nec in his quæ à mala seu praua qualitate dependent, aut in valde periculosis locis gignuntur, natura ipsa eorum causas concoquere valeat, ni prius ab ea, qua premitur velut sarcina quadam, purgante medicamento leuetur, quin potius succumbet, nec prorsus eosdem morbos superare valebit: consonũ est, in eisdem morbis aphorismum veritatem nõ habere, cũ dixit concocta medicari, nec de eisdẽ morbis Hippocratem voluisse proferre sententiam, sed tantũ de his, quorum materia à natura ipsa concoqui ac euinci possit.

IN SVPER quandam afferunt Galeni autoritatem, quarto de sanitate tuenda, quæ incipit: at si in eodem homine reliqua eadem sint, cæterum in lapsa corpore sanguis bonus exiguus sit, crudi humores plurimi, huic nec sanguis mittendus, nec alui deie-

ctio &c. Cui responsum volo, primò Galenum eo loco non de morborum curatione, sed spontanearum laesitudinum loqui, in quibus corpora nondum sensibiliter laesa sunt, nec à solitis muniis impedita: nos autem perpetuò de ipsorum morborum curatione verba facimus. Secundò quis non percipiat, eam auctoritatem extra propositum esse: cum Galenus supponat, in eodem homine sanguinem bonum exiguum esse, crudosq; humores plurimos: quo casu nec ipse sanguinem mittere, aut purgare auderem: imò præcepto eiusdem, libro duodecimo methodi medendi, in crudorum humorum copia, præcipuè cum oris ventris offensione, nec sanguinis missionem, nec purgationem præciperem, cum eas non sustineat: nec ferant: tertio quis adeò imbecillis erit ingenii, ut non percipiat Galenum, per crudos humores plurimos pituitosos voluisse intelligere: cum paulò superius dixisset, vno vocabulo appellare licere, vel crudum succum, vel pituitam, quæ ex nondum perfectò sanguine gignitur: eiusque innumerae sunt particulares differentiae, ut ipse retulit. Cum ergo multa copia crudorum humorum, hoc est pituitosorum, in aliquo reperitur corpore, sanguisque in eo bonus ac exiguus sit: nulli in dubium veniet, nec sanguinem

guinem mittendum esse, nec aluum deiciendam: at si tenues & biliosi fuerint, inter initia euacuandi sunt, eiusdem Galeni præcepto, libro quos purgare oportet &c. præcipuè si eorum multitudine, aut praua qualitate, concoqui ac euinci ab ipsa natura non valeant.

A L I A autoritas est Galeni eodem libro, Quos purgare conuenit, quæ talis est: qui verò humores aliqua parte corporis confederunt, neque vlllo alio auxilio, neque medicamento prius mouendi sunt quam concocti fuerint: cui breuiter dicamus, verum esse quod Galenus præcipit, si humores qui in aliqua parte fixi sunt, crassi, frigidi, ac viscidi fuerint, non autem, si tenues & biliosi, eorum multitudine, seu mala qualitate, aut utroque modo infestantes: qui verè crudi appellari non possunt, velut nec propriè cocti, cum à natura fuerint euicti. Vel clarius dicendum est, Galeni sententiam veram esse, cum medicus certò sciat, naturam eos succos, qui in aliqua parte fixi sunt ac confederunt, posse & valere concoquere, seu euincere. hi enim neque vlllo alio auxilio, neque medicamento prius mouendi sunt, quam concocti fuerint, segregati, ac præparati, ut supra, cum de digestionem, concoctionem, & præparationem verba fecimus ostensum est:

at si percipiat, artificiosa quadam coniectura, naturam ipsam prius succumbere, quam eos succos concoquere possit, nullus equidem verebitur, eos in morborum principio purgare, Hippocratis oraculo instructus, cum morbi inchoant, si quid videtur mouendum, moue: tales etenim purgationes, non tantum ut isti asserunt, concoctionem non impediunt, imò ipsi opitulantur, ex Galeni mente in commento prædicti aphorismi vigesiminoni secundi libri: & si naturam eo tempore non admodum euacuationi adiutricem habemus, maius tamen ex hisce purgationibus, quibus & quando oportet, noxiorem humorum euacuatione ægris commodum comparatur, (cum ex hoc mortem euitemus) quam incommodum, ex aliquorum fortè bonorum succorum simul educatione: & si Galenus libro primo de arte curatiua ad Glauconem, in exquisita tertianæ febris curatione, parum purgantia medicamenta probaret, licet & hæc quoque probet, non propterea dicendum erit, purgationes eas non esse probandas, in prædictorum à nobis morborum aliquo: hæc etenim febris ad summum in septem periodis præfiniri solet: causamque eius natura ipsa, præsertim si à medico parum fuerit adiuta, facile & concoquere, & separare, ac expellere po

re potest: quorum neutrum perficere valet in prædictis morbis, si ea circa eorum initia, cum oportet, purgante medicamento non exoneretur. At innox obiiciunt dicentes, si non tantum in morbis, in quibus materia turget, verum & in his, qui ex multitudine, aut mala qualitate. aut loco aliquo satis periculoso fiunt, utendum sit circa initia medicinis purgantibus: non raro, ut Hippocrates præcipit aphorismo vigesimo quarto primi libri, sed crebro eis uti debemus, cum sapissime hi morbi gignantur. Dicimus nos, raro, imò perquam rarissime, in principiis morborum acutorum eis medicamentis purgantibus uti debere, quæ tẽpore Hippocratis usu erant: cum ea valde calida existentia, propterea febrem augerent: hanc enim causam reddit Galenus in commento prædicti aphorismi, cur raro utendum sit in principiis acutorum morborum medicamentis purgantibus. At si talia reperiantur, ut præter id quod febrem non augeant, foeliciter purgarent: ut sunt nonnulla nostris temporibus approbata, ac experta, de quibus supra mentionem fecimus: nesciò cur eis utendum non sit, in his acutis morbis, quos supra narrauimus, cum tale nocumentum non inferunt, vana est ergo hæc eorum ratio.

ALIA ratio est, quod medicamentum materiam diminuens, cum imbecille admodum sit, atque adeo crudis humoribus ac copiosis existentibus, eis praualeere non possit, aliàs à debiliore in fortius fieret actio, quod naturæ impossibile est, ideoque illos tantum mouet, & non educit. Cui dicendum erit, nos non adeo imbecille medicamentum purgās, in morborum initiis probare, vt aduersus copiosos humores praualeere non possit: verum adeo valens sit, vt humoribus ipsis praualeere possit, ac eorū partem aliquam purgare: nec adeo crudis ac copiosis succis existentibus illud præcipimus, cum hi vt diximus perpetuo, prius concoquendi & præparandi, ac demum purgandi sunt: verum in his crudis ac copiosis humoribus, inter initia illa probamus, qui non vere crudi, sed quia nondum eucti ab ipsa natura sunt impropiè crudi appellari merentur, vt est ipsa flaua seu pallida bilis: nec dicendum erit aduersus eos quoque, si copiosi sint, medicamentum praualeere non posse: nam vt asseruimus, licet hoc medicamentum minoratiuū ac diminuens esse debeat, tamen artificiosa quadam coniectura tanta quantitas adhibenda erit, quanta possit aduersus eos humores praualeere, ac eorū partem aliquam educere, eam videlicet quam
prom

promptius & expeditius educere valet, cum non æqualiter, & eodem tempore in totam redundantis humoris molem agat: quod quidem medicamentum materiam diminuens, vtero gerentibus si febre corripiantur ex vitiosis succis, Galenus in commento aphorismi quinquagesimi quinti quinti libri approbare cuiq; liquet. Insuper medicamentum ipsum purgans, efficacius ac valentius est, vt trahat quàm trahatur, aptiora enim ac ad hoc efficaciora sunt purgantia medicamenta autoritate Galeni tertio de simplicium medicamentorum facultatibus, & cum ait, esse impossibile, vt à debiliori in fortius fiat actio, miror equidem tantum virum, cum Galenus tertio de simplicium medicamentorum facultatibus velit, quòd minus calidum à magis calido, calidius euadat: & quòd magis calidum, à minus calido contra afficiatur: & libro tertio de temperamentis ait, acutissimum ferrum manifestè obtusius fieri, si toto die ac nocte mollissimam ceram incidat: vt quòd patiat ab ipsa cera: agit igitur id quòd debilius est in id quòd fortius, Galeno autore in prædictis locis.

A L I A eorum ratio est, quòd si cum crudi adhuc sunt humores, eos purgatione dimouere tentes, nihil auxilii à natura expe-

ctes: cum ipsa post concoctionem secernat, ac post secretionem excernat, vt patet Galeno in commento aphorismi vigesimise- cundi primi, & quarti libri. Cui rationi ex prædictis responsio patet. Nam licet parum admodum ipsam naturam adminiculatam habeamus, cum non nisi irritata à purgante medicamento auxilietur, tamen ex horum humorum purgatione, in prædictis morbis vbi oportet, maius sequitur commodum, cum mortem euitemus (quæ quidem ea ne- glecta euitari non posset) quàm in com- modum, quia à natura parum aut nihil au- xilietur, seu quia quorundam forte bono- rum humorum simul cum eiseductio fiat.

INSUPER asserunt, aliam noxam ad huiusmodi purgationes necessariò sequi, cum iudicationes concoctionesq; ab eis im- pediantur, cæteraq; naturæ auxilia tollan- tur: illudq; probare tentant, autoritate Hip- pocratis quarto de ratione victus in morbis acutis. Cui pariter ex prædictis liquet re- sponsio: nam eo tempore purgationes, iu- dicia, ac concoctiones perturbant, quo na- tura ipsa maximè concoctioni vacat, ac iu- dicia têtat: at cum in initiis morborum nec iudicia nec perfectæ concoctiones ab ipsa natura fiant, ea à purgantibus medicamen- tis perturbari ac impediri non possunt: quin
imò

imò valde opitulantur, dicente Galeno in
commento aphorismi vigesminoni secun-
di libri vt concoctiones citius eueniant, me-
lius est circa principia euacuare, quo mino-
rem iam factam materiam facilius possit na-
tura concoquere: morbo autem consisten-
te, cum iam natura concoquit, superfluum
est euacuare: qua de re valde absurdum est,
ac Galeni dictis maximè pugnat, dicere, pur-
gationes in morborum initiis (cum medi-
co videantur) coctiones ac iudicationes im-
pedire: & si Galenus in commento præalle-
gati textus, quarti de ratione victus in mor-
bis acutis dicat, purgationes contrarias exi-
stere coctioni humorum, intelligendū est,
si propinentur eo tempore, quo natura ma-
ximè concoctioni vacat, id autem est trans-
acto vniuersali principio: nam eo tempore
ab his motionibus, quæ à pharmaco sunt
cessare debemus, præsertim in summo vi-
gore, cum corpus vehementer mouentes
frangant, exemplo assumpti atque deuorati
in ventrem alimentis, quod vt optimè con-
coquatur, à cæteris motionibus cessare cor-
pus debet, vt soli cōcoctioni vacet, & si im-
becillis fuerit facultas concoquendi, eo tem-
pore aliquo externo auxilio iuuanda est,
vt Galenus eodē loco præcipit. Vel dictum
Galenī veritatem habet in morbis, in quibus

bus summa inest cruditās, vt ipse exponit in commento præallegati textus: in quibus nec ipsi, nisi post concoctionem ac præparationem, purgationē probamus, cūm fiant hi ex frigidis, crassis, ac lentis humoribus, vt diximus. At si quis aliter eius dicta exponere tentabit, cūm in commento aphorismi vigesimoini secundi libri contrarium sentiat, in eius dictis pugnantiam soluat Apollon: quanquā Galeni dicta aliter intelligere seu exponere deprauati sensus ac intellectus sit.

ALIAM quandam rationē in medium afferunt, quæ talis est: si in initiis febrium purgantia medicamenta exhibentur, aut febres ipsæ sunt diutinæ aut acutæ: si diutinæ, per concoctionem aut per abscessum finiunt: quare non medicamentis purgantibus, præcipuè in initiis, curari debent. Si acutæ licet excretionibus finiant, illud tamen multis modis esse poterit, aut sanguinis è natibus fluore, aut sudoribus, vel vomitibus: paucae verò sunt, quæ per ventris solutionem iudicantur: cūm itaq; raro natura in febribus & acutis aliis morbis, ventris deiectionem efficiat pro eorum curatione raro etiam hanc ipsam purgantibus medicamentis medicus procuret: qua de re noxiū est, febres ferè omnes alui deiectione

nibus perfanare velle: hæc ipsi: At nos facillimè respondemus, asserentes, in principiis diutinarum febrium nunquàm vti debere medicamentis purgantibus, vt sæpius diximus: In acutis verò, in quibus aut multitudo, aut mala qualitas, vel locus instat, & si natura per alui excretionem eas non finire debeat, tamen vtendum esse medicamentis purgantibus (eò magis, si soluenda erit febris ipsa per alui deiectionem) nam licet iudicium per alias corporis partes futurum sit, vt illud celerius ac promptius ab ipsa natura fiat, eo tempore quo decet, optimum erit ipsam exonerare, illudq; non nisi in principiis: alleuiata enim natura ipsa, valentius poterit per quamcunque viam iudicia procurare: quæ tamen nunquàm in morborum initiis criticè procurat. Nec nos per hæc medicamenta purgantia omnino febres ipsas perfectè perfanare intendimus, sed naturam ipsam, vt retulimus, per ea alleuiare, quo magis possit ac vehementius causam morbi aggredi, eamq; superare, ac per quamcunq; regionem sibi magis conuenientem euacuarè. Impedirentur autem iudicationes ex alui deiectione, per purgans medicamentum; si eò tempore quo natura iudicat, propinaretur: absit tamen vt illud præcipiamus: scimus enim hoc Hippocratis sententiis aduer-

sari

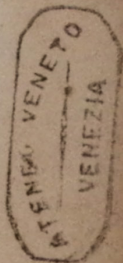
sari aphorismis x x. & x x i. primi libri:
procuramus autem præcipuè ventris deiectionem, cum hæc vniuersaliôr sit ac expectitius in cunctis talibus, salubriusq; à nobis perfici queat. Quod verò de febre pestilentiali asserunt, cauendum videlicet esse, ne per aluum medicus euacuet, quòd is motus naturæ instituto ex diametro pugnet vtpote quæ venenatos humores non per aluum, sed per cutem potius excernere studet, quapropter medicus motum hunc per ea quæ sudorem eliciunt adiuuabit, & non per alui deiectionem: eadem quidem via refellitur: nam licet, quo tempore natura in febre pestilentiali per cutem excernere studet, medicus per eandem viam adiuuare debet: illud tamen efficiendum erit, eo tempore, quo natura criticè expellit. Illud autem esse non poterit, ante secretionem ac cōcoctionem: at neutrum istorum in earum initiis natura ipsa criticè perficere tentat, teste Gal. in cōmen. x x i. aphorismi quarti libri, vbi habet: quòd quando aliquis incipit morbus, si quid excernitur nihil tunc excernitur naturæ ratione: sed sunt omnia hæc casus præter naturam earum, quæ sunt in corpore dispositionum: quo enim in tempore à causis morbum facientibus natura grauatur, adest autem cruditas humorum, tunc aliquid bene

bene euacuari est impossibile: hæc ille, purgationes ergo in initiis febrium pestilentialium exhibitæ, non tantum naturæ opus, non distrahunt, atque impediunt, imò eam summopere adiuuant: cum nec ipsa eo tempore ad partes cutis expellat, & si expellit illud erit symptomatis ratione, & propterea purgationem non impediet: neque tunc per eam viam iuuanda est, cum in medicamentis talia educere oportet, qualia sponte prodeuntia vtilia: quæ verò contrario modo prodeunt, cohibere oportet Hippocratis decreto, secundo aphorismo quarti libri Proinde in eis quoque febribus, in quibus crisis omnino ad partes cutis expectanda est, velut in his affectibus, quos medicorum vulgus variolas & morbillos appellant, circa initia, priusquam apparere cœperint, si ad modum multa vel vitiosa materia videatur, vt à natura ipsa superari ac euinci non possit, cunctis purgationi consentientibus, purgare medicamento audacter censeo, eorum aliquo, quæ supra approbauimus: cum ex eo non modo nullum sequetur incommodum, imò natura ipsa exonerata, promptius & expeditius crisin aggredietur & perficiet. Sed statim instabunt, si naturam in morborum initiis aliquid bene euacuare est impossibile, ergo & medicum. Huic au-

tem responsum sit, quòd licet natura id eo tempore criticè non tentet, tamen cùm medicus sit eius auxiliator, vt ea suo congruo tempore possit perfectè operari, in morborum initiis exonerare debet, illudq; non nisi purgante medicamento: minorata enim materia, facilius suo tempore poterit ipsa natura & concoquere & expellere, in his videlicet morbis, in quibus oportet.

EX QVIBVS studiosi iuuenes, liquet, quanti sint roboris & momenti autoritates rationesq;e, quibus hi eruditissimi viri suam hæresim tueri conantur, in morborum videlicet initiis purgantia medicamenta non esse probanda, ni materia turgeat, patet insuper, quàm perpetuæ veritatis existat, ac quibus validissimis autoritatibus, & rationibus nostra opinio firmata sit, quòd scilicet non tantũ vtiliter in initiis morborum, cùm materia turget, medicamentis purgantibus vtendum sit, verùm & in quibusdam: in quibus vel multitudo, vel mala qualitas, vel locus vrgeat: pariter & in maximis doloribus, præcipuè ventriculi, & intestinorum, qui euacuatione per purgationem indigent, priusquàm robur virium dissoluatur: in multitudine siquidem, quòd ea purgante medicamento minoranda sit, patet ex Galeni mente, in commento aphorismi vigesi

vigesiminoni secundi libri: nec valet quicquam, cum dicunt, de turgentia ibi Galenum loqui, cum de ea ne verbum quidem vnum proferat: idem & quarto methodi medendi. At mala qualitate urgente, vt in pestilentiis videre licet, quod purgationibus vtendum sit patet Galeno libro primo de differentiis febrium, vbi habet, at in quibus superfluitates redundabant, hæc purgationibus sanabamus: & lib. nono metho. medendi, talia profert verba: Si igitur cum viribus imbecillis corruptela incidit, utique quod affectus remedium est id cum virtutis custodia pugnat. Siquidem affectus vacuandum esse præcipit, idque vel vena incisa, vel purgatione: harum autem neutrum ferent imbecillæ vires: quoniam igitur in omnibus eiusmodi repugnantis incerta succurrendi ratio est, aliàs insanabilis omnino affectus relinquetur, aliàs spatio & ægrè, idque si magnum nactus sit medicum, sanari poterit: oportet nanque vbi indicationes ita sibi ipsis aduersantur, & paulatim quod vitiosum est euacuare, & paulatim quod salubre est, pro eo reponere: vocant medici eiusmodi vitiosi succi curationem Græcè epitrasim. Quid clarius, quod in corruptela humorum, cum viribus imbecillis præcipue, paulatim quod vitiosum est euacuare

Galenus præcipit: ea de re nulli in dubium venire debet, in humorum corruptela, circa initia minorante medicamento vti posse, prout Galenus hic iubet, etiam si vires imbecilles fuerint, & quarto de sanitate tuenda hoc idem præcipit, sub his verbis: Sin vires imbecilliores dehortantur, sanguis mittendus haudquaquam est, sed deiectione mediocris adhibenda: & Paulus libro tertio de arte medendi cap. primo redundantiis vitiosis succi pro alopecia cura, iubet vti euacuatione prinitus, quæ medicamentis purgantibus fit, Galenū sectatus, qui hoc idem iussit libro primo de compositione medicamentorum secundum locos. Quod autem locus possit adeo vrgere vt circa initia medico vtendum sit purgante medicamento, patet ex Hippocrate tum secundo, tum quarto de ratione victus in morbis acutis, cum de cura pleuritidis verba facit: idemq; Galentis asserit in commento prædicti textus 1. 1. de ratione victus, cum videlicet febris vehemens non fuerit, hominisq; naturam noveris, ad medicamenti purgantis potum te conferes, si dolor sub thorace fuerit, valdeq; infestauerit. Et licet in hac purgatione, cum loco redundantia quoque humorum de euacuatione indicet, præcipue tamen ex loco purgationem necessariam esse

esse Hippocrates indicationem sumit. At si in pleuritide partes sub septo transuerso infestante, adeò locus vrgeat, vt in initio medicamento purgante vtendum sit: eò magis vrgebit, si materia in loco quopiam magis principe detineatur, vt in corde, cerebro, seu iecinore: eaq; non venæ sectione, sed purgante medicamento vacuanda sit. Insuper, quòd maximus dolor, præcipuè circa vias communes interdum adeò vrgerè possit, quòd purgatione inter initia vtendum sit, non tantum diminuent vt in prædictis, sed valentiori, patet Galeno in commento vigesimitertij aphorismi primi libri, & libro secundo de ratione victus in morbis acutis. Quin imò nec in his tantum doloribus, verum etiam & aliis interdum inter initia purgatione vti debemus, velut in capitis dolore præcipit Paulus libro tertio capit. 1111. sub his verbis: quòd si modum qualitas potius transfilierit, purgatorio vtamur medicamento & idem Galenus tertio de morbis vulgaribus commenta. 111. quàm primum hominem vacuare iubet si dolore afficiatur ex plenitudine genito, quam vacuationem aut per ventrem aut per venæ sectionem eo casu fieri præcipit libro secundo de ratione victus in morbis acutis in principio. Non immeritò ergo tum hisce ratio-

nibus ac autoritatibus, tum aliis superius annotatis, in hanc promoti fuimus veritatem, asserereq; in aliis plerisque præter naturam affectibus circa eorum initia, & si materia non turgeat, purgantibus medicamentis utiliter vtendam esse, eis præcipuè quæ supra notauimus. Quapropter non video, quin magnopere non extollam saluberrimum vsum, quem nostri tēporis eruditissimi medici Neapolitani quotidie exercent, medicamenta purgantia, ea præcipuè quæ supra approbauimus adhibentes, non tantum in initiis morborum in quibus materia turget, verum & in aliis, in quibus multitudo, mala qualitas, aut locus vrget: pariterque in maximis doloribus, qui curari per purgationem debent: illudq; peculiariter obseruant, in initiis acutarum putridarumq; febrium, quæ à multitudine aut mala qualitate humorum fiunt (dico autem in ea multitudine, vt supra retulimus, quæ per purgationem rescindenda est) adeoq; in his nullum obseruant & grotis incommodum, vt perpetuò ferè maximam vtilitatem ipsis comparent. Illud tamen tacere non possum, quin improbem, quod nonnulli eorum (iuniorum præcipuè) in eisdem medicamentis purgantibus in initiis morborum adhibendis, perpetuò quantum obseruant diem:

diem: cùm neq; inter morbi initia aliquod
 remediorum huiusmodi ægris adiungere
 oportet, de sumpto à numero dierum sco-
 po: Qua de re Galenus quarto de ratione
 victus in morbis acutis & prima interdum
 die, & secunda, & quarta, & interdum quin-
 ta, & non in quarta solum, quomodo isti
 obseruant, medicamenta dedisse asserit. Cũ
 ergo in principiis morborũ purgantia me-
 dicamenta exhibenda sint à supradictorum
 aliquo impulsio, non perpetuò quartus dies
 obseruandus erit. cùm id à Galeno damne-
 tur, sed si possibile est in prima, vel in secun-
 da die prout decretum reliquit idem Gale-
 nus in commento aphorismi vigesimi-
 quarti primi libri: quòd si id possibile
 non erit in quarta, vel quinta die,
 præcepto eiusdem in loco su-
 perius citato tribuendum
 erit, dummodò vniuer-
 sale morbi princi-
 pium adhuc
 præfinitum
 non sit.

F I N I S.

LVGDVNI,
Excudebant Philibertus Rol-
lerius, & Bartholo-
maeus Fræ-
nus,

1548.

INDEX RERV

notabilium, quæ in hoc opere
continentur.

A

Limentum quid	39
Alimentum triplex	ibidem
Alimenta temperata	73
Alteratio quid	37
Alterantia contraria debent esse qualitatis	38
Alterare & nutrire aliquando opus est	42
Alteratio diuersa à concoctione	56
Alterationis & concoctionis nomina consuetudi	58
Alterationes tres in animalium corporibus fiunt	60
Animalia sanguinem habentia, ex quatuor humoribus constare illisq; bene & malè ualere	15
Aqua bordei febribus ardentissimis maxime comoda	48
Aqua bordei quid	49
Artem aliquam effectiuam inuenire, quæ nulla aliâ indigeat, rarum est	33
Artis cuiusq; scientiâ quomodo nanciscatur	45
Atomus nulla aut alterari, aut sentire naturâ	

apta est 12
 Atomi, corpora exigua, qualitatis expertia
 ibidem

C

C Alidum duplex in corpore 51
 Calor innatus omnium operum natura-
 lium causa 25
 Calor innatus quid nominatur, eiusq; substantia
 26. de calido innato plura Ibidem & inde
 Calor innatus concoquit, alienus corrumpit 51
 Calor innatus quid 29
 Calor innatus, Natura, atque anima idem sunt
 ibidem
 Calor innatus semper mobilis. 23 ipsiusq; mo-
 tionis duplex motus Ibidem
 Cocta uocantur ab Hipp. ea, quæ sunt à Natura
 eniſta 67
 Concoctio quid 62. 63
 Concoctionis tres species ibidem
 Concoctio duplex ibidem
 Concoctio adiuuatur auxilijs externis 68
 Concoctioni calidum perpetuò opitulatur, frigi-
 dum uerò semper aduersatur 70
 Concoctio omnia cogit & incrassat 77
 Concoctio semper expectanda in morbis diu-
 rinis 88
 Concoctionem præire ad hoc ut bene quid eua-
 cue

cuetur.	95
Concoctionem, & puris generatio, & eius in ali- quod spatium abscēssio, necessariò sequun- tur	97
Concoctio fit à Natura, præparatio non	108
Contraria contrariorum remedia	43 de qui- bus propriè dicatur. ibidem
Contrarium eousq; inducendum est, quoad parti- culam in naturalem habitū & Symmetriam iudicaueris	47
Corpora fluida facere quid	107
Corpora duplici egent restauratione	38
Corpora nostra cur seruatore indigeant	17
Corpora nostra duabus transmutationibus sub- ijciuntur	37
Corpus humanum si impatibile atque inaltera- bile esset, semper optimam constitutionem ha- beret	16
Corpus purgationi imparatum duplex	106
Corruptum alienum à natura	54
Cortex citri coctioni confert	72
Cruditæ existēte nihil bene uacuari potest	78

D

D E alteratione	36
Deplorati non sunt curādi, sed eis mor- bi finem prænuntiare licet	140
Deterforiam facultatem habentia, tum intus	

sumpta, tum foris admota, obstruções. sol- uunt	112
Digestio idem sonat quod distributio & econ- tra	91
Digestio quid	ibidem & 93
Digestio excrementorum differt ab alimento- rum digestionem	104
Digestio maximè optanda	97
Digestio fit dupliciter	93

E

E A tantum, quæ calidum innatum uel fo- uent uel augent in substantia, faciunt ad concoctionem	73
Elementorum propria nomina	14
Empedoclis opinio de constitutione corporis hu- mani	13
Extergentia ulcerum sordes	111

F

F Ebris remedium semper, frigida	44
Febrium intemperies quid	49
Fluidum corpus, reddi bifariam potest	116
Frigida aqua semper est remedium feбри quate- nus febris est	47
Frigida quando audacter danda	ibidem
Frigidis coctionem fieri asserentes hallucinan- tur	73

H

Hom

INDEX.

H ominis natura quid	21
Hominum natura duplex	22
Homo si unus esset nullo laboraret do- lore	11

Hominem ex una re non constare necessarium est	14
---	----

Humorum crudorum copia existente nec purga- tione nec sanguinis missione uti debemus	164
---	-----

I

I mmutationis duplex modus	36
Incidentia medicamenta	108.109
Indicationū primarum differentie due	43
Ingenito calore fit concoctio	51
Intemperies corporum duplex	46
Intemperies octo	45

M

M aturationem que suscipiunt, crassio- ra euadunt	75
Maturationem que efficiant	71
Maturatio quid proprie Galeno dicatur	65
Maturatio unde fiat	74
Medicamenta pus mouentia, cuiusq; singulatum hominis propria esse debent	71
Medicamento purgante in principio morborum acutorum uti, non uacat periculo	139
Medicamentorum natura duplex	39
Medicamentum semper eligendum, quod & re- dundan	

INDEX.

dundantem eliciat humorem, & alijs, quæ præter naturam sunt aduersetur	129
Medici solius est, auxilia in tempore ægroti ad- hibere	31
Medicina cur inuenta	17
Medicina quid	19. & 39
Medicina sanitatem semper procurat	18
Medicinam, euecticem, & analepticem, uocari ibidem	
Medicina morbo laborantium sanatrix	30
Medicina, medicis dignitate præstat, & Natu- ra medicine	31
Medicine finis, sanitas est	19
Medicorum ministri	34
Medicus, re uera medicus, naturæ ministrum ibidem	
Medicus quando Naturæ opitulatur	35
Morborum medicatrix natura	32

N

N atura corpori nostro summa prouiden- tia prospicit	30
Natura animalium quid	29
Natura primò morbis medetur	30
Natura omnes alias sanitatis effectrices causas excellit 31 quare Ibidem & 32	
Natura caloris	101
Nihil ab uno generari ualet, nec à pluribus, nisi mu	

INDEX.

mutuo temperamento conueniant	14
Nitrosa & amara omnes meatus purgant	111
Nutrimētum, & Medicamentum corporibus nostris esse iueundum	16

O

O ccasio ad rectè medendum plurimum confert	133
Occasio omnium cognitu difficillima & quare	134
Omnia, quæ sunt præter naturā, ab his, quæ ipsis sunt contraria curantur	43
Omnia, quæ sunt præter naturam, immoderata dicuntur	44

P

P essin	62
Pituitæ tria genera	80
Preparatio contrario modo se habet cum digestione	108
Preparatio corporis quid	106
Pisane laudes	109. 110
Pisana, alimentum detergens	122
Pisana febribus ardentibus maximè commoda, idq; quare	110
Purgantia pharmaca non nisi ualde indigenti- bus, & ex longis interuallīs, utilia sunt	127
Putrefactio quid secundum Arist. & Gal.	50
Putredinis duplex genus	51

Put

INDEX.

Putredinis tria genera	52
Putredo unde & corpora putrescentia quæ esse debeant	53
Putrescentia quibus afficiantur	ibidem
Putrescentium humorum immutatio, quibus fiat medicamentis	55
Putridum humorem à non putrido secernere, non est cuiuslibet calidi	102

Q

Qualitas excedens quid	41
Qualitas nulla sine substantia inueniri potest	ibidem
Qualitas medicamenti eligenda pro ratione peccatis humoris	129
Qualitate mala carentia, medicamenta purgantia sunt eligenda	130
Quantitas remedij medicinam facit coniecturalem	131
Quantitas medicamenti purgantis artificiosa coniectura cognoscitur, cuiusque sit uiri de quantitate presidiorum optime conijcere	133
Questio, an in principijs morborum materia non turgente purgate medicameto utendum sit.	138

R

Resacientium natura differt ab aperientium natura	113
Reserantia & aperientia	ibidem
Restau	

I N D E X.

Restauratio corporis duplex 16

S

Scopus princeps, qui penes temporis occasio-
nem purgantium medicamentorum per-
pendendus est 136

Sicca non putrescunt 53

Signa crudelitatis semper in morbi principio 89

Sonus à balneo maximè concoquit coquentia 72

Substantia corporis ut alteretur 16

Substantiam nostram quæ compleuerunt 24

Substantia nostra non est impatientis, proinde
auxilia desiderat 17

Substantiæ semper mobilis, mors est quies 29

T

TVirgere quid 87

V

Vene sectio debet anteire purgationi,
quando & purgatione & sanguinis
missione indiget ager 160

Veterum dictum de natura 20

Vigilia edax & cur 94

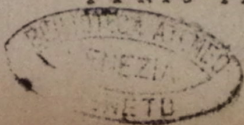
Vini modicus usus concoctioni, digestioni, sangui-
nis generationi, & nutritioni confert 92

Vir, qui curat uictus ratione magis laudandus
quàm qui curat per medicinam 140

FINIS INDICIS. Fondo

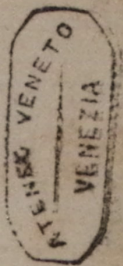
antico

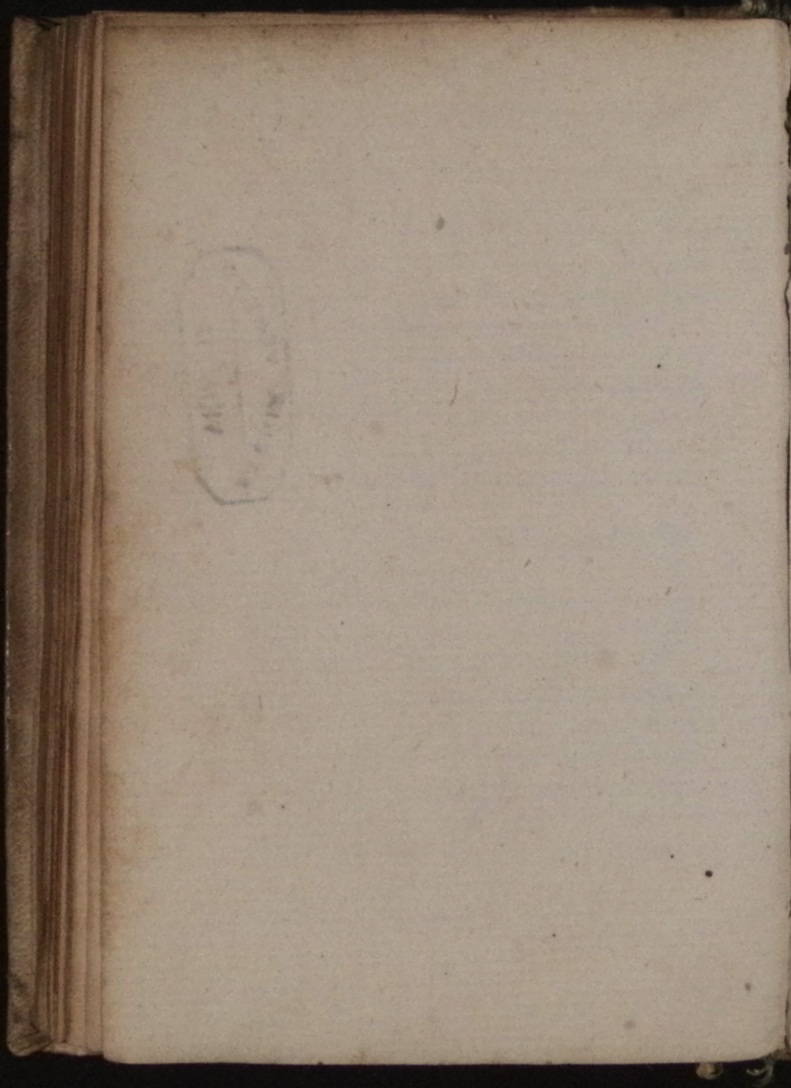
4799

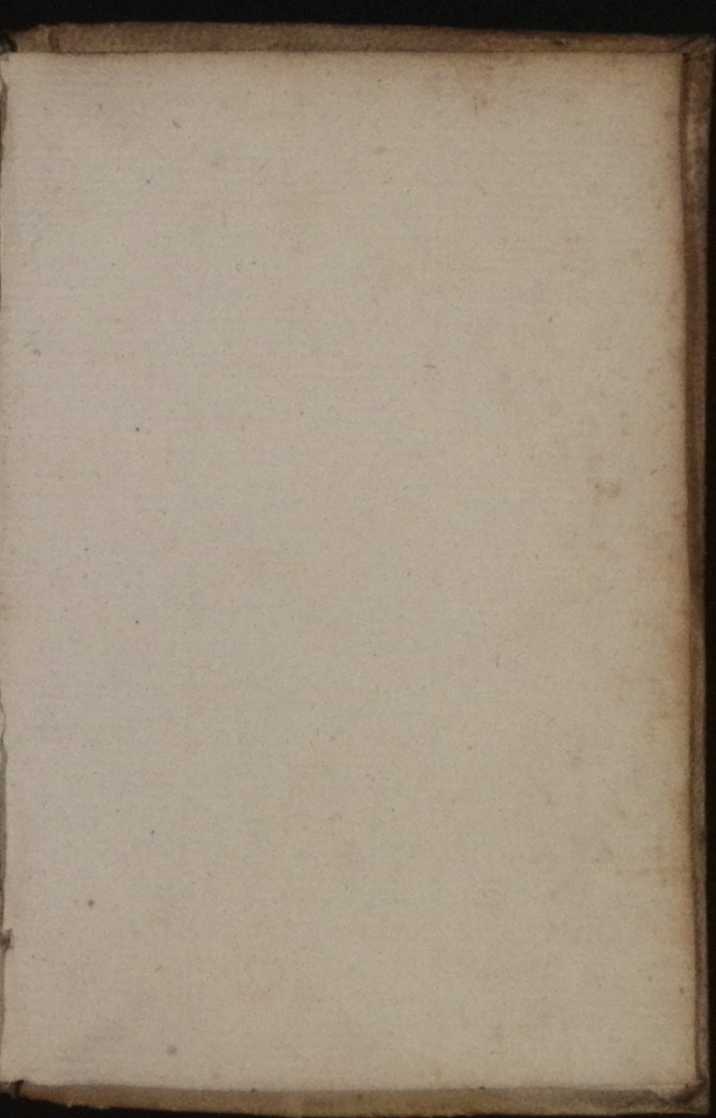

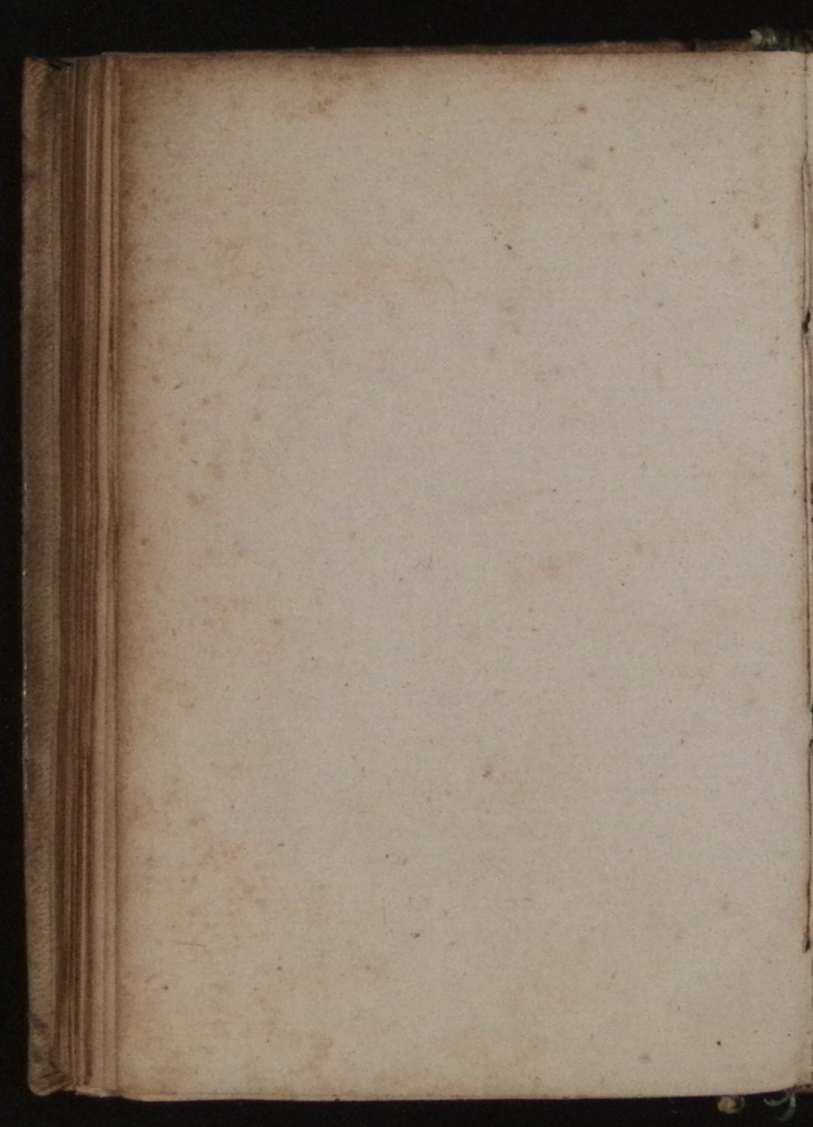
41324

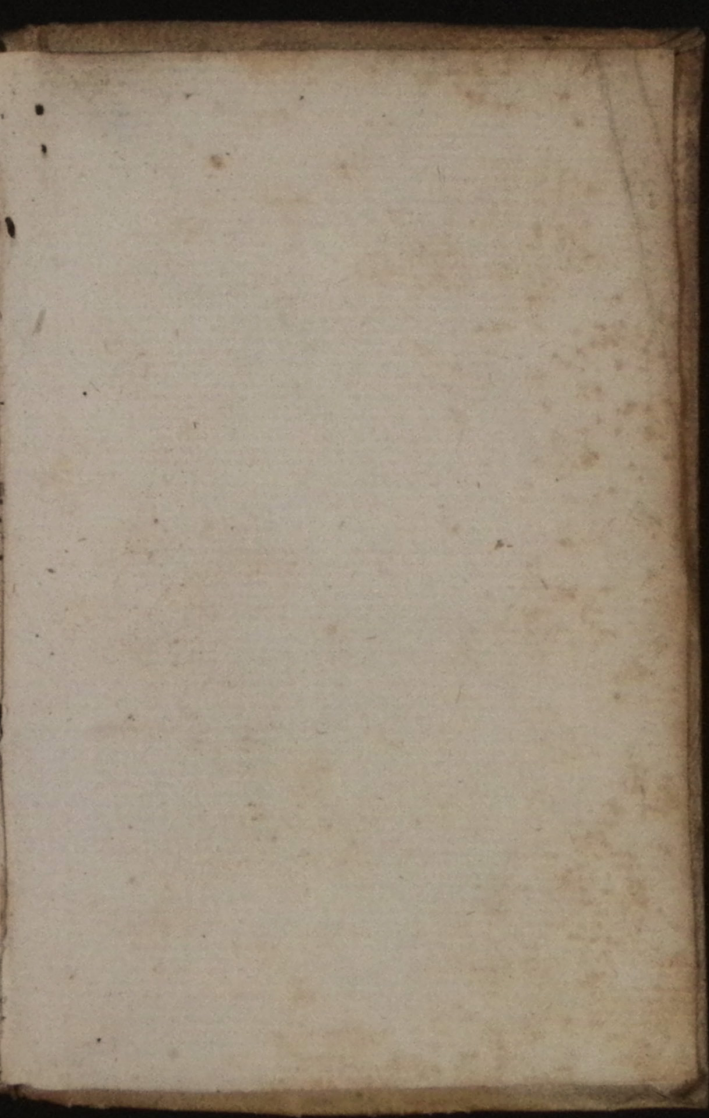
5

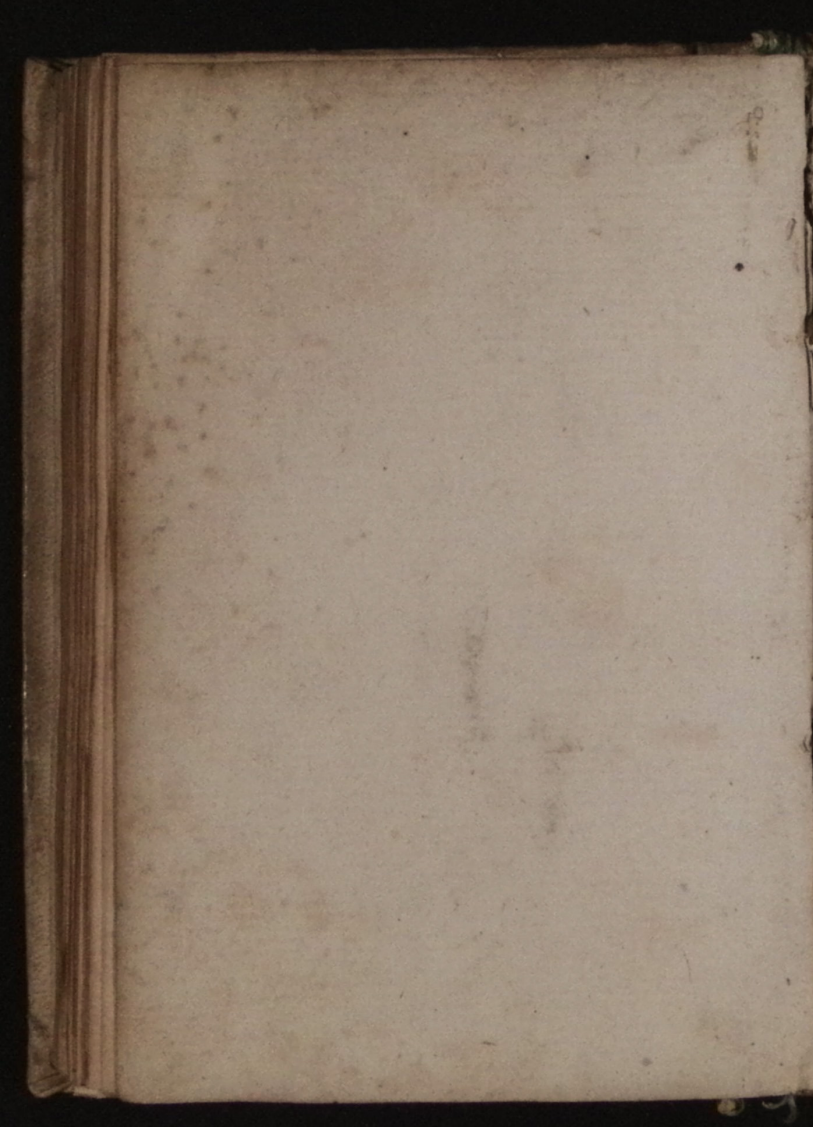

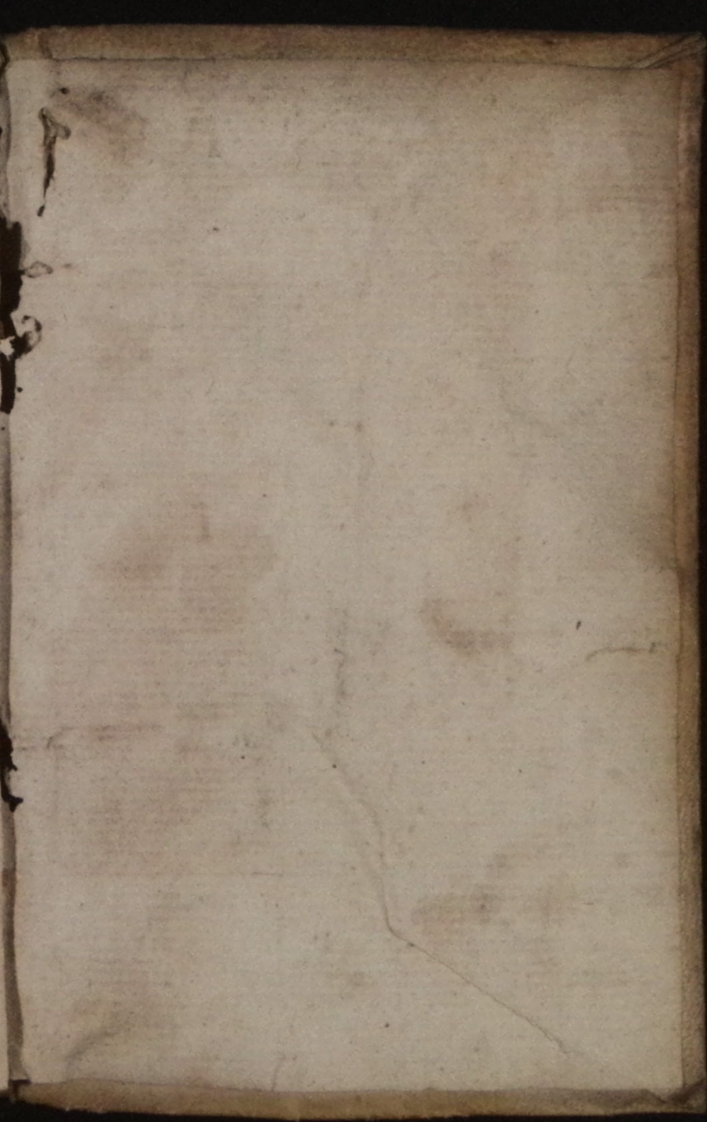

40-

BIBLIOTECA

LIBRARY
MARIA
22
1907
22

ATENE

7

W

261

VENEZ